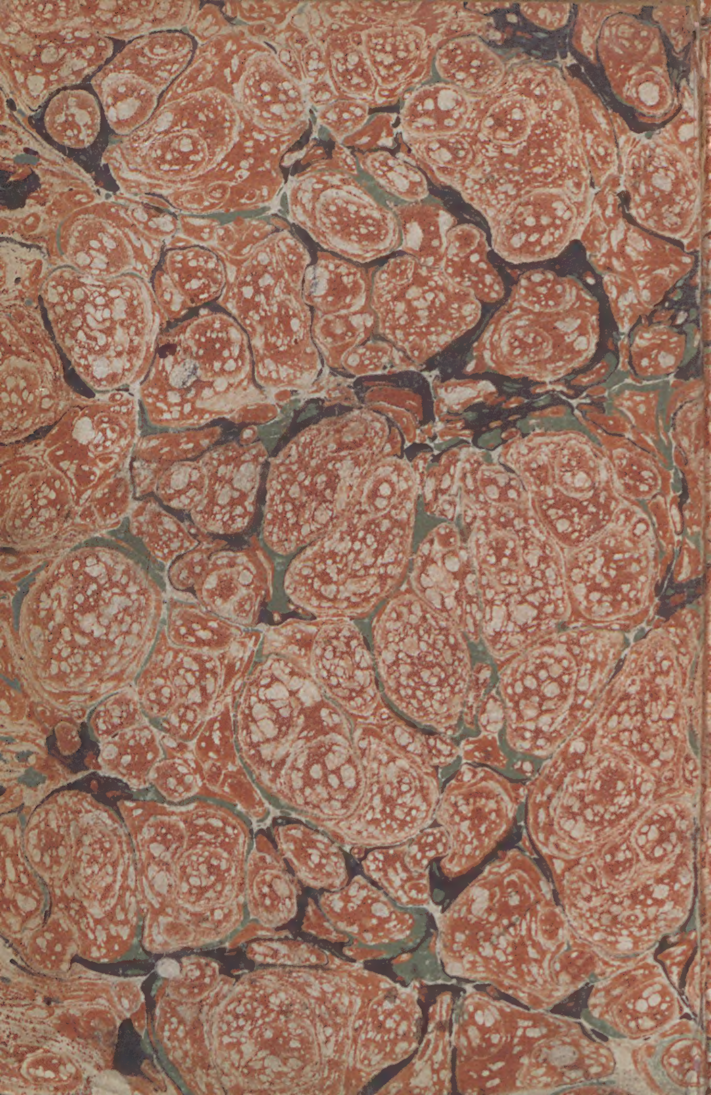
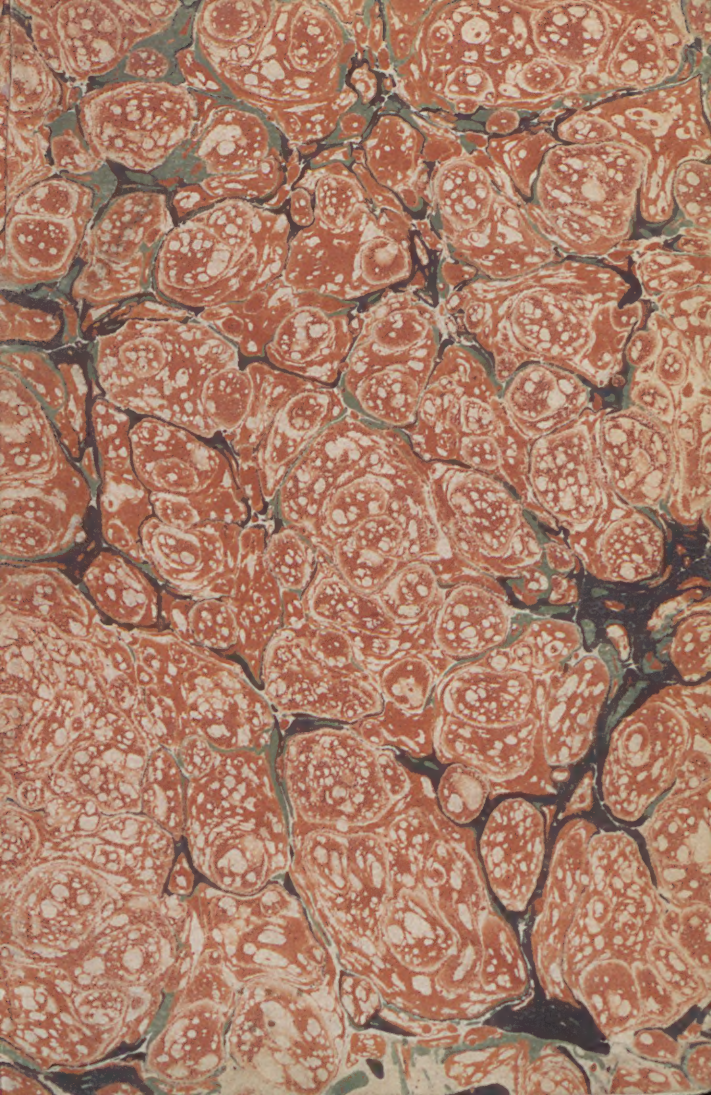

Caro.

SELECTÆ

É VETERI

TESTAMENTO HISTORIÆ,

Ad usum eorum qui Latinæ Linguæ rudimentis imbuuntur.

Editio Novissima.

Accedit Synopsis Vitæ Jesu-Christi, B. M. Virginis, et SS. Apostolorum.

CUM LICENTIA.

Barcinone: Ex Typ. Sierra, ac Martí, in Plateâ Divi Jacobi, MDCCCXIV.

SELECTÆ

É VETERI

TESTAMENTO HISTORIÆ,

Ad usum eorum qui Latinæ Linguæ rudimentis imbuuntur.

PARS PRIMA.

Creatur mundus. Homo et mulier formantur.

DEUS omnipotens creavit sex diebus cœlum et terram, et omnia quæ in eis sunt. Cessavit ab opere, et requievit die septimo, benedixitque ei, et *sanctificavit* illum.

Formavit autem Dominus Deus hominem ex limo terræ, dedit illi animam vi-

ventem: et ad imaginem et similitudinem suam fecit eum, vocavitque illum Adamum.

Dixit deinde Dominus Deus: *Non est bonum, esse hominem solum: faciamus ei adjutorium simile sibi.* Immisit ergo soporem in Adamum: cumque obdormisset, tulit unam è costis ejus, ex qua formavit mulierem, adduxitque eam ad Adamum, qui illa visâ, dixit: *Ecce nunc os ex ossibus meis, et caro è carne mea... Quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una.*

Itaque Dominus Deus, masculo et femina formatis, benedixit illis, dicens: *Crescite, et multiplicamini, et replete terram, et subjicite eam, dominamini piscibus maris, et volatilibus cœli et universis animantibus, quæ moventur super terram. Omnes herbæ et arbores producentes fructum, et habentes in semetipsis sementem secundùm speciem suam, erunt in escam vobis, et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cœli.*

Primorum Parentum peccatum, et pœna.

Posuit Dominus Deus hominem in hor-

to amœnissimo, qui Paradisus terrestris vocari solet, ut coleret illum, et custodiret. Erant ibi omnes arbores pulchræ oculis, et gustui suaves; et in medio earum arbor scientiæ boni et mali. Dixitque Deus homini: *Ex omnium paradisi arborum fructibus comede, præterquam ex fructu arboris scientiæ boni et mali, nam statim atque comederis ex eo, morieris.*
Sed Serpens, qui erat callidior cunctis animantibus, quæ fecerat Dominus Deus, dixit mulieri: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis ex omni arbore Paradisi?* Cui respondit mulier: *Fructu arborum, quæ sunt in Paradiso, vescimur; Deus autem vetuit, ne fructum comederemus illius arboris, quæ est in medio Paradisi, et ne tangeremus, ne fortè moriamur. Nequaquam* inquit Serpens, *moriemini: scit verò Deus, statim atque comederitis ex fructu illius arboris, fore ut aperiantur oculi vestri, et fore ut sitis sicut Dii, scientes bonum et malum.*

Videns igitur mulier, fructum illius arboris bonum esse ad vescendum, aspectuque delectabilem, decerpsit et comedit: obtulit etiam viro suo, qui pariter comedit. Et statim aperti sunt oculi amborum. Fuerat adhuc uterque nudus, et non eru-

bescebant. Cum verò cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, quibus quædam veluti cingula sibi fecerunt: absconditque se Adamus, et uxor ejus à facie Domini.

Vocavit autem Dominus Deus Adamum, et dixit ei: *Ubi es?* Et respondit Adamus: *Conspectum tuum timui, eò quòd nudus essem, et abscondi me. Quis*, inquit Dominus, *indicavit tibi nudum esse te, nisi quia fructum, quem præceperam tibi, ne comederes, comedisti?* Dixitque Adamus: *Mulier quam dedisti mihi sociam, fructum illum mihi porrexit, ut ederem.* Et dixit Dominus mulieri: *Quare hoc fecisti?* Quæ respondit: *Serpens decepit me.*

Et dixit Dominus serpenti: *Quia fecisti hoc*, maledictus *es inter omnia animantia et bestias terræ: super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Inimicitias ponam inter te et mulierem, et inter* semen *tuum et* semen *illius: ipsa conteret caput tuum: et tu insidiaberis calcaneo ejus.* Mulieri quoque dixit: *Multiplicabo ærumnas tuas, in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui.* Dixit autem Adamo: *Quia audisti vocem uxoris tuæ, et fructum come-*

disti illius arboris, quæ tibi interdicta fuerat, maledicta erit terra propter peccatum tuum. Multo cum labore comedes ejus fructus, spinas et tribulos germinabit tibi, et in sudore vultus tui vescéris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es: quia pulvis es, et in pulverem revertéris.

Ejecit deinde Dominus Deus Adamum è Paradiso, ut coleret terram: et collocavit ante Paradisum Angelum, qui gladium flammeum manu præferebat, et versabat. Vocavit autem Adamus nomen uxoris suæ, Eva.

Caïnus occidit fratrem Abelem.

Habuit Adamus ex Eva conjuge sua liberos multos; inter quos numerantur Caïnus et Abel. Fuitque Abel pastor ovium, et Caïnus agricola. Factum est autem, ut cum obtulisset Caïnus è fructibus terræ munera Domino, Abel quoque offerret primogenitorum gregis sui pinguissimos. Respexit Dominus ad Abelem, et munera ejus: ad Caïnum verò et munera illius non respexit. Iratusque est Caïnus vehementer, et concidit vultus ejus. Dixitque ei Dominus: *Quare iratus es, et cur*

concidit facies tua? Nonne, si benè egeris, mercedem recipies: sin autem malè, statim peccati pœnam? Caïnus Dei monentis voces non audiens, dixit fratri suo: *Egrediamur foras.* Cumque essent in agro, insurrexit adversus Abelem, et interfecit eum. Et dixit Dominus Caïno: *Ubi est Abel frater tuus?* Qui respondit: *Nescio: num custos fratris mei sum ego?* Dixitque Deus: *Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ suscepit ac bibit sanguinem fratris tui, quem ipse manu tuâ fudisti. Cum eam longo et duro labore colueris, non dabit tibi fructus suos: profugus eris et vagus super illam.* Tunc dixit Caïnus Domino: *Major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear. Ecce ejicis me hodie, et à facie tuâ abscondar, et ero vagus et profugus in terra: omnis igitur, qui invenerit me, occidet me.* Dixitque ei Dominus: *Nequaquam ita fiet: sed omnis, qui occiderit Caïnum, septuplum punietur, et gravissimas pœnas feret.* Posuitque Dominus in Caïno signum, ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum.

Malitia hominum, Diluvium, Fœdus Dei cum Noaco.

Cùm cœpissent homines multiplicari super terram, multiplicata quoque sunt peccata eorum, et scelera. Cùm ergo vidisset Deus, magnam esse hominum malitiam, et cunctam cogitationem cordis eorum intentam esse ad malum omni tempore; pœnituit eum, quòd hominem fecisset. Et tactus dolore cordis intrinsecùs: *Delebo*, inquit, *hominem, quem creavi à facie terræ, cum omni reptili, volucribus, ceterisque animantibus; pœnitet enim me fecisse ea omnia.*

Noacus verò vir justus et perfectus invenit gratiam coram Domino, qui dixit illi: *Repleta est terra iniquitate hominum, et ego disperdam eos. Compinges tibi arcam ex lignis lævigatis:* mansiunculas *in ea facies, et eam bitumine linies intrinsecùs et extrinsecùs. Trecentis cubitis longa erit arca, quinquaginta verò cubitorum erit ejus latitudo, et triginta cubitorum erit altitudo. Tectum habebit incurvum, et in altitudinem cubiti assurgens. Tria tabulata facies, et fenestram; ostium pones in latere.*

Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, et interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est subter cœlum. Universa, quæ in terra sunt, consumentur, ponamque fœdus meum tecum; te enim vidi justum coram me. Et ingredieris arcam tu, et filii tui, uxor tua, et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animantibus bina induces in arcam, masculini sexus et femenini, ut possint vivere, et salvum fiat eorum semen. Tolles etiam ex omnibus escis, quæ mandi possunt, et comportabis in arcam, eruntque tam tibi, quam animantibus in cibum.

Fecit Noacus omnia, quæ mandaverat ei Dominus. Eratque tunc annorum sexcentorum. Itaque ingressus est ipse, et uxor ejus; filii tres, Semus, Chamus, et Japhetus, et tres uxores eorum in arcam. Ingressa quoque sunt animalia bina ex omni specie, masculus et femina, et clausit ostium Dominus forinsecùs. Tunc maris et fontium omnium aquæ in terram eruperunt, et cataractæ cœli apertæ sunt, et cecidit pluvia quadraginta diebus, et quadraginta noctibus. Aquæ multiplicatæ repleverunt omnia in superficie terræ, et elevaverunt arcam in sublime, opertique sunt omnes montes excelsi sub universo

cœlo, ita ut quindecim cubitis altior fuerit aqua montibus, quos operuerat. Igitur consumpta est, et mortua omnis caro tam hominum, quam animalium. Remansit autem solus vivus Noacus, et qui cum eo erant in arcâ, quæ ferebatur super undas.

Cùm aquæ terram et montes altissimos obtinuissent centum et quinquaginta diebus, recordatus Deus Noaci, cunctorumque animantium, quæ erant conclusa cum eo in arcâ; adduxit ventum vehementem super terram, et sensim imminutæ sunt aquæ. Mense undecimo, ex quo diluvium cœperat, aperiens Noacus fenestram arcæ, dimisit corvum, qui reversus non est. Emisit quoque columbam post eum, ut videret, an adhuc essent aquæ super faciem terræ. Quæ cum non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad Noacum, qui extendit manum, et apprehensam intulit in arcam. Expectatis autem septem diebus aliis rursum dimisit columbam ex arcâ. At illa venit ad eum circa vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo Noacus, cessasse aquas tegere terram; expectavitque septem alios dies et emisit columbam, quæ non est ultra reversa ad eum.

Itaque aperiens Noacus tectum arcæ, aspexit, viditque, omnino exsiccatam esse superficiem terræ. Noluit tamen antè egredi ex arcâ, quàm allocutus eum Deus dixit: *Egredere ex arca tu, et uxor tua cum filiis et nuribus tuis. Cuncta animantia, quæ sunt apud te, educ tecum, ingredimini super terram, et implete eam: crescite et multiplicamini.* Egressus est ergo Noacus ex arcâ, in qua per annum totum manserat inclusus, et familia ejus, et jumenta, et volatilia, et reptilia, ceteraque animantia. Tum ædificavit altare Domino, super quod obtulit holocausta.

Suave fuit et gratum Deo sacrificium Noaci. Itaque dixit illi et filiis ejus: *Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines: sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia. Non igitur percutiam deinceps omnem animam viventem, sicut feci. Deinceps sementis et messis, æstas et hyems, nox et dies sibi succedent... Timeant vos cuncta animalia terræ, et volucres cœli. Omnes pisces maris manui vestræ tradidi. Quidquid movetur et vivit, erit vobis in cibum, et omnia, quasi olera virentia trado vobis. Ecce statuo pactum meum vobiscum, et cum semine ves-*

tro post vos. Arcum meum ponam in nubibus; et erit signum fœderis, quod constitui inter me, et omnem carnem super terram. Cumque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus, et recordabor fœderis mei sempiterni vobiscum, et non erunt ultra aquæ diluvii ad delendam universam carnem.

Vixit autem Noacus post diluvium trecentos quinquaginta annos, et cursus ejus vitæ nongentorum quinquaginta annorum fuit, et mortuus est.

Turris Babel.

Idem erat omnium hominum sermo post diluvium, eâdem linguâ utebantur. Dixitque alter alteri: *Venite, faciamus lateres, et coquamus eos igne.* Habueruntque lateres pro saxis, et bitumen pro cæmento. Et dixerunt: *Venite, faciamus nobis civitatem, et turrim, cujus culmen pertingat ad cœlum, et celebremus nomen nostrum, antequam dividamur in universas terras.*

Descendit autem Dominus, ut videret civitatem et turrim, quam ædificabant filii Adami. Et dixit: *Ecce unus est popu-*

lus, et una lingua omnibus: cœperuntque hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant. Venite igitur, descendamus, et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit illos Dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt ædificare civitatem. Et idcirco vocatum est nomen ejus Babel, quia ibi confusa est lingua universæ terræ; et inde dispersit eos Dominus in cunctas orbis regiones.

Abrahamus, vocante Deo, venit in terram Chanaan.

Dixit Dominus Abrahamo: *Egredere de terra tua, et cognatione tua, et domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi. Faciam, ut crescas in gentem magnam, et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atque in te* benedicentur *universæ gentes terræ.* Abrahamus itaque, sicut præceperat ei Dominus, egressus est ex urbe, quæ vocatur Haram in Mesopotamia, secumque duxit Saram uxorem suam, et Lo-

thum filium fratris sui. Cumque venissent in terram Chanaan, apparuit Dominus Abrahamo, et dixit ei: *Semini tuo dabo terram hanc.* Abrahamus ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei, et invocavit nomen ejus.

Cum autem prævaluisset fames in terra Chanaan, descendit Abrahamus in Ægyptum cum uxore sua, et Lotho, et omnibus, quæ habebat, ut peregrinaretur ibi.

Lothus discedit ab Abrahamo.

Ex Ægypto reversus est Abrahamus in terram Chanaan, dives valde auro et argento. Sed Lothus, qui erat cum eo, habebat etiam greges ovium, et armenta, et tabernacula; nec poterat eos capere eadem terra, ut habitarent simul. Unde et facta est rixa inter pastores gregum Abrahami, et Lothi. Cui ut finis imponeretur, dixit Abrahamus Lotho: *Ne, quæso, sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos: fratres enim sumus. Ecce universa terra coram te est; recede à me, obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo; si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Eleva-

tis itaque oculis Lothus vidit regionem, quæ circa Jordanem amnem erat. Ea irrigabatur universa, sicut Paradisus terrestris, antequam subverteret Dominus Sodomam, et Gomorrham. Elegitque Lothus sibi sedem ibi, et moratus est in oppidis, et habitavit inter Sodomitas, qui pessimi homines erant, et peccatores coram Domino. Abrahamus verò habitavit in terra Chanaan.

Nova promissio de multiplicando semine Abrahami.

Dixit Dominus Abrahamo, postquam recessit ab eo Lothus: *Leva oculos tuos, et vide à loco, in quo nunc es ad aquilonem et meridiem, ad orientem et occidentem. Omnem terram, quam conspicis, tibi dabo, et semini tuo in sempiternum. Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ. Si quis potest hominum numerare pulverem terræ, et semen quoque tuum numerare poterit. Surge, et perambula terram in longitudine et latitudine sua, quia tibi daturus sum eam.* Movens igitur tabernaculum suum Abrahamus, habitavit prope urbem Hebronem, ædificavitque ibi altare Domino.

Angeli hospitio excepti ab Abrahamo et Lotho.

Cùm sederet in ipso fervore diei Abrahamus ante ostium tabernaculi sui, et elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. Quos cùm vidisset, cucurrit in occursum eorum ab ostio tabernaculi, et procumbens in terram, dixit: *Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum, sed afferam pauxillum aquæ, et lavate pedes vestros et requiescite sub arbore: ponamque buccellam panis, et corroborate cor vestrum, postea transibitis. Idcirco enim declinastis ad servum vestrum.* Qui dixerunt: *Fac ut locutus es.*

Festinavit Abrahamus in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: *Accelera, similam commisce, et panes sub cinere tostos affer quamprimùm.* Ipse verò ad armentum cucurrit, et tulit indè vitulum tenerrimum et optimum, deditque servo, qui festinavit, et coxit illum. Tulit quoque butyrum et lac, et vitulum, quem coxerat, et posuit coram eis: ipse verò stabat juxta eos sub arbore. Cùm autem come-

dissent, et surrexissent, deduxit eos Abrahamus.

Venerunt duo ex illis viris, seu Angelis, Sodomam vespere, sedente Lotho in foribus civitatis. Qui cùm vidisset eos, surrexit, et ivit obviam eis, adoravitque pronus in terram, et dixit: *Obsecro, domini, declinate in tabernaculum servi vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et mane, quò vobis animus est ire, proficiscemini.* Qui dixerunt: *Minimè: sed in platea manebimus.* Compulit Lothus eos oppidò ut diverterent ad eum: cùmque ingressi essent domus illius, paravit eis convivium, et coxit panes sine fermento, et comederunt.

Abrahamus filium Isaacum immolare parat.

Tentavit Deus Abrahamum, et dixit ei: *Abrahame, Abrahame.* At ille respondit: *Adsum. Tolle*, inquit Deus, *filium tuum unigenitum Isaacum, quem diligis, et vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi.* Igitur Abrahamus de nocte consurgens, stravit asi-

num suum, duxitque secum duos juvenes et Isaacum filium suum. Cùmque concidisset ligna in holocaustum, abiit in locum quem præceperat ei Deus.

Die tertio, elevatis oculis, vidit locum procul, dixitque servis suis: *Expectate hìc cum asino; ego et puer ibimus illuc properantes, et postquàm adoraverimus, revertemur ad vos.* Tulit quoque ligna holocausti, et ea imposuit super Isaacum filium suum: ipse verò portabat in manibus ignem et gladium. Cùmque duo pergerent simul, dixit Isaacus patri suo: *Pater mi.* At ille respondit: *Quid vis fili? Ecce*, inquit, *ignis et ligna, ubi est victima holocausti?* Dixit autem Abrahamus: *Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi.* Pergebant ergo pariter.

Ubi venerunt ad locum, quem ostenderat ei Deus, Abrahamus ædificavit in eo altare, et super altare ligna composuit. Cùmque alligasset Isaacum filium suum, posuit eum super struem lignorum. Extenditque manum, et arripuit gladium, ut immolaret filium suum. Et ecce Angelus Domini è cœlo clamavit, dicens: *Abrahame, Abrahame.* Qui respondit: *Adsum.* Dixitque ei: *Non exten-*

das manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: jam video quòd times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. Levavit Abrahamus oculos suos, et post tergum vidit arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.

Vocavit autem Angelus Domini Abrahamum secundò è cœlo, dicens: *Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, et velut arenam, quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, et* benedicentur *in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.* Reversusque est Abrahamus ad servos suos, abieruntque Bersabee simul, et habitavit ibi.

Eliezer Rebeccam uxorem adducit ad Isaacum.

Erat Abrahamus senex, dierumque multorum; et Dominus in cunctis benedixerat ei. Dixitque servo seniori domus suæ, nomine Eliezer, qui præerat omni-

bus quæ habebat: *Jura mihi per Dominum Deum cœli et terræ, te non accepturum uxorem filio meo è filiabus Chananæorum, inter quos habito; sed in Mesopotamiam, ubi cognatio mea est, profecturum, ut inde filio meo Isaaco conjugem adducas.* Respondit servus: *Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum in Chaldæam, de qua tu egressus es?* Dixitque Abrahamus: *Cave nequando reducas filium meum illùc. Dominus Deus cœli, qui jussit me domum patris mei, in qua natus eram, relinquere, et qui jurejurando confirmavit, se semini meo daturum terram hanc, ipse diriget viam tuam, et mittet Angelum suum tecum, ut possis inde filio meo uxorem eligere. Si verò mulier noluerit sequi te, non teneberis juramento. Hoc tantùm te moneo; ne filium meum illùc reducas, unde egressus sum.* Juravit Eliezer in verba Abrahami, tulitque decem camelos gregis domini sui; et portans ex omnibus ejus bonis secum, profectus est.

Ubi pervenit in Mesopotamiam prope urbem Haram, camelos suos fecit accubare ac requiescere extra oppidum juxta puteum aquæ vespere, tempore quo solebant mulieres egredi ad hauriendam aquam;

et dixit: *Domine Deus domini mei Abrahami, occurre, obsecro, mihi hodie; et bonus esto atque misericors erga dominum meum Abrahamum. Ecce ego sto prope fontem aquæ, et filiæ habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam. Fac igitur, ut puella, cui ego dixero: inclina hydriam tuam ut bibam; et quæ responderit: bibe, quin et camelis tuis dabo potum, ipsa sit quam præparasti servo tuo Isaaco. Et per hoc intelligam, te bonitate et misericordia usum esse in dominum meum.*

Vix hæc verba protulerat, cùm conspecta ab eo est Rebecca, puella maximè decora, virgoque pulcherrima. Quæ ubi descendit ad fontem, et implevit hydriam, revertebatur. Occurrit ei Eliezer, et dixit: *Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe ex hydria tua.* Quæ respondit: *Bibe, Domine mi.* Celeriterque deposuit hydriam ex scapula super ulnam suam, et dedit ei potum. Cùmque ille bibisset, adjecit Rebecca: *Quin et camelis tuis hauriam aquam donec cuncti bibant.* Effundensque hydriam in canales, recurrit ad puteum, ut hauriret aquam; et haustam omnibus camelis dedit. Ipse autem con-

templabatur eam tacitus, scire volens utrum prosperum iter suum fecisset Dominus, an non.

Postquàm biberunt cameli, protulit servus Abrahami inaures aureas et armillas, quas tradidit Rebeccæ, et dixit ei: *Cujus es filia? indica mihi. Est in domo patris tui locus ad manendum?* Quæ respondit: *Filia sum Bathuelis, qui natus est Nachore, fratre Abrahami: palearum et fœni plurimùm est apud nos, et locus spatiosus ad manendum.* Tunc inclinavit se homo, et adoravit Dominum, dicens: *Benedictus sit Dominus Deus domini mei Abrahami, qui non abstulit misericordiam à domino meo, et recto itinere me perduxit domum fratris domini mei.* Cucurrit verò puella, et nuntiavit matri suæ Melchæ omnia quæ contigerant.

Erat tunc domi frater Rebeccæ, cui nomen Labanus. Hic cùm vidisset inaures et armillas in manibus sororis suæ, et cuncta audisset, quæ illa sibi ab Eliezere dicta referebat; festinus egressus est ad hominem, qui stabat cum camelis prope fontem aquæ, dixitque ei: *Ingredere, benedicte à Domino: cur foris stas? Præparavi domum, et locum camelis.* Et in-

troduxit eum in hospitium, camelis stragula detraxit, deditque illis paleas et fœnum, et aquam hospiti ad lavandos pedes ejus, et virorum qui venerant cum eo, et appositus est in conspectu ejus panis. At ille negavit se quidquam cibi prægustaturum, antequàm exposuisset suscepti itineris causam, et quæ sibi juxta fontem sedenti, atque Dominum Deum oranti contigissent. Quod ubi pluribus verbis præstitit, responderunt Labanus et Bathuel: *A Domino egressus est sermo: non possumus adversus voluntatem ejus quidquam loqui tecum. En Rebecca coram te est, tolle eam, et proficiscere, et sit uxor filii domini tui, sicut locutus est Dominus.* Quod cùm audisset servus Abrahami, procidens in terram, adoravit Dominum. Prolatisque vasis argenteis et aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ pro munere. Fratribus quoque ejus et matri dona obtulit. Deinde inito convivio, vescentes pariter et bibentes manserunt ibi.

Surgens autem mane Eliezer, dixit: *Dimitte me, ut vadam ad dominum meum.* Responderuntque fratres Rebeccæ, et mater: *Maneat puella saltem decem dies apud nos, et postea proficiscetur.*

Nolite, ait, *me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me, ut pergam ad dominum meum.* Et dixerunt: *Vocemus puellam, et quæramus ipsius voluntatem.* Cùmque vocata venisset, sciscitati sunt: *Vis ire cum homine isto?* Quæ respondit: *Vadam.* Dimiserunt ergo eam, et nutricem illius: servumque Abrahami, et comites ejus, precantes prospera sorori suæ. Igitur Rebecca et puella illius, ascensis camelis secutæ sunt Eliezerem, qui festinus revertebatur ad dominum suum.

Eo autem tempore egressus Isaacus ad meditandum in agro, inclinata jam die deambulabat. Cùmque elevasset oculos, vidit camelos venientes procul. Rebecca quoque, conspecto Isaaco, è camelo descendit, et dixit servo: *Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis?* Respondit Eliezer: *Ipse est dominus meus.* At illa tollens citò pallium, operuit se. Servus autem cuncta quæ gesserat narravit Isaaco, qui introduxit Rebeccam in tabernaculum matris suæ, et accepit eam in uxorem. Tantùm verò dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte Saræ matris ejus acciderat, temperaret.

Profugum Jacobum consolatur Deus.

Oderat Esaü fratrem suum Jacobum propter *benedictionem* primogeniti, quam à patre acceperat, seque ei propterea mortem allaturum palam minabatur. Timens itaque Rebecca vitæ charissimi sibi filii Jacobi, persuasit illorum parenti Isaaco, mittendum esse eum quamprimùm in Mesopotamiam, tum ut inde sibi è domo consanguinea uxorem assumeret, tum ut interea cessaret indignatio et furor fratris ejus. Igitur cùm dimisisset eum pater, profectus Jacobus venit ad quemdam locum, voluitque in eo requiescere post solis occasum. Tulit unum è lapidibus qui jacebant in agro, et supponens capiti suo, dormivit in eodem loco. Viditque in somnis scalam stantem super terram, et summam ejus partem tangentem cœlum: Angelos quoque Dei ascendentes, et descendentes per eam, et Dominum innixum scalæ, dicentem sibi: *Ego sum Dominus Deus Abrahami patris tui, et Deus Isaaci: terram in qua dormis, tibi dabo, et semini tuo; eritque semen tuum quasi pulvis terræ; dilataberis ad occidentem, et orientem, et septentrionem, et meridiem, et benedicentur in te et in*

semine tuo cunctæ tribus terræ; et ero custos tuus quòcumque perrexeris, et reducam te in terram hanc, nec dimittam, nisi complevero omnia, quæ dixi.

Cùm evigilasset Jacobus de somno, dixit: *Verè Dominus est in loco isto, et ego nesciebam.* Pavensque: *Quàm terribilis est,* inquit, *locus iste! non est hìc aliud nisi domus Dei, et porta cœli.* Surgens ergo Jacobus mane, tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, fundens oleum super eum. Vovit etiam votum, dicens: *Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via, per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induendum, reversusque fuero prosperè domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum, et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei, cunctorumque, quæ dederis mihi, Deus, decimas offeram tibi.*

Jacobus benignè excipitur à Labano avunculo.

Jacobus iter prosecutus, in Mesopotamiam pervenit, et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum; nam ex illo adaquabantur pe-

cora, et os ejus grandi lapide claudebatur. Morisque erat, ut, cunctis ovibus congregatis, devolverent lapidem, et refectis gregibus, rursum super os putei ponerent. Dixitque pastoribus: *Fratres, unde estis?* Qui responderunt: *Ex urbe Haram.* Quos iterum interrogans: *Numquid*, ait, *nostis Labanum?* Dixerunt: *Novimus. Sanus ne est?* inquit. *Valet*, inquiunt, *et ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo.* Dixitque Jacobus: *Adhuc multum diei superest, et nondum tempus est, ut reducantur ad caulas greges: date antè potum ovibus, et sic eas ad pastum reducite.* Qui responderunt: *Non possumus, donec omnia pecora congregentur, et amoveamus lapidem ab ore putei, ut adaquemus greges.*

Adhuc loquebantur, et ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui: nam gregem ipsa pascebat. Quam cùm vidisset Jacobus, et sciret consobrinam suam esse, ovesque Labani avunculi sui, amovit lapidem, quo puteus claudebatur, et adaquato grege, osculatus est eam, et elevata voce flevit, et indicavit ei filium esse se Rebeccæ sororis patris ejus. At illa festinans nuntiavit patri suo. Qui

cùm audisset venisse Jacobum filium sororis suæ, cucurrit obviam ei, complexusque eum, et in oscula ruens, duxit in domum suam.

Josephus patri charus, et fratribus invisus.

Jacobus, qui et alio nomine Israël dicitur filios habuit duodecim, inter quos præcipuo amore diligebat Josephum, eò quòd in senectute genuisset eum: dederatque ei tunicam è filis varii coloris textam. Videntes autem fratres ejus, illum esse patri ceteris filiis chariorem, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacificum dicere; maximè ex quo tempore sexdecim annos natus, et pascens gregem, quosdam ex iis accusaverat apud patrem crimine pessimo. Sed majoris odii, atque invidiæ occasionem dedit somnium duplex, quod à se visum fratribus suis retulit Josephus. Dixit enim eis: *Audite somnium meum quod vidi. Putabam nos ligare manipulos in agro, et quasi consurgere manipulum meum, et stare, à vestris verò manipulis circumstantibus adorari manipulum meum.* Responderunt fratres ejus: *Numquid Rex noster eris, aut*

subjiciemur ditioni tuæ? Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus: *Vidi*, inquit, *inter somnium quasi solem, et lunam, et stellas undecim adorare me.* Quod cùm patri suo et fratribus retulisset, increpavit eum pater, et dixit: *Quid sibi vult hoc somnium, quod vidisti? Num ego, et mater tua, et fratres tui adorabimus te super terram?* Invidebant igitur ei fratres: pater verò rem tacitus considerabat.

Josephus venditus à fratribus.

Jacobus misit filium Josephum ad quærendum fratres suos, qui pascebant oves in agris Sichem, et videndum, an cuncta prospera essent circa eos et pecora. Ut illi conspexerunt eum procul, antequàm accederet ad illos, eum occidendi consilium ceperunt, et mutuò loquebantur: *Ecce somniator venit, venite, occidamus eum, et projiciamus in cisternam veterem; dicemusque, fera pessima devoravit eum; et tunc apparebit, quid illi prosint somnia sua.* Audiens autem hoc Ruben, qui erat inter eos ætate maximus, nitebatur liberare Josephum é manibus fratrum, et dicebat: *Ne vitam ei eripiatis, neque effundatis ejus*

sanguinem: sed tantùm dimittite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine, manusque vestras à fraterna cæde innoxias servate. Hoc autem dicebat, volens eripere eum è manibus illorum, et reddere patri suo.

Confestim igitur ut pervenit Josephus ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari, è filis varii coloris mixta, et demiserunt in cisternam veterem, quæ non habebat aquam. Cùm autem consedissent ad comedendum panem, viderunt Ismaëlitas viatores, et camelos eorum portantes varia aromata in Ægyptum. Dixit ergo Judas fratribus suis: *Quid nobis proderit si occiderimus fratrem nostrum, et occultaverimus mortem ipsius? Melius est ut venumdetur Ismaëlitis, et manus nostræ non polluantur; frater enim et caro nostra est.* Paruerunt fratres verbis illius, et extrahentes Josephum è cisterna, viginti nummis argenteis vendiderunt prætereuntibus negotiatoribus, qui duxerunt eum in Ægyptum. Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum; et scissis vestibus pergens ad fratres suos, dixit: *Puer non comparet, et ego quò ibo?*

Tulerunt autem fratres Josephi tuni-

cam ejus; et in sanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt. Tunc miserunt qui ferrent ad patrem, et dicerent: *Hanc invenimus tunicam: vide utrum filii tui sit, an non?* Quam cùm agnovisset pater, dixit: *Tunica filii mei est: fera pessima comèdit eum, bestia devoravit Josephum.* Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis ejus, ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere; sed dixit: *Descendam ad filium meum lugens in sepulchrum*; diùque perseveravit in fletu.

Josephus hero Putiphari charus.

Ubi in Ægiptum ab Ismaëlitis perductus est Josephus, emit eum Putiphar Ægiptius. Fuit autem Dominus cum Josepho, ita ut cuncta illi prosperè cederent. Habitavitque in ædibus domini sui, qui optimè cognoscebat Deum esse cum illo, et omnia quæ gereret ad felicem exitum perducere. Invenit itaque Josephus gratiam coram hero, cui ministrabat; et præpositus ab eo omnibus gubernabat creditam sibi domum, et universa,

quæ ei tradita fuerant. Nec Putiphar, relicta fideli ministro rerum suarum cura, quidquam aliud noverat, nisi panem quo vescebatur. Benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Josephum, et quidquid habebat sive domi, sive ruri, mirè auxit.

Josephus in carcerem conjicitur.

Erat Josephus pulchrâ facie, et decorus aspectu. Itaque domina ejus oculos injecit in illum; et turpi libidine ardens, juvenem ad flagitium pellicere voluit. At ille nequaquàm consentiens sceleri nefario, respondit: *Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua: nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quomodo ergo possum hoc malum facere, et peccare in Deum meum?* Per singulos dies mulier molesta erat adolescenti, et ille assentiri nolebat.

Contigit autem quadam die, ut intraret Josephus domum, et opus aliquod absque arbitris faceret. Tunc illa apprehendit oram vestimenti ejus. Verùm ille, relicto in manu ejus pallio, fugit, et

egressus est foras. Cùmque vidisset mulier vestem in manibus suis, et se esse contemptam, vocatis ad se famulis domus suæ, dixit: *En Putiphar introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: voluit enim ille mihi vim inferre: cùm verò ego exclamassem, reliquit pallium quod tenebam, et aufugit.* In argumentum quoque fidei suæ retentum pallium ostendit marito revertenti domum. Ille, auditis querelis conjugis, et ejus verbis nimiùm credulus, iratus est valde; misitque Josephum in eum carcerem, ubi vincti regis custodiebantur, et ibi clausus est.

Fuit autem Dominus cum Josepho, et misertus illius, dedit ei gratiam in conspectu Præfecti carceris. Hic ergo tradidit Josepho universos vinctos, qui in custodia tenebantur, ita ut nihil, nisi illius jussu fieret; nec ipse Præfectus cujusquam rei curam gereret, cunctis ei creditis. Dominus quippe erat cum illo, et omnia opera ejus dirigebat.

Somnia duorum vinctorum interpretatur Josephus.

Anno uno postquàm in carcerem con-

jectus fuerat Josephus, adversùs Regem dominum suum peccavere Ægyptii duo. Alter pincernis præerat, alter pistoribus. Accidit autem, ut uterque in eum carcerem missus fuerit, in quo erat vinctus et Josephus. Cùm aliquantulùm temporis effluxisset, qui in custodia tenebantur, habuerunt ambo eâdem nocte somnium, indicans quid in posterum utrique esset eventurum. Ad quos cùm introisset Josephus mane, et vidisset eos tristes, sciscitatus est, cur tristior solito esset facies eorum. Qui responderunt: *Somnium vidimus, et non est qui interpretetur nobis.* Dixitque eis Josephus: *Numquid non Dei est interpretatio somniorum? referte mihi quid videritis.*

Tùm Præpositus pincernarum narravit prior somnium suum his verbis: *Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, et postquàm erupissent flores, uvas maturescere. Eratque calix Pharaonis in manu mea. Tuli ergo uvas, et expressi in calicem quem tenebam, et tradidi poculum Pharaoni.* Respondit Josephus: *Hæc est interpretatio somnii: tres propagines, tres dies sunt, post quos recordabitur Pharao mi-*

nisterii tui, et restituet te in gradum pristinum dabisque ei calicem juxta officium tuum, sicut ante facere consueveras. Tantùm memento mei cùm benè tibi fuerit; et sortis meæ misertus, mentionem mei facias apud Pharaonem, ut educat me ex isto carcere, quia furtim sublatus sum de terra Hebræorum, et hìc innocens in foveam conjectus sum.

Videns pistorum Magister, somnium socii sui fuisse prudenter dissolutum à Josepho, dixit: *Et ego habui somnium. Nempe vidi, cùm tria canistra haberem super caput meum, et in eo canistro quod erat ceteris excelsius, portarem cibos omnes qui fiunt arte pistoria, aves devolantes comedere ex eo.* Respondit Josephus: *Hæc est interpretatio somnii: tria canistra tres dies sunt, post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce, et lacerabunt volucres carnes tuas.*

Tertius post duplicem hanc somniorum interpretationem dies natalitius Pharaonis fuit; qui grande convivium parans recordatus est Magistri pincernarum, et pistorum Principis, restituitque alterum in ministerium suum, ut porrigeret sibi poculum; alterum verò suspendit in patibulo.

Ita Josephum vera prædixisse, eventu probatum est. Et tamen succedentibus prosperis, Præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

Geminum Pharaonis somnium Josephus explicat.

Post duos annos vidit Pharao somnium. Putabat stare se juxta Nilum fluvium, è quo ascendebant septem boves pulchræ et crassæ, et pascebantur in locis palustribus; aliæ quoque septem emergebant ex eodem flumine fœdæ, confectæque macie, quæ devoraverunt eas, quarum mira species et habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao, rursum dormivit, et vidit alterum somnium. Septem spicæ pullulabant in culmo uno, plenæ atque formosæ; aliæ quoque totidem spicæ tenues et percussæ uredine oriebantur, quæ priores pulchras et plenas devorabant.

Evigilans Pharao post quietem, ubi dies illuxit, pavore perterritus, misit ad omnes conjectores Ægypti, cunctosque sapientes; et accersitis narravit somnium: nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens eorum, quæ sibi biennio an-

te contigerant, Magister pincernarum dixit: *Confiteor peccatum meum. Iratus Rex servis suis, me et Magistrum pistorum retrudi jussit in carcerem, ubi una nocte uterque vidimus somnium præsagum futurorum. Erat ibi puer Hebræus, cui narrantes somnia, audivimus quidquid postea rei probavit eventus. Ego enim redditus sum in officio meo, et ille suspensus est in cruce.*

Protinùs ad Regis imperium eductum è carcere Josephum totonderunt, ac veste mutata in Regiam perduxerunt. Tunc ei Rex: *Vidi*, inquit, *somnia, nec est qui ea explanet, quæ audivi te sapientissimè interpretari.* Respondit Josephus: *Absque me respondebit Deus prospera Pharaoni.* Narravit ergo Pharao quod viderat. *Putabam me stare super ripam fluminis, et septem boves ab amne conscendere pulcherrimas, et obessis carnibus: quæ in pastu paludis vireta carpebant. Et ecce has sequebantur aliæ septem boves tam deformes et macilentæ, ut numquam tales in Ægypto viderim, quæ, devoratis et consumptis prioribus, nullum saturitatis dedere signum; sed simili macie et squalore torpebant. Evigilavi, ac rursus sopore depressus, ab*

terum vidi somnium. Septem spicæ pullulabant in culmo uno, plenæ atque pulcherrimæ: aliæ quoque septem tenues, et percussæ uredine oriebantur è stipula, quæ priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi conjectoribus somnium, et nemo est qui explicet.

Respondit Josephus: *Geminum illud Regis somnium unum atque idem est: quæ facturus est Deus, ostendit Pharaoni. Septem boves pulchræ, et septem spicæ plenæ, septem ubertatis anni sunt. Septem quoque boves tenues atque macilentæ, et septem spicæ tenues ac vento urente percussæ, septem anni venturæ famis sunt, qui hoc ordine complebuntur. Ecce septem anni venient fertilitatis magnæ in universa terra Egypti, quos sequentur septem anni alii tantæ sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retrò abundantia, et ubertatis magnitudinem perditura sit inopiæ magnitudo. Quod autem duplex ad eamdem rem pertinens somnium habuisti, hoc eventus certò et citò futuri indicium est. Nunc ergo quærat Rex virum sapientem et industrium, præficiat eum Ægypto. Ille autem constituat præpositos per cunctas regiones, et quintam partem fructuum per*

septem annos fertilitatis jam futuros convehat in horrea: omne frumentum condatur, serveturque in urbibus sub Pharaonis potestate, atque præparetur futuræ septem annorum fami, quæ oppressura est Ægyptum.

Placuit Pharaoni consilium, et cunctis ministris ejus, exclamavitque: *Num invenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit?* Et dixit Josepho: *Quia ostendit tibi Deus omnia quæ locutus es, numquid sapientiorem quemquam, aut consimilem tui invenire potero? Ecce constitui te super universam terram Ægypti. Absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem: et ad tui oris imperium cunctus populus obediet; uno tantùm regni solio te præcedam.* Tum detractum è manu sua annulum, ejus manui inseruit: vestivit eum stola byssina; collo torquem aureum circumposuit: voluit præterea eum ascendere super currum suum secundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent, et præpositum esse scirent universæ terræ Ægypti. Vertitque nomen ejus, et vocavit eum lingua Ægyptiaca *salvatorem mundi.* Deditque illi uxorem Assenetham, filiam Sacerdotis Heliopoleos, ex

qua nati sunt ei postea filii duo Manasses et Ephraïmus. Porro triginta annorum erat Josephus cuando stetit in conspectu Pharaonis.

Septem anni ubertatis, totidemque inopiæ.

Egressus Josephus è conspectu Pharaonis, circuivit ac perlustravit omnes regiones Ægypti. Venitque fertilitas septem annorum: et in manipulos redactæ segetes congestæ sunt in horreis Ægypti. Omnis etiam frugum abundantia in singulis urbibus condita est. Tantaque fuit copia tritici, ut arenæ maris coæquaretur, et mensuram excederet. Transactis septem annis ubertatis, cœperunt venire septem anni inopiæ, quos prædixerat Josephus, et in universo orbe fames prævaluit: in cuncta autem terra Ægypti panis erat. Cùm verò etiam apud Ægyptios grassari fames incœpisset, clamavit populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille respondit: *Ite ad Josephum, et quidquid ipse vobis dixerit, facite.* Aperuitque Josephus universa horrea, et vendebat Ægyptiis; nam et illos oppresserat fames. Omnesque Provinciæ veniebant in Ægyptum, ut emerent escas, et malum inopiæ temperarent.

Fratres Josephi traditi in custodiam.

Cùm audivisset Jacobus alimenta vendi in Ægypto, dixit filiis suis: *Cur sic desides cunctamini? Audivi triticum venumdari in Ægypto: descendite, et emite nobis illinc necessaria, ut possimus vivere, et non consumamur inopia.* Profecti igitur decem fratres Josephi ut emerent frumenta, ingressi sunt in Ægyptum cum aliis, qui pariter veniebant ad emendam annonam. Jacobus verò retinuit domi Benjaminum, timens ne fortè in itinere aliquid mali pateretur.

Erat tunc Josephus Princeps in Ægypto, atque ad ejus nutum frumenta populis vendebantur. Cùmque adorassent eum fratres sui, et agnovisset illos; non est ipse cognitus ab eis. Itaque quasi alienos duriùs alloquens, dixit: *Unde venistis?* Qui responderunt: *E terra Chanaan, ut emamus victui necessaria. Exploratores estis*, inquit Josephus; *ut videatis infirmiora Ægypti venistis.* Qui dixerunt: *Non est ita, domine, sed servi tui venerunt ut emerent cibos. Omnes filii unius viri sumus. Pacifici venimus, nec quidquam famuli*

tui machinantur mali. Quibus ille respondit: *Aliter est: ad exploranda immunita terræ hujus hùc venistis.* At illi: *Duodecim*, inquiunt, *servi tui fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaan; minimus cum patre nostro est, alius non superest. Hoc est*, ait, *quod locutus sum: exploratores estis. Jam nunc experimentum vestri capiam: non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus. Mittite ex vobis unum, et adducat eum: vos autem eritis in vinculis, donec utrùm vera an falsa sint quæ dixistis, compererim: alioquin, certè exploratores estis.* Tradidit deinde illos custodiæ.

Revertuntur ad patrem, Simeone relicto in vinculis.

Die tertio eductis è carcere fratribus, dixit Josephus: *Facite quæ dixi, et vivetis: Deum enim timeo. Si pacifici estis, unus è vobis ligetur in carcere, ceteri autem abite, et ferte frumenta, quæ emistis ad expellendam famem è familia vestra. Fratrem verò vestrum minimum ad me adducite, ut possim sermonum vestrorum veritatem explorare, et non moriamini.* Polliciti sunt illi se facturos quæ jubebat

Josephus, et inter se colloquentes, dixerunt alter alteri: *Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angorem animi ejus, dum deprecaretur nos, et non audivimus. Idcircò venit super nos ista calamitas.* E quibus unus Ruben dixit: *Numquid non dixi vobis: nolite peccare in puerum, et non audistis me? En sanguis ejus à nobis exquiritur.* Nesciebant autem quæcumque dicerent intelligi à Josepho, eò quòd per interpretem eos alloqueretur. Avertitque ille se parumper, et flevit. Mox reversus, vinxit Simeonem, illis præsentibus, jussitque ministros implere eorum saccos tritico, et reponere pecunias singulorum in sacco cujusque, datis præterea cibariis in viam.

Imposito asinis suis frumento, profecti sunt fratres Josephi. Apertoque unus sacculo, ut daret jumento pabulum in diversorio, vidit pecuniam in ore sacculi, et mirans dixit fratribus suis: *Reddita est mihi pecunia, en est in sacco.* Tum verò obstupefacti, turbatique mutuò dixerunt: *Quidnam est hoc quod fecit nobis Deus?* Veneruntque ad Jacobum patrem suum in terram Chanaan, et narraverunt omnia, quæ accidissent sibi, dicentes: *Duris nos*

verbis compellavit Ægypti Præfectus, et nos exploratores esse dixit. Cui respondimus: Pacifici sumus, nec ullas molimur insidias. Duodecim fratres uno patre geniti sumus; unus non superest, minimus cum patre nostro est in terra Chanaan. Qui respondit nobis: Sic experiar pacifici ne sitis et veraces: unum aliquem è fratribus relinquite apud me, et cibaria domibus vestris necessaria sumite, et abite; fratremque vestrum minimum adducite ad me: tum sciam vos exploratores non esse, et illum, qui retentus in vinculis fuerit, recipere poteritis, ac deinceps licentiam habebitis emendi quæ volueritis. His dictis, cum frumenta effunderent, singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias; exterritisque simul omnibus, dixit pater Jacobus: *Absque liberis me esse fecistis: Josephus non extat: Simeon tenetur in vinculis: et Benjaminum auferetis: in me hæc omnia mala recidunt.* Cui respondit Ruben: *Duos filios meos interfice, si non reduxero Benjaminum tibi: da illum in manum fidemque meam, et ego eum tibi restituam.* At ille: *Non descendet,* inquit, *filius meus vobiscum: frater ejus mortuus est, et ipse solus remansit è filiis Rachelis. Si quid ei adversi acciderit in*

terra ea ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad tumulum.

Redeunt in Ægyptum filii Jacobi cum Benjamino.

Interim fames omnem terram vehementer premebat: consumptisque cibis quos ex Ægypto detulerant filii Jacobi, dixit illis pater: *Revertimini, et emite nobis pauxillum escarum.* Respondit Judas: *Denuntiavit nobis, et adhibito jurejurando dixit vir ille, qui toti Ægypto præest: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum. Si ergo vis eum mittere nobiscum, unà ibimus, et ememus tibi necessaria: si autem non vis, non revertemur in Ægyptum.* Dixit eis Israël: *In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei, et alium habere vos fratrem.* At illi responderunt: *Interrogavit nos homo per ordinem de nostra progenie: an pater viveret? an aliquem præterea fratrem haberemus? Et nos ad singula, quæ fuerat sciscitatus, respondimus. Numquid scire poteramus eum dicturum esse: adducite fratrem vestrum vobiscum?* Judas quoque dixit patri suo: *Mitte puerum mecum, ut profi-*

ciscamur, et possimus vivere, et non moriamur nos, et parvuli nostri. Ego suscipio puerum: à me require illum: nisi reduxero, et reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore. Si Benjaminum statim dimittere voluisses, jam secundò rediissemus. Igitur pater eorum dixit: *Si sic necesse est, facite quod vultis. Sumite ex optimis hujus terræ fructibus, et deferte viro munera, modicum resinæ, et mellis, et storacis, stactes, et terebinthi, et amygdalarum. Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum: et illam quam invenistis in sacculis, reportate, ne fortè errore factum sit. Sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem, et remittat vobiscum fratrem vestrum, quem tenet: ego autem quasi orbatus absque liberis ero.* Tulerunt ergo munera deferenda ad Josephum, et pecuniam duplicem, et Benjaminum: descenderuntque in Ægyptum, et steterunt coram Josepho.

Josephus reversos fratres cum Benjamino excipit convivio.

Cùm fratres vidisset Josephus, et Benjaminum simul, hæc præcepit dispensa-

tori domus suæ: *Introduc viros domum, et instrue convivium; quoniam mecum sunt comesturi meridie.* Fecit ille, quod sibi fuerat imperatum, et introduxit viros domum. Ibique exterriti, dixerunt mutuò: *Propter pecuniam, quam retulimus priùs in saccis nostris, introducti sumus: hæc in nos devolvitur calumnia, ut subjiciamur servituti et nos, et asini nostri.* Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus, dixerunt: *Oramus, domine, ut audias nos. Jam antè descendimus hùc, ut emeremus escas; quibus emptis cùm venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros, et invenimus pecuniam in ore saccorum, quam nunc eodem pondere reportavimus. Sed et aliud attulimus argentum, ut emamus quæ nobis necessaria sunt; priorem verò pecuniam quis reposuerit in sacculis nostris omninò nescii sumus.* At ille respondit: *Pax vobiscum, nolite timere. Deus vester, et Deus Patris vestri, dedit vobis thesauros in saccis vestris; nam pecunia vestra ad me pervenit.* Eduxitque ad eos Simeonem. Et introductis domum, attulit aquam, et laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum. Illi verò parabant munera, donec ingrederetur Josephus

meridie: audierant enim se ibi convivio excipiendos.

Igitur ingressus est Josephus domum suam, obtuleruntque ei fratres sui munera, et adoraverunt proni in terram. At ille clementer eos resalutavit, interrogavitque, dicens: *Salvus ne est senex ille, quem vos patrem vobis esse mihi dixistis? Adhuc vivit?* Qui responderunt: *Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit.* Et incurvati adoraverunt eum. Attollens autem Josephus oculos, viso Benjamino fratre suo uterino, dixit: *Iste est frater vester parvulus, quem domi remansisse apud patrem dixeratis mihi?* Et rursum: *Deus* inquit, *misereatur tui, fili mi.* Festinavitque abire è conspectu fratrum, quia commota fuerant viscera ejus erga fratrem suum, et erumpebant lacrymæ: et introiens cubiculum, flevit. Rursumque lota facie regressus, continuit se, ac dixit: *Ponite panes.* Quibus appositis, sederunt fratres coram Josepho secundùm suam quisque ætatem: et cùm singuli ciborum appositorum partem accepissent à Josepho, quintuplò major erat ea pars, quæ venit Benjamino.

Scyphus Josephi in sacco Benjamini deprehenditur.

Præcepit deinde hæc Josephus dispensatori domus suæ: *Imple saccos virorum illorum frumento, quantum possunt capere: et pone pecuniam singulorum in summo cujusque sacco; scyphum autem meum argenteum pone in ore sacci junioris, et tritici pretium quod dedit.* Factumque est ita: et orto sole dimissi sunt cum asinis suis. Jamque ex urbe exierant, et processerant paululùm, cùm Josephus accersito dispensatore domus: *Surge*, inquit, *et persequere viros, et cùm assecutus fueris eos, dicito: Quare reddidistis malum pro bono! Scyphus quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, et quo uti ad augurandum solet: pessimam rem fecistis.* Fecit ille, ut jusserat Josephus, et cùm eos assecutus esset, cuncta quæ mandata erant, ex ordine locutus est. Qui responderunt: *Quare sic loquitur dominus noster? Absit hoc ut servi tui tantum flagitium commiserint. Pecuniam, quam invenimus in summo saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan. Et quomodo fieri po-*

test, ut furati simus è domo domini tui aurum vel argentum? Apud quemcumque servorum tuorum inventum fuerit id quod quæris, moriatur; et nos erimus servi domini nostri. Qui dixit eis: *Fiat sicuti vosmetipsi censetis: apud quem fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii.* Itaque festinanter deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli. Quos ille scrutatus, incipiens à maximo usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Benjamini. At illi scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum.

Judas offert se in servitutem pro Benjamino.

Judas primus cum fratribus venit in conspectum Josephi, omnesque coram eo pariter in terram corruerunt. Quibus ille dixit: *Cur sic agere voluistis? An ignoratis quòd non sit similis mei in divinandi scientia?* Cui Judas: *Quid respondebimus,* inquit, *domino meo? Vel quid loquemur, aut justè poterimus obtendere? Deus invenit unde puniret iniquitatem servorum tuorum. Et omnes servi sumus domini mei, et nos, et apud quem inventus est scyphus.* Respondit Josephus: *Absit à me ut sic*

agam: qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus; vos autem abite liberi ad patrem vestrum.

Accedens autem propiùs Judas, confidenter dixit: *Oro, domine mi, servo tuo te alloquenti aures præbe, et ne irascaris famulo tuo. Interrogasti priùs servos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? Et nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex; et puer parvulus, qui in senectute illius natus est, cujus uterinus frater mortuus est; relictusque est ipse solus ex matre sua, pater verò tenerè diligit eum. Dixistique servis tuis: Adducite eum ad me, ut videam eum. Responsum à nobis est domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum: si enim hic filium dimiserit, morietur. Et dixisti servis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis ampliùs faciem meam. Cùm ergo rediissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ea omnia, quæ locutus erat dominus meus. Et dixit pater noster: Revertimini, et emite nobis parum tritici. Cui diximus: Ire non possumus: si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul: alioquin, illo absente, videre non audemus faciem viri. Atque ille respondit: Vos scitis*

duos genitos mihi ab uxore mea Rachele: à me in agros egressus est unus, et dixistis: bestia devoravit eum; et hùc usque non comparet. Si tuleritis et istum, et aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad tumulum. Igitur si venero in conspectum servi tui patris nostri, et puer defuerit, videritque eum non esse nobiscum, cùm anima illius ex ejus anima pendeat, morietur, et deducent famuli tui canitiem ejus cum dolore ad sepulchrum. Ego propriè servus tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem, et spopondi, dicens: Nisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore. Remaneat itaque, quæso, servus tuus pro puero, ut ministret domino meo, et puer redeat cum fratribus suis. Non enim possum reverti ad patrem meum, absente puero, ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum, testis assistam.

Josephus se fratribus agnoscendum præbet.

Non se poterat ultra cohibere Josephus, multis coram stantibus: unde præcepit, ut egrederentur cuncti foras, et nullus interesset alienus agnitioni mutuæ. Elevavitque vocem cum fletu, et dixit

fratribus suis: *Ego sum Josephus: adhuc pater meus vivit?* Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti. Quibus ille clementer: *Accedite*, inquit, *ad me*. Et cum accessissent propè: *Ego sum*, ait, *Josephus frater vester quem vendidistis in Ægyptum. Nolite pavere, neque mœrore conficiamini, quòd me in has regiones deducendum vendidistis, pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum. Et quidem jam biennium fames est in terra, et adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit, nec meti: præmisitque me Deus, ut salvi fiatis, et escas ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio, sed Dei voluntate hùc missus sum, qui fecit me quasi patrem Pharaonis, et dominum universæ domus ejus, ac Principem in omni terra Ægypti. Festinate, ascendite ad patrem meum, et dicite ei, hæc mandat filius tuus Josephus: Deus fecit me dominum universæ terræ Ægypti: descende ad me, ne moreris, habitabis in terra Gessen; eris juxta me tu, filii tui, filii filiorum tuorum, oves tuæ, armenta, et universa quæ possides: ibi te pascam, ne et tu pereas, et domus tua, et omnia quæ possides. Adhuc enim quinque anni residui sunt famis. En oculi vestri, et*

oculi fratris mei Benjamini vident me ipsum vos alloquentem. Nuntiate patri meo universam gloriam meam, et cuncta quæ vidistis in Ægypto; festinate, et adducite eum ad me. Cumque amplexatus fratrem Benjaminum recidisset in collum ejus, flevit; illo quoque similiter flente super collum ejus. Osculatusque est Josephus omnes fratres suos, et ploravit super singulos; et postea ausi sunt cum eo colloqui.

Jubet Pharao adduci Jacobum in Ægyptum cum universa domo.

Auditum est, et sermone vulgatum in regia domo: *Venerunt fratres Josephi.* Et gavisus est Pharao, atque omnis domus ejus. Mandavitque Rex Josepho, ut hæc suo nomine fratribus imperaret: *Onerantes jumenta, ite in terram Chanaan, educite inde patrem vestrum, et cognationem, et venite ad me, et ego dabo vobis omnia bona Ægypti ut comedatis medullam terræ. Accipite plaustra è terra Ægypti ad subvectionem parvulorum vestrorum ac conjugum. Adducite patrem, et properate cuantocyùs venientes: nec multùm curetis supellectilem vestram, quia omnes opes Ægypti*

vestræ erunt. Feceruntque filii Israëlis ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Josephus plaustra, ut jusserat Pharao, et cibaria in iter. Singulis quoque afferri jussit binas stolas; Benjamino autem dedit trecentos nummos argenteos cum quinque stolis optimis. Tantundem pecuniæ et vestium misit patri suo; addidit et asinos decem, qui subveherent ex omnibus divitiis Ægypti, et totidem asinos triticum et cibos portantes. Dimisit deinde fratres suos, et proficiscentibus dixit: *Ne irascamini in via.*

Hi ascendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Jacobum, dixeruntque: *Josephus filius tuus vivit, et ipse dominatur in terra Ægypti.* Quo audito Jacobus, quasi è gravi somno evigilavit, neque tamen credebat filiis talia narrantibus. Illi contrà referebant omnem ordinem rei. Cùm autem vidisset plaustra, et universa quæ miserat Josephus, revixit spiritus ejus, et dixit: *Sufficit mihi, si adhuc filius meus Josephus vivit: vadam, et videbo illum antequam moriar.*

Patri Ægyptum ingredienti occurrit Josephus.

Profectus Israël cum omnibus quæ ha-

bebat, venit ad puteum juramenti, et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaaci, audivit eum per visionem noctis vocantem se, et dicentem sibi: *Jacobe, Jacobe?* Cui respondit: *Ecce adsum.* Tum illi dixit Deus: *Ego sum fortissimus, Deus patris tui: noli timere, descende in Ægyptum, quia faciam ut in gentem magnam ibi crescas. Ego descendam tecum illuc, et ego inde adducam te revertentem. Josephus quoque ponet manus suas super oculos tuos.* Surrexit Jacobus à puteo juramenti: tuleruntque eum filii cum parvulis et uxoribus suis in plaustris, quæ miserat Pharao ad portandum senem, et omnia quæ posséderat in terra Chanaan. Venit ergo in Ægyptum ipse, et filii ejus, nepotes, filiæ, et cuncta simul progenies.

Misit autem Jacobus Judam ante se ad Josephum, ut nuntiaret ei adventum suum, et ille occurreret sibi in Gessen. Quò cùm pervenisset Jacobus, Josephus, junctis ad currum suum equis, ascendit obviam patri suo ad eumdem locum; vidensque eum, irruit super collum ejus, et inter amplexus flevit. Dixitque pater Josepho filio suo: *Jam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, et superstitem te relinquo.*

At ille patri et fratribus dixit: *Adventum vestrum nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, et domus patris mei, qui erant in terra Chanaan, venerunt ad me: et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua et armenta, et omnia quæ habere potuerunt, adduxerunt secum. Cumque vocaverit vos, et dixerit: Quod est opus vestrum? Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui ab infantia nostra usque in præsens, et nos, et patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in terra Gessen: quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium.*

Terra Gessen conceditur habitanda Jacobo et filiis.

Accedens deinde Josephus ad Pharaonem, dixit: *Pater meus, et fratres, oves eorum, et armenta, et cuncta quæ possident, venerunt è terra Chanaan: et ecce consistunt in terra Gessen.* Deinde quinque è fratribus suis constituit coram Rege, quos ille interrogavit: *Quid habetis operis?* Responderunt: *Pastores ovium sumus servi tui, et nos, et patres nostri. Ad hospitandum aliquandiù in terra tua venimus*

quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque ut esse nos jubeas servos tuos in terra Gessen. Dixit itaque Rex Josepho: *Pater tuus, et fratres tui venerunt ad te; terra Ægypti in conspectu tuo est; cura ut in optimo loco habitent, et trade eis terram Gessen. Quòd si nosti in eis esse viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum.* Post hæc introduxit Josephus patrem suum ad Regem, et statuit eum coram ipso. Jacobus Regem salutavit, eique fausta precatus est; itaque interrogatus ab eo: *Quot sunt dies annorum vitæ tuæ?* Respondit: *Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt, pauci et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt.* Et dùm Regem salutasset, egressus est foras. Josephus verò patri et fratribus suis dedit possessionem in Ægypto, in optima terræ parte, ut præceperat Pharao: et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis. In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maximè Ægypti et Chanaan.

Jacobus postulat, ut sepeliatur in sepulchro patrum.

Vixit Jacobus in Ægypto decem et septem annis, et omnis vita illius centum quadraginta septem annos complexa est. Cùmque appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocavit filium suum Josephum, dixitque ei: *Si inveni gratiam in conspectu tuo, jura te certissimè id facturum, ut non sepelias me in Ægypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me è terra hac, condasque in sepulchro majorum meorum.* Cui respondit Josephus: *Ego faciam quæ jussisti.* Et ille: *Jura ergo*, inquit, *mihi.* Quo jurante Israël adoravit Deum.

Minorem filiorum Josephi majori præponit moriens Jacobus.

His transactis, cùm nuntiatum esset Josepho, ægrotare patrem ipsius, perrexit ad eum, assumptis secum duobus filiis Manasse et Ephraïmo. Quos videns Jacobus, dixit: *Qui sunt isti?* Oculi enim illius caligabant præ nimia senectute, et

clarè videre non poterat. Respondit Josephus: *Filii mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc*, inquit, *eos ad me, ut benedicam illis.* Applicitosque ad se deosculatus, et circumplexus eos, dixit filio: *Non sum fraudatus aspectu tuo; insuper ostendit mihi Deus semen tuum.* Cùmque tulisset eos Josephus è gremio patris, adoravit pronus in terram. Et posuit Ephraïmum ad sinistram Israëlis, Manassen verò ad dexteram, applicuitque ambos ad eum. At Jacobus commutans manus, extensam dexteram posuit super caput Ephraïmi minoris fratris, sinistram autem super caput Manassæ, qui major natu erat. Tum benedicens utrique, dixit: *Deus, in cujus conspectu* ambulaverunt *patris mei Abrahamus, et Isaacus, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem diem, Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, et crescant in multitudinem super terram.*

Videns autem Josephus positam fuisse à patre suo dexteram manum super caput Ephraïmi, graviter id accepit; et apprehensam levare conatus est, ac transferre super caput Manassæ, dixitque patri: *Non ita convenit, pater, quia hic est*

primogenitus, pone dexteram tuam super caput ejus. Qui renuens respondit: *Scio fili mi, scio: et iste quidem multiplicabitur: sed frater ejus minor major erit illo, et semen illius crescet in gentes.* Constituitque Jacobus Ephraïmum ante Manassen. Et dixit Josepho filio suo: *En ego morior; et erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum.*

Vocavit deinde duodecim filios suos, benedicensque singulis eorum benedictionibus propriis, prædixit inter cetera nasciturum aliquando è Juda *Messiam*, his verbis: *Non auferetur sceptrum è Juda, nec dux è progenie ejus, donec veniat qui mittendus est; et ipse erit expectatio gentium.* Et obiit.

Sepelitur Jacobus in terra Chanaan.

Extinctum patrem cernens Josephus, super faciem ejus ruit flens, et deosculans eum. Præcepitque servis suis medicis, ut aromatibus condirent illum. Deinde expleto luctus tempore, omnes filii Jacobi, comitantibus multis Ægyptiis, patrem deportarunt in terram Chanaan. Ibi celebrantes exequias planctu magno, atque

vehementi, sepelierunt eum in spelunca, quam olim emerat Abrahamus ab Ephrone Hethæo. Reversusque est Josephus in Ægyptum cum fratribus suis, et omni comitatu, sepulto patre.

Fratres consolatur Josephus, et moritur.

Mortuo Jacobo, timentes sibi fratres Josephi, mutuò collocuti sunt: *Cavendum est, ne fortè Josephus memor sit injuriæ quam passus est, et reddat nobis omne malum quod fecimus ei.* Miserunt itaque qui eorum nomine diceret: *Pater tuus præcepit nobis, antequàm moreretur, ut hæc tibi verba illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et malitiæ quam exercuerunt in te: nos quoque oramus, ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc.* Quibus auditis flevit Josephus. Veneruntque ad eum fratres ejus: et proni adorantes in terram, dixerunt: *Servi tui sumus:* Quibus ille respondit: *Nolite timere, num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis adversum me malum; sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me sicut nunc cernitis, et salvos faceret multos populos. Nolite timere, ego*

pascam vos et parvulos vestros. Confortatusque est eos, et blandè ac leniter est locutus, et habitavit in Ægypto cum omni domo patris sui.

Morti proximus, convocatis fratribus dixit: *Post mortem meam Deus visitabit vos, et è terra hac deducet vos in illam terram quam jurando promisit Abrahamo, Isaaco, et Jacobo. Asportate ossa mea vobiscum ex hoc loco.* Mortuus deinde est, expletis centum et decem annis: et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Ægypto.

Opprimuntur Israëlitæ ab Ægyptiis. Nascitur Moses.

Mortuo Josepho, et universis fratribus ejus, omnique cognatione illa, Israëlitæ mirum in modum multiplicati sunt, et terram Ægypti impleverunt. Exortus est interea Rex novus in Ægypto, qui immemor beneficiorum Josephi, dixit Ægyptiis: *Ecce Populus filiorum Israëlis multus et fortior nobis est. Venite, sapienter opprimamus eum, ne fortè nimis multiplicetur: et si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque no-*

bis egrediatur ex hac terra. Præposuit itaque eis magistros laborum, qui malè habebant eos, et amaram illis ac gravem efficiebant vitam operibus duris luti, et lateris, oneribus gravissimis, et omnis generis famulatu. Et coacti sunt ædificare aliquas urbes Pharaoni. Sed quantò magis opprimebant eos Ægyptii, tantò magis multiplicabantur, et crescebant.

Præcepit ergo Pharao obstetricibus Hæbræis, ut quando mulieribus Hebræis parientibus adessent, marem quemlibet nascentem interficerent, feminam verò servarent. At illæ timentes Deum, non fecerunt sicuti præceptum fuerat à Rege: et ideo benefecit illis Deus. Crevitque populus Israëlis, et roboratus est vehementer. Denique omni populo suo imperavit Pharao, ut quidquid masculini sexûs nasceretur apud filios Israëlitas, in Nilum flumen projiceretur statim; quidquid feminini, reservaretur. Tunc mulier nomine Jochabed, uxor viri è Tribu Levi, cui nomen erat Amramus, peperit filium: et videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. Cùmque jam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, et linivit eam bitumine ac pice. Deinde po-

suit intùs infantulum, et exposuit eum inter arundines ripæ fluminis, stante procul sorore ejus, et expectante eventum rei.

Ecce autem descendit filia Pharaonis ut lavaretur in flumine, et puellæ ejus gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cùm vidisset fiscellam in arundinibus hærentem, misit unam è famulabus suis; et illam aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, miserta illius est, dixitque: *Unus ex infantibus Hebræorum est hic.* Cui soror pueri: *Vis*, inquit, *ut vadam, et vocem tibi mulierem Hebræam quæ nutrire possit infantulum?* Respondit: *Vade.* Perrexit puella, et vocavit matrem suam. Cui filia Pharaonis: *Accipe*, ait, *puerum istum, et nutri mihi. Ego dabo tibi mercedem tuam.* Suscepit mulier et nutrivit puerum: adultumque tradidit filiæ Pharaonis; quem illa adoptavit pro filio, et voluit ut vocaretur Moses, id est servatus ab aquis.

Agni Paschalis immolandi ritus.

Profugus ex Ægypto Moses pascebat oves Jetronis soceri sui in deserto Ma

dian prope montem Horebum. Apparuit ei Dominus è medio rubi qui ardebat, nec tamen comburebatur: deditque illi mandata ad Pharaonem Ægyptiorum Regem perferenda. Quibus cùm non paruisset Rex impius, et ita induratum esset cor ejus, ut post gravissimas novem plagas, quibus ejus regnum jam percussum fuerat, nondum tamen voluerit Israëlitas dimittere, dixit Dominus Mosi: *Adhuc una plaga tangam Pharaonem et Ægyptum; et post hæc dimittet vos, et exire compellet. Dices ergo omni plebi, ut vir postulet ab amico suo, et mulier à vicina sua vasa argentea et aurea: daboque gratiam populo huic coram Ægyptiis, et cùm egrediemini, non exibitis vacui. Decima die hujus mensis, qui deinceps primus erit in mensibus anni, tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. Si autem minor est numerus quàm sufficere possit ad comedendum agnum totum, assumet è vicinis suis quot sufficient edendo agno. Erit autem agnus sine macula, masculus, anniculus. Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israëlis ad vesperam. Et sument è sanguine ejus, ac*

ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum in quibus comedant illum. Et edent nocte illa carnes ejus assas igne, et azymos *panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantùm assum igne. Caput cum pedibus ejus, et intestinis vorabitis. Nec remanebit quidquam ex eo usque ad ortum solis. Si quid residuum fuerit, igne comburetis. Sic autem comedetis illum: renes vestros accingetis, et calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter: est enim* Pascha (*id est transitus*) *Domini. Et transibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum ab homine usque ad pecus: et adversùs cunctos deos Ægyptiorum exercebo judicia, ego Dominus. Erit autem vobis sanguis in signum in ædibus in quibus eritis: et videbo sanguinem, et præteribo vos: nec erit in vobis plaga disperdens, quando percutiam terram Ægypti. Habebitis autem hunc diem in monumentum, et celebrabitis eum solemnem Domino cultu sempiterno. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris, et quicumque à primo die usque ad diem septimum comederit fer-*

mentatum, peribit anima ejus è *cœtu Israëlis. Dies prima erit sancta, atque solemnis; et dies septima pariter: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent. Primo mense, quarta decima die mensis ad vesperam comedetis azyma usque ad diem vigesimum primum ejus mensis ad vesperam.*

Vocavit autem Moses omnes seniores filiorum Israëlis, et dixit eis: *Ite; tollite agnum per vestras quisque familias, et immolate. Fasciculum hyssopi tingite in ejus sanguine, et aspergite ex eo superliminare, et utrumque postem: nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ ante finem noctis. Transibit enim Dominus, percutiens Ægyptios: cùmque viderit sanguinem in superliminari, et in utraque poste, trascendet ostium domus, et non sinet percussorem ingredi domos vestras et lædere. Cùm introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis, ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas. Et cum dixerent vobis filii vestri: Quæ est ista religio? Dicetis eis: Victima transitus Domini est, quando transivit super domos filiorum Israëlis in Ægypto, percutiens Ægyptios, et domos nostras liberans.* Incurvatusque popu-

lus adoravit Dominum. Et egressi filii Israëlis fecerunt sicut præceperat Dominus.

Ægressus Israëlitarum ex Ægypto.

In noctis medio percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis qui in solio ejus sedebat, usque ad primogenitum captivæ quæ erat in carcere, et omne primogenitum jumentorum. Surrexitque Pharao nocte et omnes servi ejus, cunctaque Ægyptus: et ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus, in qua non jaceret mortuus. Vocatisque Pharao Mose et Aarone nocte, dixit: *Surgite; et egredimini è populo meo vos et filii Israëlis. Ite, immolate Domino, sicut dicitis. Oves vestras et armenta assumite, ut petieratis; et abeuntes benedicite mihi.* Urgebantque Ægyptii populum è terra exire velociter, dicentes: *Omnes moriemur.*

Fecerunt Israëlitæ sicut præceperant Deus, et Moses, et petierunt ab Ægyptiis vasa argentea et aurea, vestemque plurimam: Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commodarent eis: et spoliaverunt Ægyptios. Pro-

fecti autem sunt Israëlitæ, sexcenta fere millia peditum virorum, præter parvulos. Sed et vulgus promiscuum innumerabile abiit cum eis, oves, et armenta, et animantia diversi generis plurima. Coxeruntque farinam, quam aqua tantùm conspersam ex Ægypto tulerant, et fecerunt panes azymos, neque enim fermentari panes potuerant, cogentibus exire Ægyptiis, et nullam facere sinentibus moram, nec pulmenti quidquam in viaticum præparare per tempus licuerat.

Columna ignis et nubis dux itineris Israëli.

Cùm emisisset Pharao Israëlitas, non eos duxit Deus per viam terræ Philisthæorum, quæ vicina erat, ne fortè pœniteret eos, si vidissent adversùm se bella consurgere, et reverterentur in Ægyptum. Sed circumduxit per viam deserti juxta mare rubrum. Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. Nec umquam per quadraginta annos defuit columna nubis aut ignis coram populo.

Ægyptii, Israëlitas per medium mare persecuti, fluctibus obruuntur.

Ut nuntiatum est Pharaoni fugisse Israëlem, immutatum est cor ejus, atque Ægyptiorum erga illum, et dixerunt: *Quid hoc fecimus, ut dimitteremus Israëlem, ne serviret nobis?* Ascendit ergo currum Rex, et omnem populum suum assumpsit secum. Tulitque sexcentos currus electos, et quidquid in Ægypto curruum fuit, et duces totius exercitus. Induravitque Dominus cor Pharaonis, et persecutus est Israëlitas; at illi egressi erant *per excelsam Dei manum.*

Sequentes Ægyptii vestigia præcedentium Israëlitarum, repererunt eos in castris prope littus maris. Hi, ut viderunt omnem equitatum, et currus, et exercitum universum Ægyptiorum post se, timuerunt valde, clamaveruntque ad Dominum, et dixerunt Mosi: *Forsitan non erant sepulchra in Ægypto, ideo eduxisti nos, ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? Non ne meritò tibi dicebamus, cùm inter Ægyptios versaremur, recede à*

nobis ut serviamus Ægyptiis? Multò enim melius erat servire eis, quàm mori in solitudine. His populi querelis respondit Moses: *Nolite timere: state, et videte mirabilia quæ facturus est hodie Dominus. Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis.* Tunc dixit Dominus Mosi: *Dic Israëlitis, ut viam pergant. Tu autem eleva virgam tuam, et extende manum tuam super mare, et divide illud, ut gradiantur Israëlitæ in medio mari per siccum. Ego verò indurabo cor Ægyptiorum, ut persequantur vos, et gloriam colligam ex Pharaone, et omni exercitu ejus, et curribus, et equitibus illius. Et scient Ægyptii me esse Dominum.*

Tunc Angelus Dei, qui præcedebat castra Israëlitarum, tollens se, abiit post eos. Cum eo pariter columna nubis anteriora dimittens, à tergo illorum stetit. Hæc illuminans eorum castra per noctem, Ægyptiis obscura erat et tenebrosa, ita ut hi ad illos toto noctis tempore accedere non valerent.

Cùm extendisset Moses manum super mare, sicut præceptum ei fuerat, abstulit

illud Dominus flante vento vehementi, et urente tota nocte, et vertit in siccum, divisaque est aqua; et ingressi sunt Israëlitæ per medium sicci maris; erat enim aqua quasi murus à dextra eorum et læva. Insecuti Israëlitas Ægyptii, ingressi sunt post eos, et omnis equitatus Pharaonis, currus ejus, et equites ejus, per medium sicci maris.

Jamque advenerat vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus castra Ægyptiorum, interfecit exercitum eorum, et subvertit rotas currum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: *Fugiamus Israëlem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Et dixit Dominus Mosi: *Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquæ super Ægyptios, et currus, et equites eorum.* Cùmque extendisset Moses manum super mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum, fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aquæ, et involvit eos Dominus in mediis fluctibus, nec unus quidem superfuit ex illis. Israëlitæ autem perrexerunt per medium sicci maris, et aquæ eis erant quasi pro muro à dextris, et à sinistris. Liberavitque Dominus die illa Israëlem è manibus Ægyp-

tiorum, et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, et potentiam ac virtutem illam magnam, qua usus erat Dominus in eos; timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Mosi servo ejus.

Tunc cecinit Moses et Israëlitæ carmen Domino. Et sumpsit Maria Prophetissa soror Aaronis, et Mosis tympanum in manus: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris, quibus præcinebat, dicens: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est: equum et ascensorem ejus dejecit in mare.*

Lex data in monte Sina.

Cum die tertio mensis tertii post egressum ex Ægypto pervenissent filii Israëlis in desertum Sinæ, castrametati sunt in eodem loco; ibique fixerunt tentoria è regione montis. Vocavit autem Dominus Mosen è monte, et ubi ascendit, dixit ei: *Hæc domui Jacobi dices: et Israëli annuntiabis: Vos ipsi vidistis quæ Ægyptiis fecerim, et quomodo portaverim vos, sicut aquila portat pullos suos super alas, et assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam et custodieritis pactum meum,*

eritis mihi in peculium præ cunctis populis; mea est enim omnis terra. Et vos eritis mihi Reges et Sacerdotes, et gens sancta. Hæc dices Israëlitis.

Venit Moses, et convocatis majoribus natu, exposuit omnia quæ mandaverat Dominus. Responditque omnis populus simul: *Cuncta, quæ locutus est Dominus, faciemus.* Cùmque retulisset Moses verba populi ad Dominum, dixit ei Dominus: *Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus te alloquentem, et credat tibi in perpetuum. Vade ad populum*; sanctifica *illos hodie et cras: lavent vestimenta sua, et sint parati in diem tertium, quo descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinæ. Constitues terminos populo per circuitum, et dices ei: Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius, omnis qui tetigerit montem, lapidibus opprimetur, aut confodietur jaculis, sive jumentum fuerit, sive homo, non vivet. Cùm cœperit clangere buccina, tunc accedant ad montem.* Descendit Moses è monte, et fecit quæ jusserat Deus.

Jamque advenerat dies tertius, cùm cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, et nubes densissimas operire mon-

tem; clangorque buccinæ vehementiùs perstrepebat. Et timuit populus qui erat in castris. (Et ipse Moses dixit: *Exterritus sum et tremendus.* Ita terribile erat quod videbatur.) Cùm eduxisset Israëlitas Moses è castris in occursum Dei, steterunt ad radices montis, qui totus fumabat, ita ut ascenderet fumus ex eo quasi è fornace, eò quòd descendisset Dominus super eum in igne; eratque omnis mons terribilis. Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in majus,, et prolixiùs tendebatur. Moses loquebatur, et Deus respondebat ei. Hæc autem locutus est Dominus.

1. *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te è terra Ægypti, è domo servitutis. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque ullam similitudinem eorum quæ sunt in cœlo desuper, et in terra deorsum, et in aquis. Non adorabis ea, neque coles: ego sum Dominus Deus tuus fortis*, Zelotes. (*)

2. *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustrà.*

3. *Memento ut diem Sabbati sanctifi-*

(*) *Æmulator.*

ces. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est: non facies ullum opus in eo tu, et filius tuus, et filia tua, servus tuus, et ancilla tua, jumentum tuum, et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus cœlum, et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt; et requievit die septimo. Idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, et sanctificavit eum.

4. *Honora Patrem tuum et Matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.*

5. *Non occides.*

6. *Non mæchaberis.*

7. *Non furtum facies.*

8. *Non dices contra* proximum *tuum falsum testimonium.*

9. *Non concupisces uxorem* proximi *tui.*

10. *Nec desiderabis ejus domum, non agrum, non servum, non ancillam. non bovem, non asinum, et universa quæ illius sunt.*

Hæc verba protulit Dominus ad omnem multitudinem in monte è medio ignis, et nubis, et caliginis, voce magna, nihil addens ampliùs. Cunctus autem populus audiebat tonitrua, et sonitum tubæ, videbatque lampades, et montem fuman-

tem. Itaque perterriti, et pavore concussi steterunt procul, dicentes Mosi: *Loquere tu, et audiemus: non loquatur Dominus, ne fortè moriamur.* Et ait Moses: *Nolite timere; venit enim Deus ut probaret vos, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis.* Stetitque populus longè. Moses autem accessit ad caliginem, in qua erat Deus, permansitque in monte quadraginta diebus et quadraginta noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens. Et dedit illi Deus varia præcepta ad populum deferenda, quorum pauca hìc juvavit exscribere.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua.

Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.

Qui percusserit Patrem suum aut Matrem, morte moriatur.

Qui maledixerit Patri suo vel Matri, morte moriatur.

Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat Patris aut Matris imperium, et jussus obedire contempserit, apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii,

dicentque ad eos: Filius noster hic protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, et luxuriæ atque conviviis: lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum è medio vestri, et universus Israël audiens pertimescat.

Coram cano capite consurge, et honora personam senis.

Non negabis mercedem indigenti; sed eodem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam, ne clamet contra te ad Dominum, et vertatur tibi in peccatum.

Non maledices surdo, nec coram cœco pones offendiculum; sed timebis Dominum Deum tuum.

Si bovem fratris tui, aut ovem errantem videris; non præteribis; sed reduces fratri tuo. Si autem non est propinquus frater tuus, nec nosti eum, duces in domum tuam, et erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, et recipiat.

Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo,

Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum.

Non fœneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed absque usura id quo indiget commodabis.

Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes.

Mendacium fugies.

Non suscipies vocem mendacii: nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium.

Non eris calumniator, nec susurro *in populo.*

Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum.

Non habebis diversa pondera, majus et minus, nec erit in domo tua modius major et minor. Pondus habebis justum et verum, et modius æqualis et verus erit tibi.

Non accipies munera, quæ etiam excœcant prudentes, et subvertunt verba justorum.

Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominandus est enim apud Deum qui facit hæc.

Cum votum voveris Domino Deo tuo, non

tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus; et si moratus fueris, vertetur tibi in peccatum.

Non facies quod iniquum est, nec injustè judicabis.

Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis; justus Judex esto proximo tuo.

Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati et facinoris fuerit; sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum.

Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in judicio consenties plurimorum sententiæ, ut à vero declines.

Si quis de industria occiderit proximum suum, et per insidias, ab altari meo evelles eum, et moriatur.

Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur.

Transitus Jordanis arca præeunte.

Josue et filii Israëlis moventes castra è Setim venerunt ad Jordanem amnem, et non longè ab ejus ripa morati sunt tres dies. Quibus exactis, transierunt præcones per media castra, et clamar

cœperunt: *Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, et Sacerdotes stirpis Leviticæ portantes eam, vos quoque consurgite, et sequimini. Cavete tamen ne propiùs accedatis ad arcam: sed sit inter vos et eam spatium cubitorum duorum millium, ut videre eam procul possitis, et nosse quam viam vos ingredi oporteat, qua priùs* *non incessistis.* Dixitque Josue populo: *Sanctificamini, cràs enim faciet Dominus inter vos mirabilia, et hac ratione scietis Dominum Deum viventem in medio vestri esse: et disperditurum in conspectu vestro Chananæos, aliosque hujus regionis populos. Ecce arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Jordanem. Et cùm posuerint vestigia pedum suorum Sacerdotes, qui portant arcam in aquis Jordanis; aquæ quæ inferiores sunt, decurrent, atque deficient; quæ autem desuper veniunt, in una mole consistent.*

Igitur egressus est populus è tabernaculis suis, ut transiret Jordanem, et Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum. Ingressisque eis Jordanem, et pedibus eorum aqua tinctis, quæ supernè defluebant, steterunt in loco uno, et instar montis intumescentes apparebant

procul: quæ autem infra erant, in mare mortuum descenderunt, donec omninò deficerent. Populus autem incedebat contra Jerichuntem; et Sacerdotes qui portabant arcam fœderis Domini, stabant super siccam humum in medio Jordane, omnisque populus per arentem alveum transibat. Interea duodecim viri, quos, Domino ita præcipiente, elegerat Josue ex Israëlitis, singulos è singulis Tribubus, duodecim lapides durissimos è medio Jordanis alveo, ubi stabant pedes Sacerdotum, sublatos humeris asportarunt. Deinde in eorum locum alios totidem reposuerunt, ut hoc esset posteris exsiccati quondam fluminis monumentum.

Cum omnis populus transisset, et Sacerdotes qui portabant arcam, è flumine ascendissent, vicinosque campos calcare cæpissent, reversæ sunt aquæ in alveum suum, et fluxerunt sicut ante consueverant. Josue verò duodecim lapides, quos è Jordanis alveo tollendos curaverat, posuit eo in loco ubi primùm castrametatus est; fixitque tentatoria, sicuti imperaverat Deus. Tunc dixit Israëlitis: *Quando interrogaverint vos posthac filii vestri, et dixerint: Quid sibi volunt lapides isti? Doce-*

bitis eos, atque dicetis: Per arentem alveum transivit Israël Jordanem istum, siccante Domino Deo nostro aquas ejus in conspectu nostro, donec transiremus, sicut fecerat priùs in mari rubro quod siccavit donec transiremus; ut discant omnes terrarum populi quanta sit Domini potentia, et vos timeatis Dominum Deum vestrum omni tempore.

Muri Jerichuntis corruunt.

Transgressi Jordanem Israëlitæ venerunt in vicina urbis Jerichuntis, quæ timore eorum clausa erat et munita, ita ut nullus ex ea egredi auderet, aut in eam ingredi. Dixitque Dominus Josue: *Ecce dedi in manus tuas urbem Jerichuntem, et Regem ejus, omnesque fortes viros. Circumeant eam sex diebus, semel per diem, cuncti filii Israëlis silentes; dum septem Sacerdotes arcam fœderis præcedentes, buccinis, quarum usus est in* jubilæo, *clangent. Die verò septimo urbs septies circumeatur, et septimo circuitu conclamet omnis populus vociferatione maxima. Futurum autem est, ut muri civitatis funditus corruant. Tunc ingredientur singuli*

Israëlitæ per locum contra quem steterint.

Vocavit ergo Josue Sacerdotes, et dixit eis: *Tollite arcam fœderis, et septem alii Sacerdotes tollant jubilæi buccinas, et incedant ante arcam Domini.* Populo verò dixit: *Ite et circuite civitatem armati, præcedentes arcam Domini. Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur, donec veniat dies in quo dicam vobis: Clamate, et vociferamini.* Cum Josue loqui desiisset, septem Sacerdotes cœperunt buccinis clangere ante arcam fœderis Domini, omnisque præcedebat armatus exercitus, reliquum autem vulgus arcam sequebatur. Sicque per sex dies circumierunt civitatem, semel singulis diebus, et quotidie reversi sunt in castra.

Die autem septimo, diluculò consurgentes, circumierunt civitatem, quemadmodum imperatum erat, septies. Cùmque septimo circuitu omnia personarent clangore buccinarum Sacerdotum, dixit Josue Israëlitis: *Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem. Civitas hæc tota cum suis habitatoribus deleatur. Sola Rahab vivat, quæ missos à nobis exploratores hospitio excepit, et abscondit. Quid-*

quid autem auri et argenti et vasorum æneorum ac ferri repertum fuerit, id consecretur Domino, et in thesauris ejus reponendum servetur.

Igitur omni populo vociferante, et clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox, sonitusque increpuit, muri illicò corruerunt. Ascendit unusquisque per locum qui contra se erat: ceperuntque civitatem, et interfecerunt omnia quæ erant in ea, à viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem: boves quoque, et oves, et asinos gladio percusserunt. Duobus autem viris qui exploratores missi fuerant dixit Josue: *Ingredimini domum Rahabis mulieris, et educite eam, et parentes ejus, fratres quoque, et cognationem illius, et cunctam supellectilem; et omnia quæ illius sunt, sicut ei juramento firmastis.* Quod ubi factum est, urbem, et omnia quæ erant in ea succenderunt, seposito auro, et argento, et vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrarunt.

Levita benignè exceptus à socero, et à sene quodam Ephratæo.

Cum inter Levitam quemdam Ephraïmi

montis, et uxorem ejus aliquid rixæ ortum esset, reversa erat mulier domum patris sui, qui habitabat in urbe Bethlehemo, manseratque apud eum quatuor mensibus. Sed Levita volens reconciliari uxori, eamque secum reducere, perrexit in urbem Bethlehemum ad socerum. Qui cum audisset generi adventum, occurrit ei lætus, et amplexatus est hominem; mansitque gener apud socerum tribus diebus, comedens cum eo, et bibens familiariter. Die autem quarto de nocte consurgens, proficisci voluit, sed eum tenuit socer, et dixit: *Gusta priùs pauxillum panis, et corrobora stomachum, et sic proficiscéris.* Sederuntque simul, ac comederunt et biberunt. Dixitque pater mulieris genero suo: *Quæso te ut hodie hìc maneas, pariterque lætemur.* At ille consurgens, cœpit velle proficisci, et nihilominus obnixè eum socer tenuit, et apud se ut maneret, fecit. Postero die manè parabat item Levita proficisci. Cui socer rursum: *Oro te*, inquit, *ut pauxillum cibi capias, et assumptis viribus, donec increscat dies, postea proficiscaris.* Comederunt ergo simul. Surrexit deinde adolescens ut abiret cum uxore sua et servo. Cui rursum dixit socer: *Conside-*

ra diem ad occasum decliviorem esse, et propinquare vesperam: mane mecum etiam hodiè, et duc lætum diem, et cras proficiscéris, ut redeas domum. Noluit gener obtemperare soceri sermonibus, sed statim abiit, ducens secum duos asinos onustos, et servum et uxorem.

Cum iter carperent, occubuit eis sol juxta urbem Gabaa, quæ erat in Tribu Benjaminica: diverteruntque ad eam, ut pernoctarent ibi. Quò cum intrassent, sedebant in platea civitatis, et nullus eos recipere voluit hospitio; erant enim homines illius regionis pessimi. Sed ecce apparuit quidam senex Ephratæus revertens e.. agro et ab opere suo vesperi, qui peregrinus habitabat in illa urbe. Hic ut primùm vidit sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis, dixit ei: *Unde venis? et quò vadis?* Qui respondit: *Profecti sumus ex urbe Bethlehemo, et pergimus ad montem Ephraïmum; nullus tecto suo nos vult excipere, quamvis habeamus paleas et fœnum in asinorum pabulum, et panem ac vinum in meos et ancillæ tuæ usus, et servi qui mecum est: nulla re indigemus, nisi hospitio.* Cui respondix senex: *Pax tecum sit. Ego præbebo*

omnia quæ necessaria sunt: tantùm quæso ne in platea maneas. Introduxitque eum in domum suam, et pabulum asinis præbuit. Deinde ubi laverunt pedes suos, epulati sunt, post laborem itineris cibo et potu reficientes corpora.

Gedeonem adversùs Madianitas mittit Deus.

Fecerunt Israëlitæ malum in conspectu Domini, qui tradidit illos in manus Madianitarum septem annis, et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra et speluncas in montibus, et munitissima ad repugnandum loca. Cùmque severat Israël, ascendebant Madianitæ et Amalecitæ, ceteræque Orientales Nationes, et in ejus agris figentes tentoria, sicut erant in herbis, cuncta vastabant, nihilque omnino ad vitam pertinens relinquebant; non oves, non boves, non asinos. Ipsi enim, et universi greges eorum veniebant, et quia hominum erat et camelorum innumerabilis multitudo, complebant universa, et quidquid tetigerant instar locustarum devastabant. *Humiliatusque est*, et attenuatus valde Israël propter frequentes illas

Madianitarum incursiones, et clamavit ad Dominum, postulans auxilium contra illos.

Audivit Dominus clamorem Israëlitarum; et cum Gedeon è tribu Manasse excuteret atque purgaret frumenta, ut cum iis fugeret Madianitas, apparuit ei Angelus Domini, dixitque: *Dominus tecum, virorum fortissime.* Cui respondit Gedeon: *Obsecro, Domine mi, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos omnia mala? Ubi sunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres nostri, dicentes quomodo eduxerit nos ex Ægypto? Nunc autem dereliquit nos Dominus, et tradidit in manus Madianitarum.* Tunc respexit ad eum Dominus, et dixit: *Vade cum hac fortitudine tua, et liberabis Israëlem è manu Madianitarum: scito quòd miserim te. Obsecro, Domine mi,* inquit Gedeon, *quomodo liberabo Israëlem? Ecce familia mea infima est in Tribu Manasse, et ego minimus in domo patris mei sum.* Dixit ei Dominus: *Ego ero tecum; et percuties Madianitas quasi unum virum.* Et ille: *Si inveni,* inquit, *gratiam coram te, da mihi signum quo noverim quòd tu sis qui sermonem habes mecum, nec recedas hinc, donec rever-*

tar ad te, afferens tibi atque offerens munus meum. Qui respondit: *Ego præstolabor adventum tuum.*

Ingressus itaque domum Gedeon coxit hœdum, et è farinæ modio azymos panes carnesque ponens in canistro, et jus carnium mittens in ollam, tulit omnia, atque obtulit Angelo sedenti sub quercu. Cui dixit Angelus Domini: *Et carnes, et azymos panes pone supra petram hanc, et jus desuper funde.* Cùmque fecisset ita, extendit Angelus Domini virgam, quam tenebat manu, et tetigit carnes, et panes azymos, ascenditque ignis de petra, et carnes, azymosque panes consumpsit. Angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus. Vidensque Gedeon esse Angelum Domini, exclamavit: *Heu, Domine mi Deus, oculis meis vidi faciem Angeli Domini!* Dixitque ei Dominus: *Pax tecum, ne timeas, non morieris.* Ædificavit ergo ibi Gedeon altare Domino.

Duplici velleris miràculo confirmatur Gedeon.

Omnes Madianitæ, et Amalecitæ, et Orientales populi congregati sunt simul,

et transeuntes Jordanem, castrametati sunt in valle Jezraëlis. *Spiritus* autem Domini induit Gedeonem, qui clangens buccina convocavit omnem domum suam ut sequeretur se. Misitque nuntios ad aliquot Tribus, unde ei occurrerunt multi filii Israëlis. Dixitque Gedeon Deo: *Salvumne facies opera mea Israëlem, sicut locutus es? En ego ponam hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra circum siccitas, tunc sciam liberatum iri opera mea Israëlem, sicut pollicitus es.* Factumque est ita. Nam postero die manè consurgens Gedeon, rore è vellere expresso concham implevit. Dixitque rursus Deo: *Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentavero, alterum signum quærens in vellere. Oro, ut solum vellus siccum sit, et omnis terra sit rore madida.* Fecitque Deus nocte illa, ut postulaverat Gedeon, et vellere sicco manente, fuit ros in omni humo.

Probantur ad aquas qui ad bellum essent progressuri.

Gedeon de nocte consurgens, et omnis populus cum eo, venit ad fontem

qui vocabatur Harad. Erant autem castra Madianitarum in valle ad Septentrionalem plagam collis excelsi. Dixitque Dominus Gedeoni : *Multus tecum est populus*, (32000 *homines*) *nec tradentur Madianitæ in manus ejus*, *ne glorietur contra me Israël*, *et dicat*: *Meis viribus liberatus sum. Itaque hæc cunctis audientibus prædica*: *Qui meticulosus et timidus est*, *revertatur*. Recesseruntque, et reversi sunt è populo viginti duo millia virorum et tantùm decem millia remanserunt. Dixitque Dominus Gedeoni: *Adhuc populus multus est*; *duc eos ad aquas*, *et ibi probabo illos*, *et de quo dixero tibi*, *ut tecum vadat*, *ipse pergat*; *quem ire prohibuero*, *revertatur*. Cùm itaque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus Gedeoni: *Qui lingua lambent aquas*, *sicut solent canes lambere*, *separabis eos seorsum*, *quicumque autem curvatis genibus proni biberint*, *in altera parte erunt*. Fuerunt ergo qui lamberant aquam, manu eam ad os admoventes, numero trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. Tunc dixit Dominus Gedeoni: *Trecentis istis viris*, *qui lamberunt aquas*, *liberabo vos*, *tradam*

que in manum tuam Madianitas; omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum.

Tubis, lagenis et lampadibus debellantur Madianitæ.

Dimisit itaque Gedeon omnes Israëlitas in sua quemque tabernacula, retinuitque tantùm trecentos illos viros, cum quibus se ad pugnandum accinxit, sumptis pro numero eorum cibariis et tubis. Divisit autem trecentos viros in tres partes, et dedit tubas in manus singulorum, lagenasque testaceas vacuas, et lampades in medio lagenarum, et dixit eis: *Quid me facere videritis, hoc facite. Ingrediar partem hostilium castrorum. Quando porsonuerit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum tubis clangite et conclamate Domino, et Gedeoni.* Ingressusque est Gedeon, et trecenti viri qui erant cum eo in partem castrorum, incipientibus vigiliis noctis mediæ: et custodibus suscitatis cœperunt buccinis clangere, et collidere inter se lagenas. Cùmque circumeundo castra in tribus personarent locis, et

hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, dextris verò tubas quibus clangebant, clamaveruntque: *Gladius Domini et Gedeonis*: stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium.

Jacebant tunc fusi in valle et castris Madianitæ et Amalecitæ, et omnes Orientales populi, ut locustarum multitudo; cameli quoque innumerabiles erant, sicut arena quæ jacet in littore maris. Itaque audito tubarum sonitu, visisque lampadibus, omnia hostium castra turbata sunt, et vociferantes, ululantesque huc et illuc fugerunt. Sed insistebant trecenti viri buccinis personantes, direxitque Dominus gladios hostium in se invicem, ita ut ipsi se mutua cæde perimerent. Qui verò fuga saluti suæ consulere tentaverant, eos Gedeon comprehensos omnes necavit.

Post debellatos tam insigni victoria hostes, dixerunt omnes Israëlitæ Gedeoni: *Dominare in nos tu et filius tuus, et filius filii tui; quia liberasti nos è manu Madianitarum.* Quibus ille respondit: *Non dominabor ego, nec dominabitur filius meus in vos; sed ipse dominabitur vobis Dominus.*

Samuel nascitur, et Deo offertur.

Elcana Ephratæus habuit uxores duas, nomen uni Anna, et nomen alteri Phenenna. Fueruntque Phenennæ filii, Annæ autem liberi non erant. Insectabatur quoque Annam æmula ejus, et vehementer vexabat, adeo ut etiam exprobraret quod filios ei Dominus non dedisset. Porro illa flebat, et non capiebat cibum. Dixit ergo ei Elcana vir suus, qui eam diligebat: *Anna, cur fles, et quare non comedis, et quamobrem mœrore conficitur cor tuum? Numquid non ego melior tibi sum quàm decem filii?*

Elcana autem et uxores ejus è civitate sua ascenderunt ad urbem Silo, ut adorarent Deum, et sacrificarent Domino exercituum, sicut statutis diebus consueverant. Tunc Anna, quam amara angebat tristitia, oravit Dominum, flens abundè, et votum vovit dicens: *Domine exercituum, si respiciens videris angorem famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, et novacula non admove-*

bitur capiti ejus. Cui dixit Heli Sacerdos, qui sedebat super sellam ante postes tabernaculi Domini: *Vade in pace, Deus Israëlis annuat petitioni tuæ, et det quod rogasti eum.*

Recordatus est autem Dominus Annæ; et factum est post aliquot dies, ut conciperet, ac deinde pareret filium. Vocavitque nomen ejus Samuel, hoc est, postulatum à Domino. Ascendente deinde Elcana viro ejus, et omni domo ad Tabernaculum, ut immolaret Domino hostiam solemnem, ipsa non ascendit; dixit enim viro suo: *Non vadam, donec à lacte amoveatur infans, et ducam eum ut appareat ante conspectum Domini, et maneat ibi jugiter.* Et respondit Elcana: *Fac quod bonum tibi videtur, precorque ut impleat Dominus promissum tuum.* Mansit ergo mulier; et lactavit filium suum, donec amoveret eum à lacte. Tunc eum adhuc infantulum adduxerunt secum ad Dominum pater et mater, et immolato vitulo, obtulerunt puerum Sacerdoti Heli, cui dixit Anna: *Domine mi, ego sum illa mulier, quæ steti coram te hìc orans Dominum. Pro puero hoc oravi, et dedit mihi Dominus quod postulavi ab eo; idcirco et ego*

commodo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus. Postquàm oraverunt Dominum, redierunt domum parentes Samuelis. Puer autem remansit, fuitque minister in conspectu Domini, ante faciem Heli Sacerdotis.

Samueli aperit Deus quæ mala impendeant Heli propter filios.

Samuel ministrabat ante faciem Domini, puer, accinctus ephod lineo; et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro, ut immolaret hostiam solemnem. Et benedixit Heli Elcanæ, et uxori ejus, dixitque ei: *Reddat tibi Dominus semen è muliere hac, pro fœnore quod commodasti Domino.* Et abierunt in locum suum. Visitavit ergo Dominus Annam, et concepit, et peperit tres filios, et filias duas. Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, et placebat tam Deo, quam hominibus.

Porro filii Heli pietatis omnis atque probitatis expertes erant, nescientes Dominum, neque officium Sacerdotum erga populum; eratque peccatum eorum

grande coram Domino. Heli autem erat senex valde, et audivit omnia quæ faciebant filii sui universo Israëli, dixitque eis: *Quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? Nolite, filii mei, ita agere, non enim est bona fama, quam ego audio.* Et non audierunt vocem patris sui, quia voluit Dominus occidere eos.

Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli; et sermo Domini erat tunc pretiosus et rarus, neque erat visio manifesta. Die quadam Heli jacebat in lectulo, et oculi ejus caligaverant, nec poterat videre, Samuelque dormiebat intra septa Tabernaculi, in quo erat arca Domini. Et vocavit Dominus Samuelem, qui respondens, dixit: *Ecce ego.* Et cucurrit ad Heli, et dixit: *Ecce ego: vocasti enim me.* Qui dixit: *Non vocavi; revertere, et dormi.* Et abiit, et dormivit. Rursum vocavit Dominus Samuelem. Consurgensque Samuel abiit ad Heli, et dixit: *Ecce ego, quia vocasti me.* Qui respondit: *Non vocavi te, fili mi, revertere et dormi.* Porro Samuel nondum noverat Dominum, nec adhuc revelatum ei fuerat verbum Domini. Vocavit Dominus

tertiò Samuelem, qui consurgens abiit ad Heli, dixitque: *Ecce ego, quia vocasti me.* Intellexit Heli à Domino ipso puerum dormientem excitari, ac vocari, et dixit Samueli: *Vade, et dormi; et si deinceps vocatus fueris, dices: Loquere Domine, quia audit servus tuus.* Abiit ergo Samuel, et dormivit in loco suo. Et venit Dominus et astitit, et vocavit: *Samuel? Samuel?* Et respondit Samuel: *Loquere Domine, quia audit servus tuus.* Et dixit Dominus, Samueli: *Ecce ego eam rem faciam in Israële, quam quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus, et magno terrore concutietur. Quæ adversùs Heli et domum ejus locutus sum, omnia complebo; eò quod noverit indignè agere filios suos, neque tamen corripuerit eos. Idcirco juravi domui Heli, iniquitatem ejus non expiatum iri in æternum victimis, et muneribus.*

Dormivit Samuel usque ad lucem, aperuitque ostia domus Domini, et timebat indicare visionem Heli. Qui vocavit eum, et dixit: *Samuel fili mi.* Qui respondit: *Præsto sum.* Et interrogavit eum: *Quænam sunt ea, de quibus te allocutus est Dominus? Oro te ne celaveris me.* Indicavit itaque ei Samuel omnia verba Domi-

ni, et nihil abscondit. Et ille respondit: *Dominus est; quod bonum est in oculis suis faciat.* Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo; et nullum verbum protulit, quod fuerit irritum. Et cognovit universus Israël à Dan usque Bersabee, Samuelem fidelem esse Prophetam Domini.

Mors Heli et filiorum.

Aliquot annis post prænuntiatam Samueli à Deo domus Heli ruinam, Israëlitæ à Philisthæis victi, arcam fœderis Domini in aciem secum detulerunt, futurum sperantes ut servaret eos ab hostibus. Sed iterum cæsi sunt: et fugit unusquisque in tabernaculum suum; et tanta clades accepta est, ut caderent ex Israële triginta millia peditum. Quin etiam arca Dei capta est. Duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni et Phinees. Currens autem vir ex acie, venit Silo die illa scissa veste, et conspersus pulvere caput. Sedebat tunc Heli super sellam contra viam spectans: erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille postquam urbem ingressus est, nuntiavit cladem Israëlitarum, et ululavit omnis

civitas. Et audivit Heli sonitum clamoris, dixitque: *Quis est hic tumultus?* At ille festinavit, et venit, et nuntiavit Heli, dixitque: *Ego sum, qui veni è prælio, et ego qui ex acie fugi hodie.* Cui Heli: *Quid actum est*, ait, *fili mi?* Respondens autem ille, qui nuntiabat: *Fugit*, inquit, *Israël coram Philisthæis, et ruina magna facta est in populo: insuper et duo filii tui mortui sunt, Ophni et Phinees, et arca Dei capta est.* Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum juxta ostium, et fractis cervicibus mortuus est. Erat autem tunc senex, et nonaginta et octo annorum, atque ejus oculi caligaverant, nec videre poterat. Nurus autem ejus, uxor Phineæ prægnans erat, vicinaque partui; et audito nuntio, quod capta esset arca Dei, et mortuus esset socer suus, et vir suus, irruerunt in eam dolores subiti, peperitque, et mortua est.

Tobiæ in Deum pietas, conjugium, filius.

Tobias, ex Tribu et civitate Nephthali, cuncta Dei mandata puerulus observabat, et cum junior esset omnibus in Tribu sua, nihil tamen puerile exhibuit

opere. Dum omnes irent adorare vitulos àureos, quos olim erexerat Jeroboamus, primus Rex Israëlis, hic solus eorum societatem fugiens, ibat Hierosolymam ad Templum Domini; ibi Deum patrum suorum adorabat, primitias omnes suas et decimas religiosè offerens. *Proselytis* etiam, et advenis multa erogabat tertio quoque anno secundum legem Dei. Postquam ad ætatem virilem pervenit, uxorem duxit Annam è Tribu sua, genuitque ex ea filium, cui nomen suum imposuit, et quem ab infantia timere Deum, atque ab omni peccato abstinere, docuit.

Tobiæ benignitas in captivitatis suæ socios.

Cum Sàlmanassarus Assyriorum Rex, capta urbe Samaria, et Osee Rege Israëlis in carcerem misso, transtulisset Israëlitas in Assyriam; omnem Tribum Nephthali, et Tobiam cum uxore et filio, quatuor circiter annorum puero, in civitatem Ninivem adduxit. Sed Tobias in captivitatem redactus, nihil de solita in Deum pietate, aut in homines benignitate remisit. Omnia, quæ habere pote-

rat, captivis fratribus suis quotidie impertiebat; et cum ii omnes iisdem, quibus gentes, cibis vescerentur, ipse animam suam puram custodivit, nec umquam contaminatus est ejusmodi escis. Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit ei Deus gratiam apud Regem Salmanassarum, à quo accepit potestatem eundi quòcumque vellet, et quidquid libuisset faciendi, libertatem. Itaque ad quoscumque habebat è gente sua captivitatis socios commeabat, et eos monitis salutaribus instruebat. Quin etiam, cum Gabelum quemdam, qui erat ex eadem Tribu, egentem vidisset, decem talenta argenti, quibus à Rege donatus fuerat, ei, accepto chirographo, commodavit perhumaniter.

Tobias mortuos cum vitæ periculo sepelit.

Post multum verò temporis, mortuo Rege Salmanassaro, Sennacheribus filius ejus patri in regnum successit. Hic cum Israelitas exosos haberet, neque eorum conspectum ferre posset, Tobias singulis diebus invisebat omnem cognationem suam, et consolabatur eos, dividebatque

unicuique, prout poterat, de facultatibus suis. Esurientes alebat, nudis vestimenta præbebat, mortuis sepulturam sollicitus exhibebat, et sepeliebat corpora eorum, quos interfici jubebat Sennacheribus, qui ex Judæa reversus fuerat; ira enim incensus erat ob acceptam cladem, qua eum Deus in ultionem nominis sui verbis impiis lacessiti affecerat. Quod ubi nuntiatum est Regi, Tobiam jussit occidi, et omnes ejus facultates abstulit. At Tobias cum filio suo et uxore fugiens, bonis cunctis spoliatus ac nudus, facilè latuit; quia multi diligebant eum. Post dies verò quadraginta quinque occiderunt Regem filii ipsius, et reversus est Tobias domum suam, eique universæ res suæ fuerunt restitutæ.

Deinde, cum esset dies festus Domini, Tobias, lauto convivio domi parato, dixit filio suo: *Vade, et adduc aliquos è Tribu nostra timentes Deum, ut epulentur nobiscum.* Paruit ille, et reversus nuntiavit patri, unum ex Israëlitis jugulatum jacere in platea. Exiliens statim Tobias à mensa cui accumbebat, relicto prandio, jejunus pervenit ad corpus exanime, et sublatum portavit in ædes suas

occultè, ut postquam sol occubuisset, tutò sepeliret. Occultato cadavere, comedit panem cum luctu et tremore, in memoriam revocans quæ dixit Dominus per Amos Prophetam: *Dies festi vestri convertentur in lamentationem, et luctum.* Atque ubi sol occidit, corpus domo extulit Tobias, et sepulchro mandavit. Arguebant quidem eum omnes proximi dicentes: *Jam hujus rei causa interfici jussus es, vixque mortem effugisti, et iterum sepelis mortuos?* Sed ille, spretis talibus objurgationibus, et magis timens Deum quàm Regem, rapiebat corpora occisorum; et ea, in domo sua interdiù abdita, mediis noctibus condebat tumulo.

Tobiæ cœcitas, et patientia.

Cum autem quadam die, fatigatus præstando mortuis solito sepulturæ officio, incubuisset parieti, atque obdormisset, contigit ut ex nido hirundinum calida stercora in oculos dormientis inciderent, fieretque cœcus. Hanc porrò tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut et sancti Jobi. Nam cum ab infantia sua semper Deum ti-

muisset, ejusque mandata servasset; nihil adversus Dominum conquestus est, quòd hæc plaga cœcitatis sibi accidisset, sed immobilis in ejus timore permansit, eique gratias egit omnibus diebus vitæ suæ. Quemadmodum autem beato Jobo insultabant Reges, ita affines et cognati Tobiæ irridebant vitam ejus, dictitantes: *Ubi est spes tua, pro qua* eleemosynas *faciebas, et sepeliendis mortuis operam dabas?* At ille increpans eos: *Nolite*, inquiebat, *ita loqui; quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui datam illi fidem nunquam fallunt.*

Anna verò uxor ejus ibat quotidie ad texendam telam, et quem labore manuum suarum consequi victum poterat, eum referebat domum. Unde factum est, ut aliquando hædus ab ea afferretur. Cujus cum vocem balantis vir ejus audisset, dixit: *Videte ne fortè furtivus sit: reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.* Ad hæc irata conjux respondit: *Manifestè vana est spes tua: en quò evaserunt eleemosynæ tuæ.* His atque aliis hujuscemodi verbis marito uxor exprobrabat.

Tobias mortem optat, et peccatorum veniam postulat à Deo.

Tunc Tobias ingemuit, et cœpit orare Deum cum lacrymis, dicens: *justus es, Domine, et omnia judicia tua justa sunt; et omnes viæ tuæ misericordia, veritas, et judicium. Nunc, Domine, memor esto mei, neque vindictam sumas de peccatis meis; nec reminiscaris delicta mea, vel parentum meorum. Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem, et captivitatem, et mortem, et in fabulam, et ludibrium omnibus nationibus,, inter quas dispersisti nos. Magna, Domine, et justa judicia tua, quia non egimus secundùm præcepta tua, neque nos sincerè gessimus coram te. Fac itaque nunc pro voluntate tua mecum, et præcipe in pace recipi spiritum meum; expedit enim mihi mori magis, quàm vivere.*

Tobiæ monita ad filium.

Cùm Tobias putaret exauditas esse à Deo preces suas, et sibi mortem instare; vocato ad se filio, dixit: *Audi, fili*

mi, verba oris mei, et ea in corde tuo repone, veluti fundamentum vitæ sapienter instituendæ. Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum; et cave nequando peccato consentias, et prætermittas præcepta Domini Dei nostri.

Ex facultatibus tuis fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum, etiam de isto exiguo libenter impertiri stude. Thesaurum enim bonum ac premium tibi recondes in diem necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni peccato, et à morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.

Superbiam numquam in animo tuo, aut in sermone tuo dominari permittas; ab ipsa enim initium sumpsit omne malum.

Quicumque pro te aliquid operis fecerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarii tui apud te omninò non remaneat.

Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.

Panem tuum cum esurientibus, et egenis

comede, et vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum manducare, et vinum tuum bibere noli cum peccatoribus.

Consilium semper à sapiente perquire.

Omni tempore benedic Deo, et pete ab eo, ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant.

Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus; memor enim esse debes quæ et quanta pericula passa sit in utero suo propter te. Cum autem et ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepeli eam propè me.

Indico etiam tibi, fili mi, commodavisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo in civitate Medorum nomine Rages; et chirographum ejus apud me habeo. Ideò perquire quomodo ad eum pervenias, et recipias ab eo memoratum pondus argenti, suumque ei chirographum restituas.

Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam ducimus; sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus benè.

Tunc Tobias respondit patri suo, et dixit: *Omnia quæcumque præcepisti mihi*

faciam, pater. Quomodo autem pecuniam illam recipiam, ignoro: Gabelus ille me nescit, et ego eum ignoro, quod signum dabo ei? Sed neque viam, qua pervenietur illuc, cognovi. Cui pater: *Chirographum,* inquit, *illius penes me est, quod cum illi ostenderis, statim pecuniam redditurus est. Sed abi nunc, et inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua, ut, dum adhuc vivo, dictam summam argenti accipias.*

Tobiæ filio comitem se præbet Angelus.

Egressus Tobias invenit juvenem splendidum, stantem præcinctum, et quasi paratum ad proficiscendum aliquò. Quem ignorans Angelum Dei esse, salutavit, dixitque: *Unde te habemus, bone juvenis?* At ille respondit: *Ex Israëlitis.* Et Tobias dixit ei: *Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum?* *Novi*, inquit ille, *et omnia itinera ejus frequenter perambulavi, et mansi apud Gabelum fratrem nostrum, qui commoratur Rages quæ civitas est Medorum.* Cui Tobias ait: *Expecta paululùm, obsecro, donec hæc ipsa nuntiem patri meo.* Tunc domum ingressus Tobias, indica-

vit universa patri suo. Quæ ille admiratus, dixit rogandum esse juvenem illum, ut introiret ad se. Ingressus itaque, Tobiam salutavit, dixitque ei: *Gaudium tibi sit semper.* Respondit Tobias: *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen cœli non video?* Cui Angelus: *Forti animo esto; brevì enim futurum est, ut te sanet Deus.* Dixit deinde illi Tobias: *Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in civitatem Medorum Rages? Et cum redieris, tuam tibi mercedem solvam.* Et dixit ei Angelus: *Ego ducam, et reducam eum ad te.* Cui Tobias respondit: *Rogo te, indica mihi è qua domo, aut è qua Tribu sis tu. Cujus generis sit qui cum filio tuo iturus est, non refert*, inquit Raphaël Angelus: *ne fortè tamen te sollicitum reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni filius.* Tunc Tobias: *Ex magno genere es tu. Ceterum peto ne irascaris, quòd voluerim cognoscere genus tuum. Ego*, inquit Angelus, *sanum ducam, et sanum ad te reducam filium tuum.* Respondens autem Tobias ait: *Vobis euntibus omnia fausta eveniant: precor, sit Deus in itinere vestro, et Angelus ejus vos comitetur.*

Paratis itaque omnibus quæ erant aspor-

tanda, vale dixit Tobias parentibus, dederuntque se in viam ambo simul, et canis secutus est eos.

Flentem Tobiæ matrem consolatur conjux.

Cùm profectus esset Tobias, cœpit mater ejus flere, et marito dicere: *Baculum senectutis nostræ abstulisti, et transmisisti à nobis. Utinam numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias putaremus hoc, quòd videbamus filium nostrum.* Dixitque ei conjux: *Noli flere. Salvus perveniet in Mediam filius noster, et salvus revertetur ad nos, et oculi tui iterum ejus conspectu fruentur; credo onim Angelum Dei bonum comitem illi adesse, et benè disponere omnia quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio reversurus sit ad nos.* Ad hæc verba cessavit mulier flere, et tacuit.

Tobias liberatus à pisce venit ad Raguelem.

Interea Tobias et Angelus iter facientes, pervenere ad Tigrim fluvium, in cujus ripa nocte prima manserunt. Cùmque adolesceus ad abluendos pedes ac-

cessisset, ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. Ad cujus aspectum expavescens, clamavit voce magna: *Domine, invadit me.* Cui Angelus: *Apprehende branchiam ejus, et trahe eum ad te.* Quod cum ille fecisset, attractus piscis in siccum, palpitare cœpit ante pedes ejus. Tunc dixit Angelus: *Exentera hunc piscem; cor autem ejus, et fel, et jecur sepone tibi, sunt enim hæc necessaria ad quædam medicamenta.* Fecit Tobias quæ jussus erat ab Angelo: deinde assaverunt carnis partem, quam comederent; cetera salierunt, quæ sufficerent eis, donec susceptum iter confecissent.

Ut appropinquaverunt urbi, quæ Ecbatana vocabatur, dixit Tobias Angelo: *Ubi vis ut maneamus? Est hìc*, inquit Angelus, *vir nomine Raguel, propinquus tuus, è Tribu tua; et hic habet filiam nomine Saram, nullumque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam. Tibi debentur omnes facultates ejus, et oportet te accipere eam in conjugem, ut qui solus supersis ex genere ipsius. Pete ergo eam à patre ejus, et dabit tibi in uxorem. Audivi,* inquit Tobias, *puellam illam jam septem viris fuisse in matrimonium datam, mor-*

tuosque esse eos omnes, à Dœmone occisos. Timeo ergo ne fortè et mihi similis calamitas eveniat; et cùm sim unicus parentibus meis filius, deducam senectutem illorum cum tristitia ad sepulchrum. Tunc Angelus Raphaël dixit ei: *Audi me, et ostendam tibi, quibus possit prævalere Dæmonium. Qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se, et à sua mente excludant, ut libidini vacent, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem in eos Dœmonium. Tu autem virginem accipies in conjugem cum timore Domini: non libidine ductus, sed amore liberorum, per quos promissam à Deo semini Abrahæ benedictionem consequaris.*

Tobiæ Sara uxor datur.

His dictis, ingressi sunt domum Raguelis, qui suscepit eos cum gaudio, intuensque Tobiam, dixit Annæ uxori suæ: *Quàm similis est juvenis hic consobrino meo!* Et ad hospites conversus: *Unde estis juvenes fratres nostri? Ex Tribu Nephtali,* inquiunt, *sumus, ex captivis Ninivem abductis.* Rursum ille: *Nostis,* inquit, *Tobiam fratrem meum? Novimus,* responderunt. Cùmque multa bona Raguel lo-

queretur de eo; dixit illi Angelus: *Tobias, de quo interrogas, pater hujus est.* Tunc exiliens Raguel, osculatus est eum cum lacrymis, collumque ejus amplexatus, dixit: *Benedictio sit tibi, fili mi, quia boni et optimi viri filius es.* Et Anna uxor ejus, et Sara ipsorum filia, lacrymatæ sunt. Deinde præcepit Raguel occidi arietem, et parari convivium. Cùmque hortaretur advenas, ut discumberent ad prandium: *Hìc ego hodie non manducabo,* inquit Tobias, *neque bibam, nisi prìus petitioni meæ annueris, et promiseris te mihi daturum Saram filiam tuam in uxorem.* Quo audito expavit Raguel, sciens quid evenisset septem illis viris, quibus antea filia nupserat, et timens ne fortè et huic idem malum contingeret. Cùm ergo dubitaret, neque petenti quidquam responsi daret, dixit ei Angelus: *Noli timere, ne filiam tuam huic sponsam des, quoniam tali viro timenti Deum debetur conjux filia tua; propereaque nemo alius potuit habere illam.* Tunc dixit Raguel: *Non dubito, quin Deus preces et lacrymas meas respexerit, credoque ab ipso huc ideo adductos fuisse vos, ut nata mea viro cognationis suæ secundùm legem Mosis jungeretur. Ita-*

que noli dubium habere, quin eam tibi jam nunc sim traditurus. Tunc apprehendens dexteram filiæ suæ, dexteræ Tobiæ applicuit, dicens: *Deus Abrahami, et Deus Isaaci, et Deus Jacobi vobiscum sit, et ipse conjungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis.* Et accepta charta fecerunt conscriptionem conjugii, et epulati sunt, benedicentes Deo.

Tobiæ et Saræ preces ad Deum.

Postquàm cœnaverunt, et in cubiculum Saræ Tobias est introductus, memor ille præceptorum Angeli: *Exurge*, inquit, *Sara, et deprecemur Deum his tribus noctibus: filii quippe sanctorum sumus, et non possumus matrimonio conjungi, sicut gentes quæ ignorant Deum.* Itaque instanter oraruut ambo simul, ut sanitas sibi concederetur. Dixitque Tobias: *Domine, Deus patrum nostrorum, benedicant tibi cœlum et terra, mareque, et fontes, et flumina, et quæcumque à te creata in eis sunt. Tu fecisti Adamum è limo terræ, dedistique ei adjutorium Evam. Et nunc, Domine, tu scis me non luxuriæ causa accipere sororem meam conjugem, sed solo amore posterita-*

tis in qua benedicatur nomini tuo per cunctas ætates. Dixit quoque Sara: *Miserere nostri, Domine, miserere nostri, et consenescamus ambo pariter sani.*

De incolumitate novorum conjugum gratias agit Deo Raguel.

Circa gallorum cantum, accersiri jussit Raguel servos suos, et abierunt unà cum eo ut foderent sepulchrum. Dicebat enim: *Fortasse et hic mortem oppetierit simili modo quo et ceteri septem illi priores viri.* Cùmque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei: *Mitte unam ex ancillis tuis et videat an mortuus sit juvenis ille, ut sepeliam eum antequàm illucescat dies.* Misit illa unam ex ancillis suis, quæ ingressa cubiculum, reperit ambos salvos et incolumes, et reversa attulit bonum nuntium. Tunc gratias agens Deo Raguel, et Anna dixerunt: *Benedicimus tibi, Domine, Deus Israëlis: quia non contigit quemadmodum verebamur. Tua enim misericordia erga nos usus es, et exclusisti à nobis inimicum persequentem nos; misertus es autem duorum unigenitorum. Fac eos, Domine, pleniùs tibi benedicere, sacrificiumque tibi laudis*

debitæ pro sua salute offerre, ut omnibus gentibus innotescat te esse Deum solum in universa terra. Statimque præcepit servis suis Raguel, ut antequam elucesceret, replerent fossam, quam fecerant; uxori verò suæ mandavit, ut instrueret convivium, et præpararet omnia quæ ad vescendum erant iter facientibus necessaria. Ipse duas pingues vaccas, et quatuor arietes occidi curavit, epulasque omnibus vicinis suis, atque amicis apparari. Tobiam, ut duas hebdomadas apud se moraretur, obtestatus est: eique omnium, quæ possidebat bonorum dimidiam partem dedit, scripto confirmans, partem alteram, quæ supererat, in ejus dominium deventuram post suum et uxoris obitum.

Gabelus ab Angelo adducitur ad nuptias.

Post hæc Tobias vocato ad se Angelo, quem quidem hominem esse existimabat, dixit: *Azaria frater, peto ut auscultes verba mea. Si me ipsum tradam tibi servum, parem providis curis tuis gratiam non præstabo. Hoc tamen te præterea obsecro, ut assumptis tecum jumentis, vel servitiis, hinc vadas ad Gabelum in civitatem*

Medorum quæ dicitur Rages, et reddito ei chirographo suo, recipias ab eo parentis mei pecuniam, rogesque eum, ut veniat ad nuptias meas. Pater enim meus, ut scis, numerat dies, et si tardavero uno die plus, contristabitur vehementer. Vidisti autem quomodo obtestatus me sit Raguel ut apud eum manerem, cujus obtestationes aspernari non possum. Tunc Raphaël assumens quatuor è servis Raguelis et duos camelos, perrexit Rages, et invento Gabelo reddidit chirographum suum, recepitque ab eo omnem pecuniam. Indicavit etiam ei de Tobiæ filio quæcumque nuper gesta erant, persuasitque ut secum veniret ad nuptias.

Ingressus domum Raguelis Gabelus, invenit Tobiam discumbentem. Qui cum à mensa exiluisset, osculati sunt se invicem, obortæque sunt Gabelo lacrymæ, benedixitque Deo, et dixit Tobiæ: *Benedicat tibi Deus Israëlis, quia filius es optimi viri et justi, et timentis Deum, et eleemosynas facientis. Effundatur quoque super uxorem tuam, et super parentes vestros omne bonum: et videatis filios vestros, et filios filiorum vestrorum usque in tertiam et quartam generationem. Et semen vestrum*

benedicatur à Deo Israëlis, qui regnat per cuncta sæcula. Et cum omnes dixissent *Amen*, accesserunt ad convivium; sed et cum timore Domini nuptiarum convivium celebrarunt.

Tobias pater et Anna dolent de longa filii absentia.

Cùm moras faceret Tobias causa nuptiarum, sollicitus erat pater ejus, dicens: *Cur ergo moratur filius meus, aut quare detentus est ibi? An Gabelus mortuus est, et nemo reddet illi pecuniam?* Cœperuntque ipse et Anna uxor ejus valdè contristari, et ambo simul flere, eò quòd die statuto minimè reverteretur filius eorum ad eos. Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: *Heu, heu me, fili mi! Ut quid te peregrinari misimus lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ: omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis.* At Tobias: *Tace*, inquiebat, *et noli turbari: sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille cum quo eum peregrè abire sinimus.* Illa autem nullam admittere poterat

consolationem, sed quotidie foras egressa circumspiciebat, et circuibat vias omnes, per quas filium suum rediturum esse sperabat, ut procul videret eum, si fieri posset venientem.

Raguel generum et filiam tandem dimittit.

Interea Raguel genero suo dicebat: *Mane hìc, et ego ad patrem salutis tuæ nuntium mittam.* Cui Tobias respondebat: *Dimitte me quamprimùm, obsecro; novi enim parentes meos computare nunc dies, et animo supra modum cruciari.* Cum autem multis verbis rogaret Raguel Tobiam, nec exorare ulla ratione posset; tradidit tandem ei Saram, et dimidiam partem omnium facultatum suarum, tam servorum, servarumque, quàm pecudum, camelorum, et vaccarum, atque etiam pecuniæ, quam multam habebat. Et salvum atque gaudentem dimisit eum à se, dicens: *Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes, et inveniatis omnia circa parentes vestros rectè se habentia, et videant oculi mei filios vestros priùsquam moriar.* Tunc pater et mater filiam suam osculati cum lacrymis

abire permiserunt, monentes eam, *ut honoraret soceros, diligeret maritum, regeret familiam, gubernaret domum, et seipsam irreprehensam exhiberet.*

Reversus domum Tobias patri visum restituit.

Postquam per undecim dies itinere facto perventum est ad urbem Charam sitam in via quæ ducebat Ninivem, placuit Angelo et Tobiæ ut reliquum iter conficerent soli quantocitiùs, dum eos Sara lento gradu sequeretur cum omni familia et jumentis.

Interea Anna sedebat secus viam quotidie in supercilio montis, unde prospicere in longinquum posset. Et dum ex eodem loco speculabatur adventum filii, vidit tandem procul, et illicò agnovit eum venientem, currensque nuntiavit viro suo: *Ecce venit filius tuus.* Dixit autem Raphaël Tobiæ: *Ubi domum introieris, statim adora Dominum Deum tuum, et gratias agens ei, accede ad patrem tuum, et osculare eum; tum lini oculos ejus isto, quod portas tecum, felle piscis; scias enim mox apertum iri oculos patris, visurumque eum*

lumen cœli, et aspectu tuo gavisurum. Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via, et quasi nuntius adveniens, blandimento caudæ suæ gaudebat. Consurgens verò cœcus pater, cœpit offendens pedibus currere, et data manu servo, occurrit obviam filio suo, suscipiensque eum, osculatus est cum uxore sua; et cœperunt ambo uberes lacrymas fundere præ gaudio. Cumque Deum adorassent, et gratias egissent, consederunt. Deinde felle piscis linivit Tobias oculos patris sui, et post dimidiam ferme horam cœpit albugo ex oculis ejus, quasi membrana ovi, egredi: quam cum filius apprehensam ab oculis patris traxisset, visum ille recepit statim. Et collaudabant Deum, ipse videlicet et uxor ejus, et omnes qui cognoscebant eum, dicebatque Tobias: *Benedico tibi, Domine, Deus Israëlis, quia tu castigasti me, et tu sanasti me: et ecce ego video Tobiam filium meum.*

Venit enim post septem dies Sara uxor, filii ejus et omnis familia sana, et pecora et cameli, et pecunia multa, præter eam quæ recepta erat è manibus Gabeli. Lætus narravit parentibus suis Tobias

omnia Dei beneficia sibi præstita opera illius quem itineris ducem habuerat, quemque hominem esse putabat. Veneruntque Achior, et Nabath consobrini Tobiæ, gratulantes ei de omnibus bonis quæ contulerat in eum Deus, et per septem dies epulantes omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

Angelus oratus ut mercedem accipiat, aperit quis sit.

His transactis, vocavit ad se Tobias pater filium, dixitque ei: *Quid possumus dare viro isti sancto, qui se tibi comitem dedit?* Tunc filius: *Pater, quam mercedem dabimus ei? Aut quid par esse poterit ejus in me beneficiis? Duxit me sanum, et reduxit, pecuniam à Gabelo ipse recepit: uxorem ut haberem fecit, et Dæmonium ab ea compescuit: gaudium parentibus ejus tulit; ne ipse à pisce devorarer cavit: ut tu cœli lumine frui rursus posses providit: denique omnibus bonis per eum repleti sumus. Quid ergo illi poterimus rependere dignum his? Sed peto à te, pater mi, roges eum, ut dignetur dimidiam eorum partem, quæ à nobis allata sunt, sibi assumere.* Igitur

uterque accersitum, et seorsum abductum Angelum rogare cœpit, ut acceptum habere non dedignaretur dimidium eorum quæ è Media retulerant. At ille dixit eis occultè: *Benedicite Deo cœli, et coram omnibus viventibus collaudate eum, quia suam in vos misericordiam ostendit. Arcana quidem regum silentio tegere bonum est; sed opera Dei revelare, et palam confiteri ac prædicare, perhonorificum. Bona est oratio cum jejunio, et eleemosynam erogare satius est, quàm thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna à morte liberat, et ipsa est quæ purgat peccata, conciliat nobis Dei misericordiam, et vitam æternam parit. Qui autem peccant, hostes sunt animæ suæ. Manifestabo ergo vobis veritatem, neque vos quæ occulta sunt celabo. Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos et derelicto prandio tuo occisos abscondebas per diem in ædibus tuis, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli preces tuas Domino. Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te. Et tunc misit me Dominus ut cœcitati tuæ mederer, et Saram uxorem filii tui à Dæmonio liberarem. Ego enim sum Raphaël Angelus, unus ex septem qui astamus ante Dominum.*

Cœlum repetit Angelus Raphaël.

Cùm hæc uterque Tobias audisset, turbati sunt, et trementes in terram proni ceciderunt. Dixitque eis Angelus: *Pax vobis; nolite timere; etenim cum vobiscum versarer, Dei voluntate versabar. Quapropter gratias ei agite, et nomen ejus laudibus extollite. Videbar quidem hominum more manducare, et bibere; sed ego cibo et potu, qui humanis oculis cerni non possunt, utor. Tempus autem est nunc, ut ad eum revertar à quo missus sum. Vos benedicite Deo, et narrate omnia mirabilia ejus.* Cùm hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, nec ultrà comparuit. Tunc prostrati per horas tres in faciem, debitas Deo gratias et laudes rependerunt: et deinde è terra exurgentes, opera Dei magna et admiranda celebraverunt.

Tobias pater Deo gratias agit, et futura prædicit.

Aperiens autem Tobias senior os suum benedixit Domino, dixitque: *Magnus es, Domine, in æternum, et in omnia sæcula*

regnum tuum: quoniam tu flagellas et salvas, deducis ad inferos et reducis, et non est qui effugiat manum tuam. Laudate Dominum in conspectu gentium, filii Israëlis; quoniam ideo dispersit vos inter gentes quæ ignorant eum, ut enarretis mirabilia ejus, easque doceatis nullum esse alium Deum omnipotentem præter eum. Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras, et ipse salvos faciet nos propter misericordiam suam. Convertimini itaque qui peccatis, et opera justa facite coram Deo, sperantes fore ut vobis veniam concedat. Addidit et alia Tobias prophetico spiritu afflatus de fine captivitatis Israëlitarum, de futura gloria urbis Jerosolymæ, atque etiam de Christianæ Ecclesiæ splendore.

Mors utriusque Tobiæ.

Ceterum quinquaginta et sex annos attigerat Tobias, cum lumen oculorum amisit, sexagenarius verò recepit. Et postquam à cœcitate liberatus est, vixit annis quadraginta duobus, per quos in gaudio fuit, multum proficiens in timore Domini; et vidit filios nepotum suorum. Sub horam autem mortis suæ vo-

cato ad se Tobia filio, et septem juvenibus filiis ejus nepotibus suis, cum quædam vaticinatus esset de instauratione urbis Jerosolymæ, dixit: *Audite, filii mei, patrem vestrum. Servite Domino in veritate, et inquirite ut faciatis quæ placita sunt illi. Filiis quoque vestris mandate, ut faciant opera justa et eleemosynas; sint memores Dei, et benedicant ei omni tempore ex toto corde, et ex totis viribus suis. Nolite, filii, manere hìc, sed quacumque die sepelieritis matrem vestram juxta me in uno sepulchro, statim dirigite gressus vestros ut exeatis hinc. Prope est enim interitus Ninive, et iniquitas hujus urbis finem dabit ei.*

His dictis, mortuus est in pace, cum complevisset annos centum et duos, et à suis honorificè sepultus est in urbe Ninive.

Post obitum patris et matris abscessit Tobias ex urbe Ninive cum uxore sua, et filiis, et filiorum filiis, et reversus est ad soceros suos. Invenit eos in ætate admodum provecta incolumes. Curam eorum gessit, et ipse clausit oculos eorum, et omnem hæreditatem domus Raguelis solus percepit. Vidit filios filiorum suorum in quintam usque generationem.

atque ab iis, post completos annos nonaginta novem, in timore Domini, cum gaudio sepultus est. Omnis autem cognatio et progenies ipsius in bona via, sanctisque moribus, et studiis sic permansit, ut accepti essent tam Deo, quam hominibus.

SELECTÆ

É VETERI

TESTAMENTO HISTORIÆ,

Ad usum eorum qui Latinæ linguæ rudimentis imbuuntur.

PARS SECUNDA.

Oniæ summi Pontificis pietas, et Simonis perfidia.

Leges patrias ac divinas religiosè servari curabat Onias summus Pontifex; et ejus pietas sic eminebat, ut vicinis etiam gentibus admirationem moveret. Hinc ipsi Principes et Reges, qui Deos falsos colebant, templum Jerosolymæ summo honore dignum ducebant, et amplis donis decorabant. Memoratur in primis Seleuci cognomine Philopatoris munifi-

centia, qui suppeditabat omnes sumptus ad sacrificia pertinentes. Sed placidam, qua sancta civitas fruebatur, pacem turbavit Simonis cujusdam atrox perfidia, parumque abfuit quin suam divino cultui majestatem detraheret.

Cum hic templo custodiendo præpositus iniquum aliquid molitus esset, et invictam animi vim Oniæ conatibus suis obsistentis esset expertus, confugit ad consuetas malis hominibus artes, vindictam et calumniam. Itaque earum pecuniarum, quas ab eo diligenti cura servari oportebat, proditor factus, adiit Apollonium Cœlesyriæ, et Phœniciæ eo tempore præfectum à Seleuco, dixitque: *Immensa auri et argenti copia refertum esse Jerosolymis ærarium. Pecunias autem illas non ad sacrificia, sed ad communes belli, et pacis usus esse destinatas, et eas omnes in potestatem regis venire facilè posse, minimè propterea imminuta, quam Judæorum Deo Rex ipse præstabat, reverentia.*

Heliodorus ad diripiendos templi thesauros mittitur.

Hæc ubi ab Apollonio delata ad se au-

divit Seleucus; vera ne, an falsa essent non quærens, sed pecuniarum illarum cupiditate incensus, accitum Heliodorum ærarii sui custodem misit cum mandatis ad eas auferendas. Ille iter statim aggressus est, simulans quidem sibi in animo esse cunctas Cœlesyriæ et Phœniciæ urbes obire ac perlustrare, revera autem jussa regis de thesauris templi auferendis executurus. Benignè exceptus Jerosolymis à summo Sacerdote, narravit de dato indicio pecuniarum, et cujus rei gratia venisset, aperuit. Tunc ille Heliodoro respondit: *Partem unam pecuniarum illarum destinatam esse ad sublevandam viduarum et pupillorum egestatem: alteram esse viri cujusdam inter cives valde eminentis, Hircani Tobiæ. Ceterùm vix quadraginta talenta argenti et ducenta auri recondi in iis thesauris, quos impius delator Simon verbis tantoperè exaggerasset.* Deinde addidit: *Planè indignum esse, eos falli spe sua, qui existimaverant res suas in arce tutissima collocatum iri, si eas credidissent templo per universum orbem sanctitate sua ac majestate celebrato.* Instavit contrà Heliodorus, *regiis mandatis sine*

ulla cunctatione parendum esse, et illam auri argentique vim in ærarium regis totam esse deferendam: seque propterea certa, quam indixit, *die templum ingressurum.*

Luctus urbis viso auditoque Heliodoro.

Qua re audita, ingens erat in civitate trepidatio; et idem fermè tumultus idemque pavor, qui obsessarum aut captarum esse urbium solet. In communi omnium luctu aliorum ploratus et miserabiles voces exaudiebantur, alios silentium triste, et ingens mœstitia quasi attonitos tenebat. Nulla ætas, nullus sexus doloris expers erat. Mulieres ciliciis pectus accinctæ plateas implebant et vicos pervagabantur. Virgines antehac domi conclusæ, aliæ ad Oniam, aliæ ad templi muros concurrebant, universæ protendentes manus in cœlum. Sacerdotes ante altare cum stolis sacris prostrati, jacente circùm innumerabili civium turba, qui è suis ædibus gregatim confluxerant, publica supplicatione obsecrabant omnipotentem Deum: *Ut qui de depositis olim legem tulerat, iis pecunias suas integras conservaret, qui illas in loco*

sancto deposuerant; neque sineret domum suam sacrilego latrocinio spoliari. Eminebat in Oniæ Pontificis vultu atque habitu acerbissimus, quo mens ejus conflictabatur, dolor. Exangues oculi, labra trementia, pallor genis incubans, horror totius corporis, certa mœroris pectori infixi indicia erant, et civium faciem ejus inspicientium oculos ac mentes miserè afficiebant, ac commovebant.

Heliodorus flagellis cæditur.

Dum commixtam omnis generis civium multitudinem et summum Sacerdotem tristis angit expectatio futuri, adest furens Heliodorus; quod decreverat peragere aggreditur, et multis stipatus satellitibus ærarium templi facilè sibi videtur perfracturus. At ecce Deus omnipotens manifesto, miroque prodigio se loci præsidem, ac custodem declarat. Qui Heliodoro comites, et sceleris adjutores adsistere ausi erant, immissa divinitùs formidine subitò correpti, solutis viribus ac membris corruunt. Equus magnificis adornatus phaleris, et sessorem habens tum aspectu terribilem, tum ar-

mis aureis decorum, magno impetu irruit in Heliodorum, et prioribus ungulis impetitum proculcat. Nec satis: duo juvenes robore eximio, decora facie, amictu splendenti, jacentem circumstant, cædunt certatim flagellis, et multa verbera ingerunt. Homo crebris contusus plagis, et offuas oculis caligine jam non compos mentis, in sella gestatoria positus est, atque è templo ejectus, nemine ex tot stipatoribus et satellitibus, quos secum adduxerat, auxilium ei ferre valente, adversùs eam apertè cognitam Dei potentiam. Jacebat ergo ille mutus, atque ab omni salutis spe destitutus: dum templum, quod paulò ante metu, et trepidatione plenum fuerat, personabat lætis cantibus gratias, et laudes referentium Deo, qui in tempore præsentem se exhibuisset.

Orante Deum Onia sanatur Heliodorus.

Rogatus deinde à quibusdam Heliodori amicis Onias, ut extremam animam agenti vitam à Domino donari suis precibus impetraret, obtulit pro hominis valetudine hostiam salutarem, et cum

Deum exorasset, iidem juvenes, quibus divina ira ministris usa erat, iisdem quibus priùs vestibus amicti, Heliodoro adstantes: *Plurimas*, inquiunt, *agito Oniæ Sacerdoti gratias: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit. Tu verò à Deo flagellatus amplissimam ejus potentiam omnibus prædica.* Quibus dictis è conspectu abiere; nec comparuere ampliùs. Heliodorus hostia oblata, votisque magnis nuncupatis Deo, qui sibi adhuc vivere concessisset, Oniæ gratias egit, et cum suis reversus est ad Seleucum, infecta re cujus causa venerat. Referebat autem omnibus, quæ suis ipse oculis vidisset, opera magni Dei, et quæ passus esset. Cùmque eum interrogasset Rex, *ecquem censeret aptum qui denuò Jerosolymam mitteretur? Si quem*, respondit ille, *hostem habes, aut insidiatorem, eum illuc mitte, et flagellis egregiè cæsum recipies, si tamen evadere contigerit: eò quod verè sit Dei quædam virtus in loco illo, cujus idem qui in cœlo habitationem habet, præsenti suo numine defensor est, et eos, qui ad violandum illum accesserint, percutit, ac disperdit.*

Exercituum in aëre congressus conspiciuntur.

Quo tempore Antiochus cognomento Epiphanes (*) Siriæ Rex, post Seleuci fratris excessum è vita, secundam in Ægyptum profectionem parabat, contigit, ut Jerosolymis in universa civitate viderentur diebus quadraginta discurrentes per aëra equites aureas vestes induti, et hastis, quasi cohortes, armati: equorum per ordines digestorum concursus: galeatorum hominum districtis gladiis congressus: crebri scutorum motus, jactusque telorum: micantia auro arma, et omne loricarum genus. Tam inaudito tristique spectaculo territi cives, Dominum rogabant ut in bonum monstra converterentur. Sed calamitatis, quæ urbem brevi oppressura esset, prænuntia, et certa signa erant.

Antiochi Epiphanis crudelitas, atque impietas.

Antiochus nullam ob causam idoneam suspicatus Judæos suam societatem deserturos, efferato adversùs eos animo,

(*) *Illustris.*

reversus est ex Ægypto, et in urbe Jerosolyma, quam armorum vi cepit, nulla mali facies defuit. Per omnes enim ordines ætatesque militis crudelitas ac licentia, Rege non permittente solùm, sed etiam imperante, vagabatur. Cæsi ergo passim occursantes in viis, aut effractis ædium portis trucidati, pueri pariter, ac juvenes, senesque, cum mulieribus, et virginibus; adeo ut octoginta hominum millibus intra tres dies interfectis, quadraginta etiam millia vincta sint, et totidem venumdata.

Non crudelitate tantùm, sed etiam impietate, grassatus est Epiphanes. Sanctissimum totius orbis templum intrare ausus, ductore Menelao legum simul et patriæ proditore, scelestis manibus corripiens contrectabat indignè, et contaminabat vasa sancta, quæ à diversis regibus, ac civitatibus ad ornatum et majestatem loci fuerant consecrata. Quinimo comminuebat alia, alia secum asportanda seponebat. Quod quia impunè faciebat Rex impius, animo supra modum elatus ac superbiens, nihil sibi jam nefas esse putabat, terramque navibus perviam, et pelagus pedibus calcabile

effecturum se sibi persuaserat, demens, qui non intelligeret propter peccata incolentium urbem iratum esse Dominum, eòque locum sanctum despectui habitum fuisse ac violatum. Nisi enim illi multa peccassent, gravissimas sacrilegæ audaciæ pœnas daturus fuerat Antiochus, tam malè habitus, et iisdem exceptus flagellis atque Heliodorus. Verùm non propter locum, gentem, sed propter gentem, locum Deus elegerat.

Antiochi Epiphanis Præfecti Judæos omnibus malis vexant.

Ablatis è templo mille et octingentis talentis, et vasorum ceterarumque rerum sacrarum pretiosissimis, Antiochiam in urbem regiam reversus est Antiochus Epiphanes. Sed ut etiam absens atrocissimum se Judæis hostem exhiberet, abiens reliquit Jerosolymis, aut deinde in eam urbem misit plures Præfectos, moribus se ipso crudeliores, deterioresque. Itaque nullum mali genus excogitari, et fingi animo potest, quod non perpessa sit misera gens. In urbe tot cladibus exhausta, nova subinde et promiscua virorum ac mulierum cædes fie-

bat: nec locus ullus profanus aut sacer fusi sanguinis innoxii expers erat. Nemo Sabbata, et solemnes dies patrios servare, nec omnino Judæum se profiteri audebat. Si quas mulieres natos suos circumcidisse delatum esset, eæ, infantibus ab uberibus aut cervice suspensis, cum publicè per civitatem fuissent circumductæ, è muris præcipitabantur. Natali Regis die adigebatur populus, cogente dura necessitate, ad impia sacrificia: et cum Libero sacra fierent, cogebatur hedera coronatus incedere. Qui inventi essent libri Legis Dei, discerpebantur statim, aut comburebantur.

Polluebatur templum luxuria, et comessationibus scortatorum ac meretricum in sacratas ædes inferentium quæ non licebat: et quo veri Dei cultoribus nihil luctuosius, abominandæ Jovis Olympii imagini super altare Domini impositæ thura incendebantur. In omnibus quoque civitatibus Judææ aræ passim erectæ. Itaque dies festi Jerosolymæ conversi sunt in luctum, Sabbata in contemptum, et honores in nihilum abiere: priori gloriæ successit par ignominia: et quantùm in sublime evecta fuerat, tantùm depressa est.

Cum tot malorum conspectum ferre non possent cives, alii aliò, quantùm licuit, dilapsi sunt: sicque urbs indigenis peregrina facta est, et alienigenis relicta habitanda. Quidam, quia secundùm Regis mandata proposita erat mortis pœna profanos gentium ritus non accipientibus, illis sacrificiis aut cibis sese contaminarunt, neque patrium solum mutaverunt. Quidam contrà inter sævissimos cruciatus animam exhalare maluerunt, quàm sanctam Dei legem ulla in re infringere.

Egregia Eleazari senis mors.

Ad mortem piè fortiterque subeundam, magnum juvenibus, pariter et senibus incitamentum fuit invicta Eleazari in patriis institutis servandis constantia. Erat hic unus è primoribus Scribarum, vir ætate provectus, et vultu decorus; qui cum vi multa aperto ore compelleretur edere porcinam carnem, certus non admittere illicita propter vitæ amorem, et gloriosa morte defungi festinans, ultrò ibat ad supplicium. Aderant nonnulli antiqua cum sene amicitia con-

juncti Judæi, qui tum iniqua in eum miseratione commoti, seductum seorsum rogabant: *Ut degustatis carnibus, quas allaturi essent, et quibus ei vesci licebat, imperatas à Rege carnes comedi à se simularet, hoc pacto à crudelissima, quæ imminebat, morte liberandus.* At ille damnata amicorum sæva humanitate, et reputans, quid à se ingenita animi nobilitas, quid vitæ usque ad canitiem productæ integritas, quid conditarum à Deo legum sanctitas postularent, respondit citò: *Se tali simulationi mortem anteferre. Non enim,* inquit, *ætate nostra dignum est fingere, et propter modicum vitæ tempus maculam atque execrationem nomini nostro contrahere. Absit, ut simulata illa, quam mihi suadetis, interdictorum ciborum degustatione adolescentes decipiantur, arbitrantes Eleazarum nonaginta annos natum ad alienigenarum mores ac ritus transfugisse. Ista quidem ratione iis, quæ instant, hominum suppliciis eripiar, sed omnipotentis Dei manus nec vivus nec mortuus effugiam. Si verò prompto animo ac fortiter pro venerandis et sanctissimis legibus nostris occubuero, honestum dignumque senectute mea vitæ exitum videbor sortitus, et adolescenti-*

bus non inutile exemplum relinquam.

Eorum, qui paulò ante mitiores visi fuerunt, conversa in iram miseratio est, propter Eleazari verba, quæ ab eo per arrogantiam et contumaciam prolata interpretabantur. Et confestim ad supplicium abstractus est. Cum autem repetitis ictibus contusus, et multiplici plaga saucius, ultimum spiritum esset emissurus, ingemiscens dixit: *Tibi, Domine, qui habes sanctam scientiam, planè notum est, me, cum à morte liberari potuissem, duros nunc dolores corpore sustinere: at secundum mentem libenter hæc perpeti propter timorem tuum.* Et ille quidem hoc modo vita decessit, universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis et fortitudinis relinquens.

Septem fratrum et matris eorum cruciatus.

Recentibus senis vestigiis insistentes septem fratres, qui vulgò Machabæi appellantur, eamdem in servandis patriis legibus animi constantiam ostenderunt; et iis sunt excruciati suppliciis, quibus ferendis minimè par esse eorum ætas videbatur.

Cum illos unà cum matre comprehensos, et flagris ac taureis immaniter cæsos nulla vis cogere potuisset ad vescendum contra fas suilla carne; dixissetque eorum natu maximus: *Se fratresque suos paratos esse mori magis, quàm patrias divinasque leges perfringere*; Rex furore percitus sartagines et ollas æneas igne multo succendi jussit. Tunc ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam, et, cute capitis abstracta, summas quoque manus ac pedes præcidi, denique omnibus membris fœdè mulctatum, et adhuc spirantem, torreri in sartagine. In qua cum diù cruciaretur, ceteri ejus fratres, qui cum matre tristissimo spectaculo aderant, se invicem ad mortem fortiter tolerandam hortabantur.

Mortuo illo primo, similia tormenta eodem animo pertulit secundus, et extremum agens spiritum, Regi dixit: *Tu quidem, scelestissime, præsentem nobis vitam eripis: sed Rex mundi mortuos nos pro suis legibus ad æternam vitam denuò suscitabit.*

Post hunc tertius tortus est, et linguam postulatus citò protulit, manusque pariter protendens, dixit: *É cœ-*

accepta hæc possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa abjicio; quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Ita ut Rex et qui cum ipso aderant, mirarentur adolescentis animum, qui pro nihilo duceret cruciatus.

Hoc quoque extincto, quartus, qui iisdem est dilaceratus suppliciis, morti proximus dixit: *Nobis letho ab hominibus tradi optabile est, cum firma spe expectantibus nos divinitùs aliquando suscitatum iri: tibi verò ad vitam* resurrectio *non erit.*

Cum quintus inter carnificum manus constitutus torqueretur, Regem respiciens: *Magna*, inquit, *potestate abuteris, quam inter mortales mortalis ipse adeptus es, et quod lubet, impotenter facis adversùs Judæos, quos à Deo omnino derelictos existimas; at tu divinæ potentiæ magnitudinem cum tuo, tuorumque damno brevi ipse experturus es.*

Similiter et sextus verberibus, ceterisque tormentis penè enectus, infirmam vocem attollens: *Noli errare*, inquit, *ò Rex, aut, quod tibi tantùm in nos licuerit, superbire: nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, ut qui in Deum nostrum peccaverimus: tu autem ne existimes tibi*

impunè futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris.

Inter hæc supra modum mirabilis, et sempiterna apud bonos omnes memoria digna, juvenum illorum mater, pereuntes uno die omnes filios conspicere sustinebat, propter spem in Domino collocatam, et non intuens quam vitam finirent, sed quam inchoarent, singulos hortabatur, maternæ charitati masculum animum addens, docebatque: *Totius mundi Creatorem, qui eorum membra in materno utero ipse compegerat: iisque, sicut olim primo homini, spiritum vitamque dederat, cuncta illis benignè redditurum, quod et corpus et vitam vilia haberent propter ipsius leges.*

É septem fratribus unus supererat natu minimus. Quem Antiochus, qui metuebat ne probro sibi futurum esset, si et regia potentia et tormentis adversùs ætatem infirmam nihil omnino profecisset, non solùm verbis hortari cœpit ut imperata faceret, sed etiam adhibito jurejurando affirmavit, fore ut eum divitem beatumque redderet, et haberet pro amico, si à patriis legibus decisceret. Quibus cum nihil moveretur adolescens

supra ætatem fortis, et piè contumax; accersitam matrem multis verbis compellavit Rex, ut filio, qui orbitatis solatium futurus esset, salutem afferret, utilia suadendo. Id se præstituram illa promisit; et crudelem tyrannum irridens, filium verò blanda oratione adhortans: *Miserere*, inquit, *fili*, *matris tuæ, quæ te per novem menses utero gestavit*, *nato lac suum per triennium præbuit, et omni cura enutritum usque ad adolescentiam perduxit. Ne me hunc acerbissimum dolorem oculis haurire sinas, ut te carnifices formidantem, et à fraterna fortitudine degenerem videam: æmulare eam potiùs, parem ac illi et mater, mercedem consecuturus à Domino. Unum cœli et terræ Creatorem respice ac time, hominum verò promissa ac minas aspernare.*

Adolescenti satis jam per se incitato novos ad mortem alacriter ferendam stimulos admovit materna adhortatio. Itaque: *Non Regis*, inquit, *sed legis*, *quæ nobis per Moysen data est, præcepto obedio.* Tunc conversa oratione ad Antiochum, *scelestum et omnium hominum flagitiosissimum* vocans, *qui malorum cujusque modi in Hebræos inventor, servis Dei violentas*

manus inferret, *eum vana impunitatis spe decipi*, dixit: *Non enim Dei omnipotentis et cuncta aspicientis judicium atque iram vitaturum, sed et debitas superbiæ ac crudelitatis pœnas daturum*, *et inter duros cruciatus tandem confessurum*, *illum esse solum Deum. Ego verò*, inquit, *frutresque mei brevem dolorem propter peccata perpessi*, *æterna vita*, *promisso divinæ legis cultoribus præmio*, *donabimur*: *et cœlestis ira*, *quæ in universam gentem Judæam justè effusa est*, *meo fratrumque meorum sanguine*, *quamprimùm placabitur.*

Se derisum esse acerbè ferens Rex, et pudore pariter atque ira confusus, quod ab inermi adolescentulo multorum populorum victor devictus esset, in hunc crudeliùs quàm in ceteros desæviit, et in Domino ad ultimum usque vitæ terminum confidentem morte sævissima fratribus comitem adjunxit.

Fortissimorum athletarum funeri superstes restabat generosi spiritus plena mater: quæ cum certaminis non spectatrix tantùm, sed etiam adhortatrix fuisset, tormenta, quæ singuli filii toto corpore pertulerant, ipsa oculis ac mente perpessa erat, et in septem *martyribus*

septies fuerat facta martyr. Tandem quos ad Deum præmiserat, subsequi festinavit, et viam filiorum sanguine conspersam ingressa, viriles animos in morte oppetenda gessit, insigni viris, ac mulieribus documento: *Pro asserenda sacræ religionis veritate, fuso etiam, si necesse sit, sanguine, aliquando esse decertandum.*

Ceterùm sacer scriptor, enumeratis calamitatibus quibus Judæa vexata est, obsecrat eos qui librum suum lecturi sunt: *Ne propter adversos gentis casus animum despondeant; sed reputent illos ad castigationem ejus dumtaxat, non verò ad interitum, accidisse. Etenim magnum Dei beneficium est*, inquit, *cum eos qui peccant, non multo tempore ex arbitrio agere sinit; sed statim eis pœnas irrogat. Itaque Dominus, qui patienter fert alias nationes scelera sceleribus addere, tum graviter puniendas cum judicii dies advenerit; in Judæos, gentem suam, jam nunc salutaribus pœnis pro sua misericordia animadvertit.*

Mathathiæ et filiorum ejus pietas, ac fortitudo.

Quo tempore urbs Jerosolyma omni

clade vastabatur, secessit in oppidum Modin Mathathias Sacerdos cum filiis quinque, Joanne, Simone, Juda, Eleazaro, et Jonatha. Cum ibi reputassent quæ hominum cujusque ætatis cædes in sancta civitate facta esset, quæ vasorum sacrorum direptio, quæ Templi antehac intacti sacrilega violatio; eos ingens dolor, et ex eo vitæ tædium cepit, exclamantesque: *Quò ergo nobis adhuc vivere!* sciderunt vestimenta sua, operuerunt se ciliciis, et luxerunt valde.

Venère tunc qui à Rege Antiocho missi erant, ut cogerent eos qui confugerant in urbem Modin, hostias Diis gentium mactare et thura incendere. Quorum minis cum multi Israëlitæ fracti, à lege Dei turpiter discessissent, Mathathias et filii ejus non facilè moveri posse visi sunt. Itaque regii ministri Mathathiam tum blandis verbis, tum magnis promissis aggrediendum rati; eum *et Principem et clarissimum totius civitatis virum* vocitantes, hortabantur, *ut regia jussa, quibus et Jerosolyma, et Judœa, et omnes gentes paruissent, ipse quoque exequeretur, amplissimis propterea muneribus, multo auro argentoque donandus, sicut et filii, à Re-*

ge, et inter ejus amicos numerandus. At ille sublata voce respondit: *Si omnes gentes Regi Antiocho obediant; si cunctus Israël, neglectis patriis legibus, regiis edictis pareat; ego tamen, et filii mei, et fratres mei, à patrum religione non recedemus, neque dicto audientes Regi erimus, ut peregrinos ritus et sacrificia sectemur, quæ Dei nostri mandatis adversentur.*

Vix hæc magno animo eloqui desierat, cum accessit quidam Judæus in omnium oculis sacrum Diis gentium facturus super aram secundùm Regis jussa. Hunc conspicatus Mathathias, sic indignatione commotus est, sic pio furore exarsit, pro eo quo ardebat divinæ legis studio, ut in hominem insiliens trucidaverit eum ad aram; et viro, qui à Rege missus ejusmodi sacrificia imperabat, eodem tempore interfecto, aram ipsam deturbaverit, fidus imitator antiqui Phineæ. Deinde cum media in urbe alta voce exclamasset: *Ut quicumque tuendarum legum patriarum studio teneretur, secum exiret;* confugit ipse et filii ejus in montes, quæcumque habebant in oppido relictis. Illuc eum secuti sunt multi avitæ religionis studiosi, ibique propter ingruentia un-

dique mala cum liberis, uxoribus, et pecoribus habitarunt. Quod ubi renuntiatum est, regius exercitus nonnullos eorum, qui occulta deserti penetraverant, deprehensos pugna lacessivit. Quibus cum aut lapidem in hostem mittere, aut latebras suas obstruere religio foret propter diem Sabbati, ad unam omnes nihil repugnantes cæsi sunt; sicque mille homines inulti periere. Hac clade audita, Mathathias et amici ejus tam tristem suorum casum magno luctu deflevere, et non modò non nefas esse, sed etiam pium arbitrari, ipso die Sabbati arma tractare divinæ legis gratia constituerunt, quicumque hominum eos festo et sacro die adoriretur, cum eo dimicare.

Confluentibus in dies majore numero ad Mathathiam, qui patriorum institutorum tenaces erant, et certa remanentibus in urbe Jerosolyma mala effugere properabant, speciem justi exercitus effecit. Quibus omnibus cum animo destinatum esset vitam profundere in asserenda divinæ legis majestate, et profanis ritibus profligandis; multos, qui peregrinas religiones, et ceremonias aut invexerant, aut exercebant, letho dederunt,

multos alios aliò diffugere coëgerunt. Erectas passim in agris et civitatibus aras subverterunt. Quoscumque in finibus Israëliticis pueros invenere incircumcisos, circumciderunt: pristinum Dei omnipotentis cultum pro virili parte restituerunt: et contusa hostium suorum superbia, non passi sunt Antiochum ulteriùs crescere.

Mors Mathathiæ.

His egregiis editis operibus, Mathathias, extremum vitæ diem sibi instare sentiens, convocatos ad se filios hortatus est: *Ut tam miseris temporibus majorum suorum piè fortiterque gesta æmulati, viriliter agerent, et animas pro patriis legibus in discrimen offerre non dubitarent, clarum æternumque sibi nomen hac ratione facturi.* Abrahami, Josephi, Davidis, Danielis, nonnullorumque aliorum exempla recensuit, qui vario quisque modo à Deo probati, et fideles inventi, è maximis periculis liberati ab illo fuissent, et mercedem consecuti; quia omnes qui sperarent in eum, viribus non deficerent, nec succumberent adversis. Ostendit, *quàm parùm metuendus esset hostis,*

qui tunc tanta superbia sese efferret: omnem enim illam, qua tumidus incederet, gloriam ac potentiam, stercus esse et vermem: hodie extolli hominem impium, et cras non inveniri; atque ut in terram, de qua sumptum est, revertitur corpus ejus, sic omnes etiam cogitationes cum illo perire. Deinde suasit: *Ut quibus quisque artibus juvare rem communem posset, iis uteretur, ceteris fratrum concedentibus: Simonem fratrem, eximia prudentia virum, parentis loco haberent, ejus consiliis obtemperantes: Judam autem Machabæum propter fortitudinem exercitui præficerent. Quotquot usquam justos et divinæ legi addictos viros invenissent, socios sibi fortissimi consilii asciscerent; impios verò internecino bello persequerentur, et vindictam in gentes exercerent.* Tunc fausta precatus illis, moriens concessit ad majores suos.

Judæ Machabæi laus.

In Mathathiæ extincti locum successit Judas cognomine Machabæus: et adjuvantibus eum fratribus suis, iisque omnibus qui se patri comites priùs dederant, et prælia Israëlis læti obibant, lo-

rica velut gigas indutus, et armis bellicis accinctus, protexit gladio suo castra Israëlitarum, et amplificavit gloriam gentis suæ. Operibus suis similis leoni factus est, et leonis catulo ad prædæ conspectum in venatione rugienti. Persecutus est iniquos, perscrutans eos, et qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis. Solo nominis ejus terrore repulsi fugatique hostes sunt, et dextera ejus salutem attulit Israëli. Multos reges fortia facta ejus exacerbaverunt, et lætitia perfuderunt domum Jacobi, ejusque memoria in æternum celebrabitur.

Secesserat primùm Judas in desertum cum novem sociis, ibique inter feras vitam in montibus egerat, herbis victitans, ne profano Deorum cultu et vetito carnium illis immolatarum cibo sese coinquinaret. Deinde in omnium, quæ suprà relata sunt, operum Mathathiæ partem venerat. Demum mortuo eo omnia optimi ducis munia egregiè implevit.

Apollonium et Seronem vincit Judas armis, et fiducia in Deum.

Judas, collecto ex cognatis, amicis,

et aliis qui in Judaismo permanserant, sex millium hominum exercitu, bellum à patre susceptum persequi non ante aggressus est, quàm fusis precibus omnes Deum obsecrarent: *Ut Israëliticum populum à gentibus conculcatum respiceret: ut Templi ab impiis hominibus contaminati, et civitatis deformatæ, ac jam jam solo æquandæ misereretur: ut factarum nomini sancto suo contumeliarum recordaretur: et denique vocem sanguinis innocentium puerorum ac mulierum clamantis ad se audiret, et ipse tot malorum ultor esset.* Tunc verò ira Domini in misericordiam conversa est; et Judas improvisus superveniens castellis et civitatibus, alias succendit, alias præsidiis firmavit, et non paucas hostium strages edidit. Quibus prosperis initiis moram facere cum tentassent Antiochi præfecti, Apollonius primùm, deinde Seron princeps exercitus Syriæ, coacta magna militum manu, acie cum Juda conflixerunt. Sed victus uterque est. Et ille detractis Apollonio, quem sua ipse manu occiderat, spoliis, per reliquum vitæ tempus gladio ejus, publico bellicæ fortitudinis monumento, in præliis est usus.

Palam jactaverat Seron se magnum sibi nomen ex debellato hoste collecturum. Et Judam ei obviam euntem sciscitati erant sui, qui et pauci erant et jejuni: *Quomodo adversùs exercitum Seronis adeo numero præstantem, et rerum omnium copia instructum valerent pugna decertare?* At ille, cujus spes omnis in cœlesti auxilio posita erat, tunc eis respondit: *Multos in manus paucorum tradere, et paucos è multorum manibus liberare, æquè facile est omnipotenti Deo, quoniam non in militum numero sita est belli victoria, sed è cœlo venit fortitudo. Ipsi accedunt ad nos cum multitudine contumaci ac superba, ut nos cum uxoribus, et liberis nostris disperdant ac spolient: nos verò pugnabimus pro vita et legibus nostris; et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram: ne ergo timueritis.* Spem piè conceptam felix eventus excepit.

Antiochus Judæam gentem delere statuit.

Hujus duplicis victoriæ fama vicinas regiones pervagata, terrorem ejus nominis circumtulit: et cunctæ gentes recentia illa prælia mirantes memorabant. Ut

autem Antiocho compertum est duces suos cum exercitu quemque suo fuisse devictos, ira succensus, et acceptam cladem atque ignominiam quàm celeriter ulcisci festinans, misit, qui ex omnibus regni sui partibus copias contraherent: aperto ærario dedit militibus stipendia in annum, mandavitque illis ut essent parati ad omnia. Cum verò pecuniam deficere, exhaustis thesauris suis, videret, et tributa è Judæa modica colligi, propter eam cladem qua ipse regionem illam affecerat, veritus est ne in belli sumptus annui redditus non sufficerent. Quamobrem animo valde anxius, in Persidem proficiscendi consilium cepit, ut, acceptis earum regionum tributis, magnam pecuniæ vim conficeret. Itaque copiis partitus est cum Lysia regii sanguinis viro, quem jussit misso adversùs Judæos exercitu invisæ gentis reliquias conterere atque extirpare, nomen eorum ac memoriam delere, et colonis alienigenarum in fines illos deductis sorte terram distribuere. Ipse sumpta altera copiarum parte, et Antiochia, quæ urbs regis erat, profectus, Euphratem ponte

juncto transmisit, ac regiones superiores perambulavit.

Deo in auxilium vocato, vincuntur à Juda Nicanor, et Gorgias.

Lysias, ut mandatum ei à Rege fuerat, ad Judæam devastandam misit viros potentes ex amicis Regis, eosdemque rerum bellicarum peritissimos, Nicanorem et Gorgiam, cum quadraginta millibus peditum, et septem millibus equitum. Qui cum prope Emmaum non longè ab urbe Jerosolyma in campestri loco castra posuissent, seque ad urbis excidium et gentis internecionem missos prædicarent; intellexit Judas, fratresque, ac socii ejus majora quàm ante pericula et mala impendere. Neque tamen fracta eorum spes aut animus est, sed sese invicem alium alius, præter paucos, adhortati sunt ad acriter depugnandum pro patria, et sacris suis. Et qui conatus omnes suos irritos futuros persuasum habebant, nisi illis propitius et favens adesset Deus: convenit omnis exercitus in locum dictum Maspha contra Jerosolymam, ad deprecandum Dominum,

et petendam ab eo veniam. Ibique jejunaverunt illa die, induti ciliciis, capite pulvere consperso, discissisque vestimentis. Expanderunt quoque libros legis ante oculos Domini, et Sacerdotum ornamenta, et alia nonnulla, quorum conspectu moveri ejus misericordia posse videbatur. Tunc alta voce clamantes, orarunt: *Ut, qui sciret quæ adversùs populum suum congregatæ gentes et fecissent, et pararent, ipse eos præsenti auxilio adjuvaret, fatentes se non posse humanis viribus effugere earum manus.* Si qui nuper domos ædificaverant, duxerant uxores, plantaverant vineas, aut erant formidolosi, eos domum suam Judas redire jussit, ex præcepto legis divinæ: ceteros rogavit: *Ne timerent iniquè venientium adversùm se hostium multitudinem, sed forti animo decertarent, ponentes sibi ob oculos nefariam, quæ loco sancto ab iis impiè esset illata, contumeliam, itemque ludibrio habitæ civitatis injuriam, et præterea patrum instituta convulsa. Hi quidem*, inquit, *armis confidunt simul, et audacia; nos autem in omnipotente Domino, qui potest et venientes adversùm nos, et universum mundum, uno nutu delere, confidimus.* Admonuit deinde

illos de auxilio, quod identidem Deus eorum patribus tulerat, maximè de occissis una nocte centum octoginta quinque millibus hominum ex exercitu superbi Sennacheribi, et de centum viginti millibus Galatarum peremptis à sex millibus Judæorum. Denique illos ad mortem, si ita Deo visum esset, æquo animo oppetendam excitans: *Accingimini*, inquit, *et fortes præstate vos, paratique estote ad pugnam cras manè eo animo ineundam, ut ad ultimum usque, si opus sit, spiritum depugnetis. Nos in prælio occumbere satiùs est, quàm et gentis nostræ, et sacrorum ludibria diutiùs perpeti. Ceterum, quæ Dei in cœlo voluntas est, hæc in terris fiat.*

His verbis ira in hostem incensos, et animo ad moriendum pro patria et legibus confirmatos ut vidit, constituit duces, tribunos, centuriones, pentecontarchos, decuriones. Tres quoque è fratribus suis uni quemque ordini mille et quingentorum militum præfecit. Tunc lecto sancto libro, et data pugnæ tessera, *adjutorium Dei*, ipse in prima acie prælium commisit. Facto Judæis, ut spem illis Judas dederat, adjutore omnipoten-

te Deo, exercitus Nicanoris partem aliam cæciderunt, aliam vulneribus debilem, et in fugam compulsam eò usque sunt persecuti, donec tempore exclusi (quippe pridie Sabbati pugna commissa est) se receperunt, lectis tamen priùs hostium armis et spoliis. Celebrato die sabbati, et peractis Deo gratiis, qui misericordiæ initium quasi stillasset in eos, factaque ei ab omnibus obsecratione ut se servis suis omninò placatum exhiberet; partem spoliorum infirmis, pueris utroque parente orbatis, et viduis diviserunt, residua ipsi habuere.

Cum Nicanor exercitum adversùs Judam è Syria educeret, tam exploratam victoriæ spem habebat, ut in animum induxisset se collecturum ex pretio Judæorum, quos in pugna captos esset venumdaturus, duo millia talentorum, quæ ab Antiocho Romanis pendi necesse erat. Itaque ad maritimas civitates miserat, qui emptores captivorum Judæorum convocarent, nonaginta mancipia se talento distracturum promittens, neque respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura. Emendorum tam vili pretio mancipiorum spe

adducti mille mercatores in castra Syriorum advolaverunt, aurum argentumque, vincula etiam, et catenas afferentes. Verùm ipsi aut, post ablatas sibi à Judæis victoribus pecunias, suis vinculis constricti, et suis catenis onerati, captivi abducti sunt, aut inter pugnam cæsi. Facinorosissimus autem Nicanor ab iis, quos nihil fecerat, juvante Deo, victus et afflictus, imperatoria veste, ne fugentem proderet, deposita, solus, servi fugitivi more, Antiochiam contendit, amisso exercitu, et re infelicissimè gesta. Et qui modò Judæis cædem, et vincula minatus erat, prædicabat jam: *Eos Deum patronum et propugnatorem habere, et eos invictos esse eò quod sequerentur leges ab ipso constitutas.*

Victi quoque à Juda Timotheus, Bacchides, et Lysias.

Qua fortitudine et fortuna Nicanorem et Gorgiam vicerant Judæi, eadem quoque alios Antiochi exercituum duces vicerunt, Timotheum, et Bacchidem; et viginti millibus militum eorum quibus illi præerant interfectis, multas præte-

rea præaltas arces et munita oppida expugnarunt.

Quidam ex eis qui recentibus præliis interfuerant, cum ad Lysiam evasissent, omnia ei, ut gesta erant, retulerant. Quibus ille auditis, ingenti dolore perculsus, atque animo consternatus est. Videbat enim et quæ ipse optaverat, et quæ Rex discedens mandaverat, omnia effectu caruisse. Sumpto deinde ad reparandas vires spatio, sexaginta electorum peditum millia et quinque equitum contraxit ad debellandos Judæos. Tunc statuit ipse decernere, quæ per duces antea missos acta erant, cuncta damnans, et ratus pluribus curam et fortitudinem, omnibus abfuisse fortunam. Venit itaque in Judæam, et castra posuit prope Berthorum. Occurrit ei statim Judas, collectis ad pugnandum decem millibus hominum; et quanto cum exercitu res sibi futura esset, cernens: *Deus exercituum*, inquit, *servator Israëlis, qui manu servi tui Davidis ferociam, et robur gigantis contudisti, et castra alienigenarum Jonathæ, et armigero ejus tradidisti, istum quoque hostium nostrorum exercitum in manus populi tui Israëlis trade. Non adjumento,*

sed damno ac pudori illis sit tanta copiarum multitudo. Immitte in eos formidinem, eorum vires atque audaciam confringe, et dejice eos gladio diligentium te, ut collaudent te hymnis omnes qui noverunt nomen tuum.

His dictis, prælium commissum est; et Deo postulatam opem annuente, Judas quinque hominum millia de exercitu Lysiæ occidit, reliquis tantum terroris incussit, ut in fugam versi sint. Postquam fusam suorum aciem vidit Lysias, et Judæis certum, deliberatumque esse secundùm patria instituta vivere, aut fortiter occumbere; Antiochiam reversus est, ea quidem mente, ut intentiore cura novorum militum delectum haberet, et majoribus instructus viribus, gravior deinde ingrueret.

Lustratur templum, et muris cingitur mons Sion.

Interea Judas, pii ac religiosi Pontificis munia tam sedulò implens, quam strenui militis et boni Imperatoris impleverat; Jerosolymam tres jam annos à gentibus divexatam ingressus est cum

suis, domum sanctam mundaturus ac renovaturus. Tristis sacrarii deserti facies, exustæ portæ, profanatum altare, virgulta in atriis quasi in saltu enata, vestium et vasorum squalor, tantum omnibus dolorem moverunt, ut, obortis lacrymis, miserabilem planctum ediderint, et diù humi fusi jacuerint, pulvere capitibus aspersis, ac scissis vestimentis, rogantes Dominum: *Ne ampliùs in talia mala inciderent; sed si quando peccassent, ab ipso mitiùs corriperentur, neque barbaris atque impiis hominibus traderentur.* Deinde designatis qui adversùs hostium præsidium, quod arcem insederat, pugnarent, donec lustratum fuisset templum, et dirutis aris ac delubris, quæ alienigenæ in plateis extruxerant, restituendo Dei cultui cura impensa est. Tunc delecti Sacerdotes morum innocentia et divinæ legis studio conspicui, quorum consilio atque opera alia mundata tantùm sunt, alia verò diruta aut sublata, et in eorum locum nova ædificata aut illata. Quæ cum religiosè cuncta curata fuissent: magna totius populi frequentia, ac lætitia, clangentibus tubis et cujusque modi fidibus perstrepentibus, inter omnium gratula-

tiones et vota, altaris recens erecti dedicatio facta est, atque oblata Domino holocausta mensis noni die quinto et vigesimo: quo quidem die ante triennium altare holocaustorum fuerat impiè contaminatum. Hujus porro solemnitatis memoria, ut apud posteros æterna permaneret, statutum sancitumque est anniversariam fore, et per octo dies cum lætitia et gaudio celebrandam.

Lustrato templo, rebusque sacris feliciter instauratis, providendum fuit, ut id bonum Judæis perpetuum foret. Itaque ne quando venirent gentes, et eadem qua antea impietate grassarentur in loca sancta, mons Sion altis muribus, firmisque turribus circumseptus est. Bethsuram quoque quinque tantùm stadiorum intervallo à Jerosolymis distantem, munierunt, ut adversùs Idumæam arcis instar esse posset.

Judam pugnantem missi è cœlo equites tuentur.

Ut audierunt vicinæ gentes altare et sacrarium Domini esse in integrum restituta, vehementer indignatæ, cum de

excidendo Judæorum genere, quod in iis regionibus dispersum habitabat, consilium iniissent, alios alia ratione, partim aperta vi, partim insidiis perimebant. Quam gentis suæ cladem ne inultam sinerent Judas et Simon frater ejus, partitis inter se copiis, hic in Galilæam, ille in Galaaditim et Idumæam, diversi abiere. Tunc multis urbibus expugnatis, factisque præliis secundis, quæ singula recensere longum esset, uterque in urbem Jerosolymam victor rediit. Magnamque Judæorum multitudinem hostium furori ereptam postquam incolumem reduxisset, ascenderunt omnes lætitia exultantes in montem Sion, et obtulerunt holocausta, gratias agentes Deo.

Porro quàm præsens adesset Deus pugnanti Machabæo, maximè intellectum est in altera pugna, quæ circa hæc tempora adversùs Timotheum antea jam victum contigit. Nam cum Machabæani milites deprecati Dominum essent, terra capiti injecta, lumbos ciliciis præcincti, et ad altaris crepidinem provoluti, *ut sibi propitius, inimicis verò suis inimicus esset*: sumptis post precationem armis, ab urbe processère longiùs, et, ubi pro-

piùs hostem ventum est, restitère. Primo solis ortu utrique prælium iniere: illi quidem victoriæ sponsorem cum virtute Dominum, isti verò unum belli ducem animum, habentes. Cum vehemens pugna esset, apparuerunt hostibus è cœlo insignes quinque viri equis auro frænatis insidentes, ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem servabant, in hostes autem tela, et fulmina jaciebant. Ex quo illi obcœcatis oculis, et perculsis mentibus, ad viginti quinque millia interfecti sunt.

Antiochus à Deo percussus moritur.

Dum hæc in Judæa geruntur, Antiochus, quem in Persidem profectum supra memoravimus, audivit civitatem Elymaidem, quæ Persepolis quoque dicta est, omni divitiarum genere abundare, et templum esse in ea opulentissimum, ubi velamina aurea, et loricas, et scuta Alexander magnus reliquerat. Illam urbem capere ac deprædari aggressus est, nullam esse viam expeditiorem ratus ad magnam pecuniæ vim comparandam,

quæ suscepti itineris causa fuerat. Sed civibus, quibus regis consilium innotuerat, ad arma currentibus, vi repulsus, et in fugam versus, Babylonem contendit. Quò priùs quam perveniret, ad eum, quem turpis fuga afferebat, pudorem ac mœrorem gravis nuntius accessit: *Exercitus suos repetitis cladibus à Juda fuisse profligatos: accisas itaque vires suas esse, auctas verò hostium, qui et castra omnia opulentia referta diripuissent, et erectam ipsius jussu Jovis Olimpii aram subvertissent, Templum quoque et Bethsuram excelsis muris sepsissent.*

Tristitia atque ira amens rex, currum suum celeriùs agi jussit, cœlesti eum judicio perurgente; et vindictam ac cædem spirans adversùs Judæos: *Se perventurum Jerosolymam, atque eam urbem sepulchrum commune Judæorum facturum minabatur.* Sed, qui universa conspicit atque audit, Deus, eum vix dum finito superbo sermone percussit plaga insanabili, ita ut eum statim acerbissimi viscerum dolores ac tormenta corripuerint. Et quidem admodùm justè, quoniam ipse multis, et novis cruciatibus aliorum torserat viscera. Cùm tamen nihil prop-

terea è solita ferocia remitteret, et ad disperdendam Judæorum gentem aurigam juberet iter accelerare, è curru, qui præcipiti impetu ferebatur, effusus gravi casu concidit, et sævos, quibus discruciabatur, dolores novus collisorum totius corporis membrorum dolor gravavit. Tunc verò qui paulò ante suprà humanæ potentiæ modum superbia elatus, sibi videbatur maris fluctibus imperaturus, montes altissimos in statera appensurus, et vertice sidera contacturus; is jam in humum dejectus, neque currus, quo modò sublimis ferebatur, agitationem perpeti valens, in humili gestatorio portabatur; atque omnibus conspiciendam præbebat in semetipso potentiam Dei, tantam, ut totum impii corpus scateret vermibus, carnesque inter dolores et cruciatus effluerent, et vivi cadaveris teterrimum fœtorem nec gestatores, nec exercitus, nec ipse quidem denique ferre posset.

Ibi demum cœpit, excussa, quæ hactenus mentem veluti gravis sopor oppresserat, superbia, ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga, et doloribus per singula momenta incremen-

tum capientibus; hæcque illi expressa confessio est: *Justum est mortalem subditum esse Deo, neque ei se parem credere.* Convocatos ad se amicos jubens *intueri, è quanta felicitate excidisset, et in quam calamitatem, in quos tristitiæ fluctus demersus esset; se nunc reminisci malorum quæ in Judæos perpetrasset, et debitas pro iis pœnas luere*, non dissimulabat. Orabat quoque scelestus ille Dominum, à quo non erat misericordiam consecuturus. *Civitatem sanctam*, quam solo æquare et in communem congestorum cadaverum tumulum convertere statuerat, *per se liberam futuram* pollicebatur. *Se æquales jam Atheniensibus facturum Judæos*, quos, ne sepultura quidem dignos habitos, avibus ac feris diripiendos fuerat traditurus. *Templum sacrosanctum*, quod priùs expoliaverat, *optimis donis armaturum, sacra vasa multiplicaturum, necessarios ad sacrificia sumptus præbiturum*: quin etiam *se deinceps Judæum futurum, et omnes terræ fines obeuntem, Dei potestatem prædicaturum.* Sed supervenerat in eum justum Dei judicium, et nulla à sævissimis doloribus quies dabatur.

Itaque de salute desperans, hanc,

dissimulato mortis periculo, epistolam in modum deprecationis scripsit ad Judæos: *Optimis civibus Judæis plurimam salutem dicit, eosque benè valere, et esse felices, jubet rex et princeps Antiochus. Si benè valetis, et filii vestri, et ex sententia vobis cuncta succedunt, maximas Deo gratias agimus. Etsi magna spe teneor ex morbo convalescendi; communi tamen utilitati, maximè verò Judæorum, in quos benè animatus sum, consulens, regni mei successorem designavi filium Antiochum, quem confido modestè, atque humanè vobiscum acturum; ita vos oro, et peto, ut memores beneficiorum, à me publicè, et privatim acceptorum, mihi, et filio fidem servetis.* Missa hac epistola, homicida et impius Rex, æquo Dei judicio percussus, miserabili obitu vitam amisit.

Lysia iterum victo pax componitur.

Extincto Antiocho Epiphane, et regnante in ejus locum filio Eupatore (*), novis lacessitus præliis Judas ex omnibus victor evasit, Deo, ad cujus opem semper confugiebat, eum aut clam, aut

(*) *Eupator, cui bonus pater contigit.*

apertè adjuvante.

Lysias, cui traditam ab Epiphane rerum gerendarum potestatem confirmaverat Eupator, statim à suscepto regno, acceptam nuper, cum adversùs Judam malè pugnasset, ignominiam eluere festinavit. Itaque in Judæam irruit cum octoginta peditum millibus, et universo regis equitatu, cui ad augendum terrorem ac cædem elephantes octoginta addiderat. His viribus ferox, confidebat se captam Jerosolymam gentibus habitandam relicturum, et Templum vectigale, Sacerdotium quoque singulis annis venale facturum; neque, quanta esset Dei potentia, mente effrænatus cogitabat. Admotis ergo copiis, Bethsuram non longè ab Jerosolyma sitam oppugnare est adorsus. Quod ubi Machabæanis compertum est, ipsi simul, et plebs omnis cum lamentis, et lacrymis Dominum rogarunt: *Ut bonum Angelum mitteret ad salutem Israëlis*. At Judas primus sumptis armis ceteros adhortatus est, ut secum unà periculum subirent, et fratribus suis latam opem vellent. Cum ergo cuncti pariter alacri animo procederent, Jerosolymis egressos præcedere visus

est eques amictu candido, armis aureis, hastam vibrans. Tunc omnes simul misericordi Domino, qui è cœlo adjutorem misisset gratias ac laudes rependerunt, et sic animis confirmati sunt, ut non homines solûm, sed belluas quoque ferocissimas, et muros ferreos penetrare parati essent. Leonum igitur more irruentes in hostem, undecim millia peditum, equites mille ac sexcentos prostraverunt; reliqui in fugam versi, saucii plerique et armis exuti vix evaserunt. Ipse Lysias turpi fuga salutem quærere coactus est. Ut verò non erat consilii expers, quid ipse detrimenti passus esset secum reputans, et invictos esse Judæos omnipotentis Dei auxilio subnixos intelligens, oratores ad eos de pace in quascumque justas leges conficienda misit, seque iis regis amicitiam conciliaturum pollicitus est. Oblatam pacem accepit Judas in medio victoriarum cursu, non suæ gloriæ, sed communi utilitati consulens: et annuente rege, Judæos patriis legibus vivere, ut priùs, permissum est. Sicque illi ad relictam agrorum colendorum curam redierunt.

Hostibus iterum cæsis urbes expugnat Judas.

Non diù fida pax mansit, nec quiete concessa frui licuit, arma moventibus, et vi aperta aut fraude Judæos aggredientibus vicinorum locorum præfectis regiis. Hos singulos magno militum numero fidentes Judas cum parva manu, invocato pro more justo judice Deo, devicit, incruenta semper victoria, cum ipse magnas eorum cædes edidisset.

In urbibus quoque expugnandis tam fortis, et felix fuit, quàm in exercitibus profligandis. Urbem munitissimam pontibus, ac muris circumseptam, cui nomen Casphin, promiscuæ omnis generis gentes habitabant: quæ cum loco natura atque arte munito confiderent, et larga commeatuum copia abundarent, remissiùs agebant; et Machabæum urbi adsidentem maledictis lacessentes, impias contumelias dictuque nefaria jactabant. Verùm ille, vocato in auxilium summo totius mundi Principe, qui sine arietibus ullisque aliis machinis temporibus Josue subvertit muros Jerichuntis, fortiter irruit in mœnia; et urbe divina

ope capta, tantam hominum cædem fecit, ut adjacens stagnum, duobus stadiis latum, interfectorum sanguine plenum fluere videretur. Oppida alia duo, Carnion et Ephron, nulla humana vi expugnari posse videbatur, tum quia omnia circà aspera et abrupta erant, tum propter ingentem telorum tormentorumque apparatum, et fortissimorum pro muris consistentium militum multitudinem. Utrumque tamen à Judæis duce Machabeo expugnatum; cum priùs, ut solebant, opem ejus implorassent, cujus potentia omnes sibi adversantium vires confringit; ibique quinquaginta millia hominum cæsa.

Pro mortuorum peccatis sacrificium offertur.

In tam prospero rerum successu semel contigit, ut conserta cum Gorgia Idumææ præposito pugna, pauci Judæorum caderent. Quorum corpora cum tolli jussisset Judas, patriis sepulchris inferenda; sub interfectorum tunicis reperta quædam sunt è Jamniensium Deorum templis ablata donaria, Judæis divina lege interdicta: unde manifestum omnibus factum est, eos

eam ob causam cecidisse. Omnes itaque laudaverunt justum judicium Dei, qui palam fecerat quæ occulta essent, atque ad preces conversi rogaverunt: *Ut quod commissum erat delictum, oblivioni ab eo traderetur.* Judas autem populum hortatus est: *Ut se à peccato integrum conservaret, quippe qui ante oculos haberet quæ fratribus peccantibus pœna irrogata esset.* Tunc stipe viritim collecta duodecim millia drachmarum argenti misit Jerosolymam, ut sacrificium pro peccatis mortuorum offerretur. Benè admodum et religiosè de *resurrectione* cogitans; (nisi enim eos qui ceciderant, *resurrecturos* sperasset, supervacaneum fuisset et vanum orare pro mortuis;) et intelligens iis, qui cum pietate obiissent, optimam esse repositam mercedem. Sanctum ergo et salubre institutum est pro defunctis orare, ut à peccatis solvantur.

In Antiochi Eupatoris et Lysiæ castra noctu irrumpit Judas.

Præsidium ab Antiocho Epiphane in arce urbis Jerosolymæ relictum, crebris excursibus infestos Israëlitis faciebat ad

templum aditus, et multa alia hostilia agebat. Quod ubi audivit Judas, rediit quamprimùm potuit ad liberandam patriam; et populo omni ad obsidendos eos, qui arcem obtinebant, excito, balistæ et aliæ cujusvis generis machinæ expugnandis locis munitis idoneæ, comparatæ instructæque sunt. At quidam ex Israëlitis impii et perfidi, adjungentes se nonnullis ex arce elapsis præsidariis militibus, regem Eupatorem adiere. Dixerunt, *maximum periculum esse ne Judas arcem vi caperet, et majora deinde susciperet, nisi maturè subveniret.* Quibus delatis regem, paterni in Judæos odii hæredem, tanta ira inflammaverunt, ut ipse cum Lysia ad opprimendum Judam accelerare statuerit: et propterea non modò universas regni sui vires congregari, sed etiam è regnis aliis et insulis conductitios milites evocari jusserit. Sicque exercitus effectus est centum millium peditum et viginti millium equitum, cum elephantis ad prælia edoctis duobus et triginta, et falcatis curribus trecentis.

Quibus cognitis, Judas præcepit populo, ut die ac nocte Dominum invocarent atque orarent: *Ne gentem suam quæ nu-*

per paululùm respirasset, sineret rursus impiis hominibus illudendam permitti, sed potiùs eodem, quo antea, auxilio adjuvaret. Quod cum omnes simul fecissent, et per triduum humi prostrati petiisent à Domino misericordiam cum fletu et jejuniis, Judas, habito cum senioribus consilio, statuit decertare cum hoste quamprimùm. Itaque rei exitum totius mundi Conditoris judicio, ac potestati committens, et exhortatus suos, *ut pro legibus, templo, patria, urbe, civibus, fortiter dimicarent*, pugnæ tesseram dedit *victoriam Dei.* Tunc in eam castrorum partem ubi erat tabernaculum regis noctu irruit cum lectis juvenibus fortissimis, quatuor hominum millia occidit, et castris terrore ac tumultu repletis recessit cum suis, re prosperè gesta, quia præstò illi fuit auxilium Dei.

Item victus Eupator cum suis elephantis.

Ne hæc victoria noctis furto potiùs erepta, quam virtute animi parta videretur, ipse rex paulò post media luce victus fuit.

Cum Judas castra non longè à castris

regis locasset, rex copias omnes vix orto sole eduxit; et explicata ad prælium acie, tubas canere jussit. Speciem exercitus magni valde et fortis terribiliorem faciebant ingenti vastorum corporum mole elephantes, qui vini et succi mororum conspectu de industria irritati, horrendo stridore aures fatigabant. Singulas belluas stipabant milleni pedites, ferreas loricas, et galeas æreas gestantes, et equites lecti quingenti. Hi opportunè ubicumque bellua esset, ibi aderant; et quòcumque isset, ibant, nec ab ea discedebant. Ligneæ quoque turres validæ impositæ singulas tegebant belluas. Super turres verò machinæ quædam erant, et viri triginta duo, qui pugnabant desuper, cum suo cujusque belluæ magistro Indo. Quod residuum erat equitatus, hinc et inde ad utrumque incedentis agminis latus locatum fuerat. Alia exercitus pars per juga montium, alia per campos et valles cautè atque ordinatè incedebat. Solis radiis in clypeos aureos et æneos vibratis, refulgebant montes, et lampadum accensarum speciem referebant. Dissonæ tantæ multitudinis voces, incessus agminis, armorum

collisio, omnes regionis incolas terrore percellebant. At nihil commoti Judas et exercitus ejus in aciem descenderunt, et consertis manibus sexcenti milites ex exercitu regis cæsi sunt.

Eleazar elephantis occisi pondere opprimitur.

Insignis apud posteros hujus pugnæ memoria fuit fortitudine ac morte Eleazari, quem multi Judæ fratrem fuisse autumant. Viderat ille belluam unam multum supra ceteras eminentem; et quoniam regiis esset loricis circumtecta, regem ipsum ea vehi fuerat suspicatus. Itaque gentis suæ à regis furore servandæ, et æterni sibi nominis comparandi cupiditate incensus, cursu concitato audacter contendit ad belluam per mediam hostium aciem et tela undique volantia: tum multis à dextra et sinistra cæsis, contempta morte ferocior sub monstri ventrem subiit, repetitis ictibus confossum occidit, ejusque super ipsum collapsi pondere oppressus occubuit, ac suo est sepultus triumpho.

Res deinde vario eventu, sæpiùs ma-

lo, ab Eupatore er Lysia in Judæa gesta est; et pace cum Machabæo facta, quibus hic voluit conditionibus, Antiochiam reversi, non multò post à Demetrio paternum regnum recuperante interfecti sunt.

Demetrius Alcimum ad summum Sacerdotium promovere frustra tentat.

Alcimus quidam, vir pessimus, quem licet nuper profanis gentium ritibus sponte coinquinatum, cœca cupido summi apud Judæos Sacerdotii exagitabat, nullum sibi ad altare Domini relictum esse accessum videns, imò de salute quoque sua desperans, quamdiù Judas rebus præesset, Demetrium Regem adiit cum Judæis quibusdam iniquis atque impiis. Tunc multa adversùs Judam conquestus, quem seditiones movere, bella nutrire, patriam impotenti dominatu premere ementiebatur, regem oravit: *Ut, pro sua omnibus cognita humanitate, miseræ genti opem ferri, sibique per summam injuriam ereptum Sacerdotium juberet restitui.* Et quò efficaciores preces essent, coronam auream et alia munera ei obtulit. Verbis

mendacibus et largis donis Alcimi captus Rex, Bacchidem Mesopotamiæ præfectum, virum sibi amicum et fidum, cum exercitu in Judæam misit, jussum curare, ut Alcimus concesso ab Eupatore Pontificatu frueretur. Uterque dolis primùm circumvenire, deinde vi atque armis malè mulctare Judæorum gentem aggressus est. At eorum spem non minore solertia quàm fortitudine irritam fecit, eosque vicit Machabæus. Misit itaque deinde Demetrius virum inter principes nobilissimum, et qui inimicitias contra Israëlem exercebat, Nicanorem, datis mandatis ut ipsum Judam vivum caperet, et, ubi socios ejus dissipasset, Alcimum templi summum Sacerdotem constitueret.

Impius Nicanor Templo minatur, et Dei potentiam contemnit.

Audito Nicanoris adventu, Judæi ad solitum præsidium confugerunt; et cinere conspersi Deum precati sunt: *Ut qui olim populo sibi unum præ ceteris elegisset, eum in æternum custodiret, seque ei,*

ut sæpe aliàs, signis evidentibus adjutorem probaret.

Nicanor, qui compererat, quæ esset comitum Judæ fortitudo in certaminibus pro patria obeundis, à bello animo alieno esse, et amicè cum Juda agere primùm est visus. At deinde eum corripiendi, ut Demetrio vinctum traderet, opportunum tempus captavit. Qua re cognita, Judas noluit ampliùs hominis fidei, quæ nulla erat, credere, sed et ab ejus insidiis cavit, seque ad decernendum ferro paravit. Nec multò post quinque millia militum Nicanoris ad pugnam lacessentis occidit. Venit tamen in montem Sion atque in Templum Nicanor; et ludibrio habitis Sacerdotibus, qui ei honorificè salutato ostenderant sacrificia quæ offerrentur pro regis salute, Judam sibi ab iis tradi jussit. Quibus interposito jurejurando negantibus se scire, ubinam esset qui quærebatur, extenta in templum manu, juravit: *Se, nisi Judas vinctus traderetur, illam Dei ædem in planum deducturum, altare effossurum, et Templum hoc ipso loco Libero patri consecraturum.* Hisque dictis abiit. Tunc Sacerdotes protendentes manus in cœlum,

invocarunt eum qui semper propugnator esset gentis ipsorum, dicentes: *Tu rerum omnium Domine, qui nullius indiges, hoc nobis indulsisti, ut tibi templum, in quo habitares, inter nos constitueretur. Nunc itaque omni sanctitate, sancte Domine, conserva in æternum impollutam domum hanc, quæ nuper mundata est, et os injustum omne obstrue. Statue exemplum in hominem istum et exercitum ejus, ut gladio cadant, et impias minas ne sinas inultas abire.*

Cùm comperisset Nicanor Judam cum suis in vicina Samariæ loca secessisse, consilium cepit eos prælio lacessendi die Sabbati. Judæis verò, qui illum vi coacti sequebantur, orantibus: *Ne ita ferociter et barbarè faceret, sed diem sacrum coleret, et honoraret eum qui universa conspiceret*, interrogavit infelix ille et sceleratus: *Essetne in cœlo potens quispiam, qui Sabbatorum diem sanctum haberi præcepisset?* Hisque affirmantibus, *esse Dominum vivum in cœlo potentem, qui diem septimam feriatam esse jussisset*: *Ego verò*, inquit ille impius, *alter in terra potens sum, qui arma sumi jubeo, et regis negotia perago.* Neque tamen id asse-

cutus est, ut infestum consilium perficeret.

Judas suos roborat fiducia in Deum, narrato somnio de Onia, et Jeremia.

Et Nicanor quidem per summam superbiam animo elatus, commune trophæum de Juda, et sociis ejus statuere decreverat. Machabæus verò semper sperabat confidebatque opem sibi à Deo futuram: et hortabatur suos, quorum tunc numerus ad tria millia tantùm pervenerat: *Ne formidarent adventum gentium; sed acceptorum è cœlo in aliis certaminibus auxiliorum recordati, nunc quoque sibi ab Omnipotente concessum iri victoriam sperarent.* Allocutus quoque est eos de lege et Prophetis; et secundorum, quæ priùs fecissent, præliorum admonitos, alacriores promptioresque ad pugnam effecit. Sic non tam clypeis et hastis quàm optimis sermonibus et adhortationibus armatos instructosque, magna præterea lætitia perfudit, dignum fide somnium illis referens: *Nempe visum sibi in somnis Oniam, qui fuerat summus Sacerdos, vi-*

rum bonum et benignum, verecundum vultu, modestum moribus, elaquio suavem, et à puero in virtutibus exercitatum, manibus protensis orare pro populo Judæo. Apparuisse deinde et alium virum ætate venerandum, et ea, quæ illum circumfulgebat, majestate et splendore mirabilem. Interrogatum verò Oniam quisnam hic esset, dixisse: Hic est fratrum amator et populi Israëlis; hic est qui multùm orat pro populo, et universa sancta civitate, Jeremias Propheta Dei. Tunc Jeremiam extendisse dexteram, sibique gladium aureum dedisse, atque inter porrigendum hæc locutum: Accipe sanctum gladium, munus à Deo, quo dejicies adversarios populi mei Israëlis.

His atque aliis, qui ad erigendos animos et confirmandam virtutem plurimùm valerent, sermonibus incitati Machabæani, statuerunt ea fortitudine dimicare, ut uno conflictu debellari hostis posset; eò magis quod civitas sancta, et templum Dei periclitarentur. Erant enim uxorum, et liberorum, itemque fratrum ac cognatorum periculi minor apud eos ratio ac cura: maximus verò ac primus pro sacrosancto Templo metus. Eos porro qui in urbe remanserant non

minima sollicitudo habebat pro his qui erant prælio congressuri.

Victus et occisus Nicanor impietatis pœnas dat.

Cùm pugnæ discrimen immineret, atque adesset hostium exercitus ordinatus, elephantique et equites loco opportuno positi; conspexit Machabæus instructam ad pugnandum hominum multitudinem, varium apparatum armornm, et ferocitatem belluarum. Tunc extensis in cœlum manibus, insignia miracula et prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundùm armorum vim et potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam, dixitque: *Tu Domine, qui Ezechia regnante in Juda, misisti Angelum tuum, et interfecisti è castris Sennacheribi centum octoginta quinque hominum millia, nunc quoque, cœli Dominator, mitte Angelum tuum bonum ante nos, ut qui in templum tuum sanctum verba impia profuderunt, et ad delendum populum tuum huc advolarunt, immisso divinitùs terrore corripiantur, et brachii tui potentia conterantur.* Et hic quidem ita peroravit. Nicanor

autem, et qui cum ipso erant, inter tubarum sonitum et læta cantica pugnam iniere. Contrà Judas ac milites ejus invocato Deo congressi sunt, et manu quidem pugnantes, sed Dominum corde orantes, prostraverunt non minùs quàm triginta quinque hominum millia; Dei præsentis auxilium experti, eoque mirificè delectati. Qui hostium è prælio diffugerunt à Judæis undique è vicis et castellis provolantibus sic cæsi sunt, ut ne unus quidem ex iis sit relictus.

Cùm defuncti prælio, et lectis spoliis se læti reciperent Machabæani, cognovissentque Nicanorem omnium primum in pugna occubuisse, promiscuo clamore cum lætitia excitato, patria voce omnipotenti Domino gratias egerunt. Tunc Judas amputatum caput Nicanoris, et brachium cum humero abscisum, Jerosolymam perferri jussit. Quò cùm ipse pervenisset, convocatis popularibus et Sacerdotibus ad altare, accersiit et eos qui in arce erant; et ostento capite Nicanoris, ac manu nefaria, qua contra sanctam Omnipotentis ædem extensa superbè se jactaverat; linguam etiam impii exsectam et frustillatim concisam avi-

bus depascendam dari, manum ex adverso templi affixam suspendi, caput in summa arce omnibus videndum proponi voluit; manifesta, tum divinæ adversùs impios vindictæ, tum lati piæ genti auxilii argumenta. Deinde cùm omnes benedixissent Deo, qui dicatam sibi ædem illæsam incontaminatamque servaverat, communi consilio decreverunt, diei illius, quo tam insignis victoria parta fuerat, memoriam non esse in obscuro relinquendam, sed publica gentis lætitia quotannis celebrandam tertio decimo die mensis Adar, pridie Mardochæi diei.

Judas fortissimè dimicans occiditur, ac lugetur.

Post cædem Nicanoris Judæa dies paucos à bello quievit, quibus Judas legatos Romam misit societatem et amicitiam juncturus cum Romanis, quorum potentia Judæos à Demetrii vi et potenti dominatu tutos futuros sperabat. Sed antequam peracta res esset, ipse luctuoso suis funere è vivis sublatus est.

Ut enim audivit Demetrius Nicanorem cecidisse in prælio, et copias ejus

deletas, Bacchidem et Alcimum iterum misit in Judæam, dato eis dextero exercitus sui cornu, quod erat præcipuum robur virium suarum. Hi cùm accessissent ad locum ubi cum tribus hominum millibus stativa habebat Judas, insolitus pavor Judæos corripuit, conspecta hostium multitudine, qua tamen majorem sæpè antea fuderant; et aliis aliò dilapsis, octingenti tantummodò remansere. Tunc verò Judas, qui et defluxisse exercitum suum, et se ita bello urgeri videret, ut ad novas vires reparandas tempus non suppeteret, ipse animo quodammodo concidit, inops consilii. Deinde tamen hortatus eos, quos reliquos habebat, ut in hostem irrumperent, postquam pugnam detrectantes vidit, et eam illis mentem esse, ut vitæ in præsentia consulerent, et redirent quisque ad sua, majore deinde numero, auctisque viribus reversuri: *Absit*, inquit, *hoc à nobis flagitium, ut fugiamus ab istis. Si fatalis dies venit, moriamur fortiter propter fratres nostros, nec ullam gloriæ nostræ maculam inferamus.* Interim è castris processit hostium exercitus, et Judæis ex adverso constitit. Erant autem in duas partes di-

visi equites, et in prima acie promptissimi ac robustissimi quique militum stabant, præeuntibus fundibulariis et sagittariis, et Bacchide in dextero cornu curante. Tunc clamor utrinque sublatus, et tubarum sonus auditus. Magnis animis certatum esse hoc argumentum est, quod prælium mane committi cœptum ad vesperam usque protractum refertur. Dexteram quidem aciei partem, in qua steterat Bacchides, fudit et contrivit Judas. At cum fusos hostes persequeretur, eum consecuti sunt à tergo hostes alii qui in sinistro cornu pugnaverant, confossumque telis interemerunt. Ceteri, inter cædem, quæ magna utrinque facta est, amisso duce in fugam acti. Jonathas et Simon sublatum è terra fratris corpus in majorum sepulchro condiderunt. Flevit autem Judam omnis Israël planctu magno per multos dies, et lugentes dicebant: *Quomodò cecidit potens, qui salvum faciebat Israëlem!*

Goliathus Philisthæus provocat Israëlitas ad singulare certamen.

Assidui Israëlitarum hostes Philisthæi accisas multis cladibus vires vix repara-

verant, cùm cuncta agmina ad belli discrimen rursùs tentandum congregantes, castrametati sunt in finibus Tribus Judæ. Quo audito, Rex Saül et Israëlitæ pariter congregati, direxere aciem ad pugnandum. Exercitus uterque montem occupaverat, Philisthinus hinc, inde Israëliticus, ita ut vallis inter eos media jaceret.

Neutra acies ad faciendum præliandi initium se commoverat, cùm è castris Philisthinorum egressus est vir quidam nomine Goliathus, genere obscuro et turpi, utpote incerto patre natus, sed immani corporis magnitudine ac robore. Nam, præterquam quòd sex cubitorum et palmi erat ejus altitudo, ea quoque arma gestabat, quorum pondere quivis alius bellator obrutus procubuisset. Cassis ænea caput operiebat, et lorica squammata induebatur. Ocreas in cruribus æreas habebat, et clypeus pariter æreus tegebat humeros ejus. Dextera hastam quatiebat mira crassitie et longitudine: et armiger ejus antecedebat eum.

His viribus atque armis confisus Goliathus, prope castra filiorum Israëlis accessit: et cum suo ingenio, tum spe

victoriæ ferox, ad singularem pugnam provocabat, quam maxima poterat voce clamans: *Quid instructa acie statis parati omnes ad prælio decertandum? E vobis potiùs virum aliquem unum eligite, et date, qui singulare certamen mecum ineat. Si ferro mecum decertare quiverit, meque percusserit, erimus vobis servi. Si contrà ego prævaluero, et percussero eum, vos servietis nobis. Sicque ea erit deinde et vestræ et nostræ gentis fortuna, quam uterque nostrum dimicando fecerit.* Saül atque omnes Israëlitæ audientes verba hujuscemodi, stupore percussi et vehementi metu correpti, se castris continuere; neque è tanto exercitu prodire quisquam ausus est, qui privato periculo communem salutem et gloriam tuendam susciperet. Procedebat itaque in medium quotidie mane et vespere ferocior Philisthæus: neque per quadraginta dies destitit pugnam deposcere, cum gravi eam recusantium insectatione.

David pugnam adversùs Goliathum deposcit.

Interea David, qui minimus inter fratres pascebat gregem patris sui Isaï in

agris circa Bethlehemum, missus est ab eo ad castra Israëlitarum, ut videret an tribus fratribus natu majoribus, qui ad bellum cum Saüle perrexerant, cuncta prospera essent, polentamque iis et panes in cibum, Tribuno verò eorum decem caseos ferret. Hic ubi Philisthæum vidit ea, qua solebat, ferocia incedentem, et multa Israëlitis acerbiùs exprobrantem audivit, conversus ad eos qui proximè stabant: *Quid*, inquit, *dabitur viro qui percusserit Philisthæum hunc, et abstulerit opprobrium ab Israële? Quis est enim hic incircumcisus, qui contumeliis afficit acies Dei viventis?* Tunc unus et alter è populo respondit: *Quicumque Philisthæum occiderit, ditabit eum Rex divitiis magnis, et filiam suam ei uxorem dabit, et domum patris ejus ab omni tributo immunem faciet.* His auditis, Davidis animum cupido incessit vindicandi ab opprobrio populum Israëliticum. Cùm ergo inter milites præ se ferret, se adversùs insolentem exprobratorem libenter in pugnam processurum; ira succensus frater ejus major, dixit ei: *Quare huc venisti, et paucas illas oves, quas in deserto pascebas, dereliquisti? Ego novi superbiam*

tuam, et nequitiam cordis tui; ut prælium spectares accessisti, et nunc te egregium pugnatorem jactas. Cui David: *Quid feci?* inquit. *Nonne huc à patre tua causa jussus veni? Numquid ne verbum quidem proferre licet?* Et declinavit ab eo ad alios, eumdemque sermonem habuit de capessendo à se adversùs Philisthæum certamine, si copia fieret.

Rege permittente se ad pugnam accingit David.

Quæ cùm Saüli nuntiata essent, adductusque fuisset ad eum David: *Non concidat*, inquit hic, *cor cujusquam propter istum hominem. Ego servus tuus, ò Rex, ibo libenter, et congrediar cum eo.* Rex, qui magnitudinem animi ac virium Davidis ejus tantùm corporis habitu æstimabat, timuit, ne ejus cum Philisthæo pugna minimè par esset futura. Itaque illum admonuit quanto periculo cum viro ab adolescentia sua bellatore congrederetur puer. Tunc David: *Pascebat*, inquit, *servus tuus patris sui gregem, et veniebat leo vel ursus, et tollebat arietem è medio gregis; et persequebar eos, et percutiebam,*

eruebamque prædam ex ore eorum. Et illi consurgebant adversùm me, et ego apprehensos eos elisis faucibus suffocabam, interficiebamque. Nam et leonem et ursum interfeci ego servus tuus. Erit igitur et Philisthæus hic incircumcisus quasi unus ex eis. Nunc vadam, et auferam opprobrium populi. Quoniam quis est iste Philisthæus incircumcisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis? Dominus qui eripuit me à furore leonis et ursi, et ipse liberabit me è manu Philisthæi. His verbis ad aliquam felicis exitus spem erectus Saül, dixit Davidi: *Vade, et Dominus tecum sit.* Induit deinde juvenem vestimentis suis, et imposuit galeam æream super caput ejus, lorica pectus circumtexit, et accinxit gladio. Experiri voluit David, an sibi incedere facile esset iis armis instructo quæ ferre solitus non erat. At re frustra tentata Saüli dixit: *Ejusmodi arma, quibus assuetus non esset, sibi oneri potiùs et incommodo, quàm usui, futura.* Itaque illis depositis, tulit baculum quo uti consueverat; electos è torrente quinque lapides politos in peram pastoralem misit; et funda in manum accepta, processit ad Philisthæum, non minùs armorum appa-

ratu quàm corporis specie tali viro, omnium ferè militum judicio, impar.

Goliathus à Davide victus et obtruncatus.

Accedebat ex adverso Philisthæus, et armiger ante eum. Cùmque aspexisset Davidem, adolescentem una tantùm, ut falsò existimabat, elegantia formæ commendabilem, et baculo pro hasta utentem, despexit eum, dixitque: *Numquid ego canis sum, cùm venias ad me cum baculo? Accede, et dabo carnes tuas lacerandas ac devorandas volatilibus cœli, et bestiis terræ*; et maledixit juveni per Deos suos. Tunc David: *Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum Dei agminum Israëlis, in quæ probra jecisti. Dabit ergo te Dominus in manum meam, et dejiciam te, et auferam caput tuum à te; et dabo cadavera castrorum Philisthæorum hodie volucribus cœli, et belluis terræ, ut sciat omnis terra Deum esse in Israële, et noverit universa hìc congregata tot hominum multitudo, quòd non gladio neque hasta servat Dominus: ipsius est enim bellum, ideoque ipse tradet vos in manus nostras.*

Cùm appropinquaret Philisthæus, festinavit David, et obviam cucurrit; misitque manum suam in peram, è qua eductum lapidem unum ea vi funda circumducta vibravit, ut perfregerit penetraveritque frontem Philisthæi, qui pronus cecidit in faciem suam super terram. Cùmque gladium non haberet David, ad jacentem propiùs accessit, gladiumque ei suum detraxit, quo è vagina educto ipsum interfecit, ejusque caput præcidit. Tunc Israëlitæ sublato clamore Philisthæos persecuti, fuderunt, fugaruntque usque dum venirent ad portas urbis Accaron; et vulneratis iis aut cæsis, reversi, invaserunt, diripueruntque castra eorum. Assumens autem David caput Philisthæi, tulit illud Jerosolymam, arma verò ejus posuit in tabernaculo suo, præter gladium, qui in ipso Dei tabernaculo repositus fuit, ad servandam victoriæ divino auxilio partæ memoriam.

Davidis laudibus offensus Saül de ejus pernicie cogitat.

Cùm reverteretur David occiso Goliatho, eò majore cum gaudio ejus vic-

toria ab Israëlitis celebrata est, quò propiùs periculum viderant. Mulieres, quas hostilis terror diù tectis inclusas retinuerat, jam præ lætitia vix compotes sui ex universis urbibus effusæ sunt in occursum Saülis Regis et Davidis, cantantes, et choros ducentes cum tympanis et sistris. Sed omnes oculis animisque in unum Davidem versæ, illum admirari, illum *salutis et gloriæ Israëlis vindicem* prædicare non dubitabant: neque regiæ majestatis verecundia obstabat, quo minùs alternis canerent: *Percussit Saül mille, et David decem millia.*

Tunc Saül, à quo jam ante aliquot annos spiritus Domini recesserat, et cui è sua laude detractum esse videbatur quidquid tribueretur alienæ; iniquè adversùs Davidem invidiæ stimulis cœpit agitari, iratusque vehementer et offensus verbis ac cantibus mulierum, dixit: *Dederunt Davidi decem millia, et mihi mille tantùm dederunt. Quid ei jam habendum superest, nisi solum Regnum?* Itaque à die illa non benigno vultu atque animo eum aspiciebat; sed modò vi aperta, modò arte atque insidiis è medio tollere aggressus est, irrito semper conatu, quia Dominus, qui

eum Israëli regem destinaverat, erat cum eo: *Et non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.*

David à Saülis lancea declinat, et ducentos Philisthinos occidit.

Cùm primum spiritus malus, Deo ita imperante, Saülem cœpit exagitare, quòd Samueli divina jussa ferenti non paruisset; è paterna domo in aulam accersitus fuerat David, ut ea, qua valebat, citharam pulsandi peritia, vesanos regis motus compesceret. Et cùm ad psallendi artem accederent formæ elegantia, mirum corporis robur, et singularis in verbis factisque prudentia, eximio amore eum complexus erat Saül. At ubi mentem occupavit livor, illum ipsum furoris sui expulsorem, de se tam benemeritum, bis lancea nisus est confodere, quam ille magna vi contortam corporis declinatione effugit, ita ut nullo vulnere illato in parietem perlata sit.

Meroben majorem filiam debebat Saül Davidi nuptui dare propter devictum Goliathum, sicut ipse publicè confirmaverat; sed promissis non stetit, eaque

alii viro tradita, Micholem filiam minorem ea lege cessurum esse Davidi in uxorem dixit, si centum Philisthæos interemisset. Captabat ea ratione Rex subdolus occasionem perdendi hominem invisum, ita modicè de se sentientem, ut futuras cum regia virgine nuptias proponentibus responderit: *Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israële, ut fiam gener Regis?* Oblatam conditionem accepit vir fortissimus; et occisis ducentis Philisthinis reversus incolumis, crudelem regis spem fefellit, ac partis vitæ periculo nuptiis est potitus.

David mille viris Tribunus præficitur.

Quam laudem ex victo Goliatho collegerat David, eam multis præclarè gestis tuebatur et amplificabat quotidie: et cùm omnes Israëlitas gloria anteiret, omnibus tamen charus erat. Sed quò clariorem ejus famam magisque accensa in eum popularium studia videbat Saül, eò magis ab illo sibi cavendum ratus, statuit eum crebris objectare periculis. Sperabat quippe juvenem manu promptum, et gloriæ militaris appetentem, aut sua

virtute aut hostium ferocia occasurum. Ergo, scelesto consilio speciem remunerandæ virtutis præferens, Davidem mille militibus Tribunum præfecit, amovitque à se. Verùm ea res longè aliter atque existimaverat evenit: nam ut non magis prælio strenuus erat David, quàm cautus adversùm pericula, vincendi studium ita prudentia regebat ac temperabat, ut non cœco impetu rueret in media belli discrimina vitæ malè prodigus. Itaque quòcumque arma tulit, hostibus terrori, suis verò præsidio fuit, et ex omnibus præliis rediit illæsus. Sic novam ex militari Tribunatu laudis accessionem invenit, nedum præcipitis temeritatis pœnas præmatura morte, ut Saülis spes fuerat, lueret.

Saülem Davidi placare tentat Jonathas.

Erupit tandem, quod diù malè dissimulatum fuerat, Saülis odium in Davidem; et Jonathæ filio palam imperavit: *Ut oculos suos crescentis in dies hominis formidati conspectu liberaret, morte illi, quoniam ita res suæ postulabant, illata.* Cohorruit ad hujusmodi mandatum Jona-

thas, dignus sanè qui alio patre natus esset. Erat quippe natura veræ virtutis admirator, tantùmque aberat ab alienæ laudis obtrectatione, ut omnium, quorum posset, honori et dignitati faveret. Itaque cùm David primum fortitudinis specimen dedisset prostrato Philisthæo, fuit statim quasi conglutinata anima Jonathæ animæ ejus, dilexeratque eum sicut animam suam, et ut victorem aliquo munere donaret, suis vestimentis, suisque armis, tunica, gladio, arcu, balteo, cùm se exuisset, eum induerat. Neque tunc et deinde timuerat ne adolescentis claritudo suo nomini officeret. Noluit igitur iniquo parentis imperio obsequi; imò eum cum lacrymis obtestans ut tam crudele consilium deponeret: *Absit*, inquit, *Rex*, *ut graviùs consulas in Davidem, cujus forti fidelique opera semper es usus, et qui nihil peccavit adversum te. Scis quomodò unus inter omnes Israëlitas certo, ut videbatur, periculo non dubitaverit animam ultrò exponere: quomodo immanem Philisthæum, gentis nostræ terrorem, dejecerit: quomodò per ejus manum Dominus universo Israëli salutem dederit. Vidisti, et lætatus es. Quid est ergo*

nunc cur innoxium sanguinem fundas, interficiens Davidem, qui omnis culpæ insons est? Filii verbis placari visus est Saül, juravitque fore, ut à Davidis nece abstineret. Itaque introductus ad eum à Jonatha, stetit in conspectu ejus, et in aula versatus est, ut priùs.

David à Michole uxore servatus fugit, Jonatha frustrà patrem deprecante pro eo.

Altiores in corde Saülis radices egerat malevolentia et livor, quàm ut facilè evelli posset; fuitque infelix Princeps documentum posteris, homines, si prima hujus vitii semina adolescere siverint, humanitatem omnem seriùs aut ocyùs exuere. Itaque paulò post quàm Davidi in reconciliatæ gratiæ pignus aditum apud se dederat, et ille, moto rursùm bello Philisthæos fugatos cæsosque magna plaga percusserat, misit satellites qui eum domi in oculis uxoris trucidarent. At illa maritum furenti parenti ereptum, dimissumque per fenestram, fuga saluti suæ consulere permisit.

Saül non modò nihil motus egregia

fide filiæ suæ in conjugem, sed etiam increpita ea, quod inimicum, ut dicebat, suum dimisisset; ad illum, ubicumque esset, corripiendum, animum adjecit. Frustrà ad preces obtestationesque iterum confugit Jonathas, quò regem ad mitiora consilia revocaret: tantumque abfuit ut apud obstinatam patris mentem natus aliquid orando proficeret, ut contrà ipse in summum vitæ discrimen venerit, Saüle, qui nullius jam salubris consilii patiens erat, in eum lanceam intendente. Ut igitur vidit certum constitutum illi esse, Davidem internecino bello persequi, pacto cum amico fœdere, cui implacabilem regis iram aperuerat, flens uberiùs flenti valedixit.

Davidem persequitur Saül.

Nullus postea Davidi locus tutus esse potuit; non sylvæ inviæ, non prærupti montes, non antra obscura. Nulli quoque homini posse fidere, cum aliorum incerta fides esset, aliorum aperta perfidia. Prædæ, quam è manibus suis elapsam dolebat, vestigia persequens Saül, rimabatur omnia, omnia perscrutabatur.

Penetrabat in saltus densissimos; scandebat super abruptissimas rupes, quæ solis erant ibicibus perviæ; dictitabatque: *Si etiam in terram se abstrusisset fugax inimicus, se eum ex latebris suis et terræ visceribus eruturum.* Comitabantur regem tria hominum millia, inter promptissimos bello electa, et seu vi debellandus, seu insidiis capiendus esset hostis, pariter parata: videbaturque Saül voti compos facilè futurus, capto Davide. Sed non tradidit eum Deus in manus ejus; ipse verò bis traditus est in manus Davidis, et vitam ejus ipsius beneficio retinuit, quem tanto cum furore quærebat ad necem.

David in spelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saülis abscindit.

Latitabat David cum suis in interiore parte speluncæ, quæ erat in deserto Engaddi, et oculos militum Saülis cuncta curiosè vestigantium fefellerat. Ingressus fortè est in eamdem speluncam Saül, nullo comite; et verso deinde in ostium vultu, substitit, eos qui in cavernæ abdita sese recondiderant non videns, ipse conspectus ab illis. Tunc verò Da-

videm oravère omnes, *ut pateretur se irruere in Saülem.* Ostendère, *deductum esse à Deo ipso in hæc loca inimicum suum, et ejus arbitrio permissum.* Postulavère, *ut infensi hostis morte et se et socios ab iis, quibus premebantur ærumnis, inopia, exilio, et cæde imminente liberaret quamprimùm, nullam profectò nunc oblata opportuniorem occasionem nacturus.* Longè alia erat Davidi mens, quàm suis; dixitque eis vir etiam in vitæ periculo officii et pietatis retinens: *Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem adversùs Dominum Christum meum, ut mittam manum in eum, quia Christus Domini est.* Neque permisit quemquam ex illis consurgere in Saülem. Accessit tantùm tacitè ad eum pede suspenso, præciditque oram chlamydis ejus. Cujus tamen facti ipsum pœnituit statim: adeo regiam majestatem reverebatur.

Cum è spelunca pedem extulisset Saül, et cœpto itinere pergeret, egressus post eum David, clamavit à tergo euntis: *Domine mi Rex.* Quo autem respiciente, ille inclinato capite pronus in terram adoravit, dixitque: *Cur aures apertas habes mendacibus quorumdam hominum sermonibus, qui certo in periculo vitam versari*

tuam jactitant, quamdiù vivit David? Quantùm à me tibi timendum sit, tandem intellige. Intuere, pater mi, et cognosce oram chlamydis tuæ, quam cum abscinderem, vitæ tuæ peperci, dum tu insidiaris animæ meæ, ut auferas eam. Tradiderat te Dominus hodie in manum meam, sed eam non extendi in te, quia Christus Dei es. Animadverte, et vide nullam iniquitatem, nullumque peccatum meum esse in te. Quem persequeris, Israëlis Rex? Quem persequeris? Canem mortuum persequeris, et pulicem unum. Sit Dominus judex inter me et te, ipse tueatur causam meam, et eruat me è manu tua. Absit verò ut umquam ego violentas tibi manus inferam.

His auditis flevit Saül, et sublata voce dixit: *Numquid vox hæc tua est, fili mi David? Justior tu sanè es, quàm ego. Tu enim tribuisti mihi bona, cum ego te multis malis affecerim. Quis hostem suum, si in potestate habeat, incolumem abire sinat, sicut me tibi à Domino ipso traditum tu hodie dimisisti? Rependat tibi Deus debita premia pro ista tua in me benignitate. Et quoniam scio certissimè regnaturum esse te, et habiturum imperium super Israëlem, jurejurando per Dominum mihi confirmes ve-*

lim, fore ut non auferas neque deleas progeniem meam post me. Postulato sacramento se libens obligavit David Saüli, abieruntque, hic in domum suam, ille in loca tutiora.

David Saüli dormienti scyphum et hastam aufert.

Aliquot post menses dedit David alterum invietæ adversùs regem fidei et reverentiæ argumentum. Castrametatus erat Saül in deserto Ziph cum selectis ex omni Israële tribus hominum millibus; accersitus à Ziphæis, qui latitantem inter densa sylvarum Davidem conclusuros, et regi vivum tradituros esse se erant polliciti. Tam certa virum in saltibus deprehensum pernicies manere videbatur, ut et Saül, et duces exercitus, et militum vulgus alto somno indulgerent, nihil de eventu solliciti. Quod ubi per exploratores rescivit David, Dei auxilio fretus, et uno Abisaï comitatus, non dubitavit in castra hostilia inter stationes vigiliasque penetrare, et invenit Saülem jacentem dormientemque in tentorio, hasta fixa in terra ad caput ejus,

Abnerem quoque militiæ principem, et populum dormientes circa regem. Institit Abisaï: *Ut sibi liceret Saülis somno oppressi pectus lancea perfodere, uno tantum ictu futurum opus.* Oblatum ministerium aversatus est David, dicens: *Non fore innocentem, quisquis manus extendisset in Christum Domini; relinquendum esse Deo mortis Saülis arbitrium, nec eam vi ulla maturandam.* Itaque ne gladiis quidem eductis, innoxii recessere. Abstulit tantùm David hastam et scyphum regis, futura cum audacis facti, tum miræ moderationis, argumenta. Nec quisquam fuit, qui castra ingredientes et egredientes videret audiretque, aut etiam evigilaret; adeo gravis in eos sopor à Domino irruerat.

Cum egressus è castris hostium David stetisset in montis vertice, et longum interjaceret intervallum; elata, quantùm potuit, voce compellatum, et è somno tandem excitatum Abnerem increpuit: *Quòd regem custodiret ita negligenter et incuriosè, ut ipso dormiente, hasta regis ablata esset et scyphus, et vita ei eripienda fuisset, si, ut sibi eum occidendi facultas fuerat, fuisset quoque voluntas.* Audita ag-

nitaque voce Davidis Saül, multa à se stultè acta, multa ignorata, non dubitavit confiteri: meliora in posterum est pollicitus; meritis laudibus extulit pietatem Davidis, *in cujus oculis anima sua pretiosa fuisset*: eum dulcissimo filii nomine iterum atque iterum appellavit: ut crederes socerum paternos in generum animos repentè induisse, nihilque adversùs eum moliturum deinceps. Sed in pectore, quod invidiæ venenum infecit, exulceravitque, quæ vera inesse benignitas potest?

Davidem apta oratione placat Abigaïl.

Cum David Saülem nullius precibus exorari, nullius benefactis immutari posse animadverteret, sed vitæ suæ semper imminere, modò in locis deviis, modò apud exteros Reges latebras quærebat, hac quidem religione ut nec popularium suorum agros aut urbes violaret, nec adversùs Saülem pugnandi captaret occasiones. Operiebaturque æquo et quieto animo tempora ea, quibus promissum sibi puero nec petenti nec optanti regnum, idem qui pollicitus erat, concederet Deus.

Fugæ et errorum comites viros habebat ut plurimùm sexcentos, non improbos quidem illos, et turpi fama laborantes, cum tale hominum genus repudiasset; sed tamen alios ære alieno oppressos, alios alia calamitate afflictos, et multarum rerum egenos. Cum huc atque illuc vagarentur incerti, nullus, ut in regione plerumque infesta, aut deserta, certus commeatus suppetebat, et identidem frumentis, cibariorumve aliorum inopia tentabantur. Cavebat tamen David ne in his rerum angustiis sui ex rapto viverent, et magnoperè interminatus erat, ne quis vel cupiditate vel egestate impulsus in aliena involaret. Itaque cum aliquandiù in solitudine Maon versatus esset, omnes facultates viri cujusdam in illis locis ditissimi illæsæ intactæque permanserant. Ei viro Nabal nomen fuit. Et cum multas alias opes, tum tria ovium millia, et mille capreas in Carmelo monte pascentes possidebat. Durus homo, et pessimus; sed qui (quod ei saluti fuit) uxorem haberet moribus longè disparem, Abigaïlem nomine, mitis ingenii mulierem, prudentissimam eamdem, et speciosam.

Fortè autem ita contigit, ut cum Da-

videm omnia ad victum necessaria repentè defecissent, audiret tonderi in Carmelo gregem Nabalis. Misit ergo è suis juvenes decem, qui eum suo nomine salutarent, dicerentque: *Sit fratribus meis et tibi pax, et domui tuæ pax, et omnibus, quæcumque habes, sit pax. Audivi pastores tuos, qui erant nobiscum in deserto, tondendo gregi vacare nunc. Numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit eis quidquam è grege omni tempore quo unà commorati sumus. Interroga eos, et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: die enim bona venimus. Quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, et filio tuo Davidi.* Ad has preces contemptim et ferociter pro ingenio respondit Nabal: *Quis est David, et quis est filius Isaï? Hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. Tollam ego panes meos, et aquas meas, et carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, et dabo viris quos nescio unde sint?* His renuntiatis, sic ira exarsit David, ut quadringentos è suis gladio quemque accinctos secum ad ulciscendam ferro injuriam accelerare, ducentis ad sarcinas relictis, juraveritque: *Se eo ipso die nihil relictu-*

rum integrum ex omnibus facultatibus ejus hominis, qui adeo meritam gratiam non rependebat, ut etiam malum pro bono redderet, probra jaciens.

Interea Abigaïl nuntiavit unus è servis Nabal: *Qua hic ferocia missos à Davide juvenes excepisset, qua verborum contumelia affecisset immerentes. Nihil certè damni aut molestiæ à Davidis sociis accidisse pastoribus Nabal, quamdiù in deserto inter se commeabant: imò diu noctuque quamdam muri vicem iis præstitisse adversùs latronum impetum et incursus ferarum. Pro quibus beneficiis pauca, quibus inopiam sublevarent, modestè et reverenter petentes, turpem repulsam tulisse. Timendum profectò esse ne viri fortes acceptam injuriam acerbè ultum properarent, et debitas de vecorde homine, quem nemo alloqui posset, pœnas sumentes, totam ejus domum ac familiam igne ferroque vastarent.* Quantum periculum instaret, intellexit mulier prudens. Nulla mora interposita, imposuit asinis ducentos panes, utres duos vini, quinque arietes coctos, polentæ nonnihil, centum fasciculos uvæ passæ, et ducentas fiscinas caricarum. Tunc servos jussos præcedere subsecuta est asino in-

sidens, marito omnium, quæ agerentur, ignaro.

Ubi Abigaïl conspexit Davidem et socios ejus ad vindictam et cædem festinantes, illico descendit ab asino, et procidens ad pedes Davidis, oculis in terram demissis adoravit, dixitque: *Liceat, obsecro, domine mi, ancillæ tuæ paucis te verbis alloqui; neque precibus meis aures obstrue immisericors. Quidquid adversùm te à Nabale peccatum est, hujus me ream habe, quamvis ne admitteretur præstare non potuerim, quippe quæ missos à te juvenes non vidi. Nam Nabal, ut nomine sic natura stultus et stolidè ferox, verbis et factis totus desipit. Me igitur ipsam omnemque familiam, si ultionem expetis, pro unius hominis insania plecte. Quamquam, si quid apud iratum animum valere mulier monendo potest, vide ne sera te deinde pænitentia subeat, cum sanguinem innoxium fuderis. Quas enim te conscientiæ labes in animo habiturum esse censes, quæ vulnera, si ira tua hodie accensa fuerit, ut non aliter extingui quàm cruenta multorum cæde potuerit! Tibi in regio solio sedenti, ad quod te Dei voluntas et tua virtus vocant, recursabit usque tristis*

tot mulierum virorumque immiti ferro mactatorum species, quæ lætitiam tuam corrumpat; et acerba illa recordatio occurret, quod sumpta de imbelli hominum genere vindicta, nonnihil è fortitudinis et clementiæ tuæ laude abstuleris. Præliare potiùs, domine mi, ut soles, prælia Domini, et celebratam illam tuam etiam in infensissimos hostes tuos animi moderationem in solium illibatam perfer. Sic enim fiet, ut si quis postea vitæ tuæ insidiabitur, eam, quasi in fasciculo viventium, colligatam custodiat Dominus; inimicorum verò tuorum animam funda veluti rotatam et excussam longè projiciat. Benedic itaque Domino, qui pro sua in te misericordia, ipse me tibi obviam ire jussit, ne te, tuosque sanguine respergeres. Et hoc tibi, domine mi, ab ancilla oblatum munusculum suscipias velim, plura latura, si pluribus indigebis.

Tunc, si umquam aliàs intelligi potuit, *ut sermo durus suscitat furorem, sic responsione molli iram frangi.* Apta Abigaïlis oratione delinitus David: *Benedictus*, inquit, *Dominus Deus Israëlis, qui misit te hodie citò in occursum meum, et benedictum eloquium tuum. Benedicta quoque tu,*

quæ, ne sanguinem profunderem et meas ipse injurias ulciscerer, deterruisti. Alioqui, vivit Dominus Deus Israëlis, qui me ab inferendo tibi malo prohibuit, Nabali ne canis quidem ullus usque ad crastinam diem reliquus factus fuisset. Benignè deinde et comiter quidquid muneris mulier attulerat accepit, eique benè precatus, incolumem gaudentemque dimisit.

Abigaïl domum reversa, conjugem reperit sine ullo periculi, quod inscio impenderat, metu; extructis regio ferè apparatu epulis, accubantem, et inter compotores cibo potuque ingurgitatum. Homini ebrio nihil tum à sapiente muliere indicatum est eorum quæ gesta erant. At cum crapulam edormisset exhalassetque, et postero die uxorem audivisset narrantem: *Quàm celeres gravesque ferociæ suæ pœnas daturus fuisset Davidi, nisi cum verbis, tum muneribus justam fortissimi viri iram placasset*; terrore perculsum obtorpuit obriguitque cor ejus, et quasi emortuum est. Cumque transissent decem dies, morte percussit eum Dominus justus judex, atque ultor illatæ Davidi injuriæ.

Audita Nabalis morte, David ad Abi-

gaïlem misit, qui eam sibi uxorem futuram accerserent. Illa *se tali honore indignam* præfata, *sibique satis amplum futurum, si fungens ancillæ munere lavaret pedes servorum domini sui Davidis*, missos ad se nuntios secuta est, asino insidens, et quinque puellæ ierunt cum ea pedissequæ ejus; factaque est Davidis uxor.

Saülis Regis desperatio et mors.

Cum rectè aut perperam factorum æquo æstimatori ac judici Deo placuisset, Davidis virtutem, continuis multorum annorum laboribus ac periculis probatam, sua mercede non ampliùs carere, et Saülis tum certa delicta, tum pertinax adversùs Davidem odium, debita pœna tandem plecti, Philisthæis toties victis nova bellandi cupido injecta est. Itaque congregatis viribus universis, animis ad fortiter dimicandum paratis, impetum in terram Israëlitarum fecerunt, ibique castra posuerunt. Expavit ad conspectum hostium Saül: et quem adhuc prompta in bello audacia insignem fecerat, eum timor insolitus subitò corripuit. Inops consilii, Dominum cujus

mandata non semel contempserat, consuluit, quid optimum factu esset, et quis expectandus belli eventus. At Deus eos, qui consilia sua et increpationes sæpè despexerint, etiam quæsitus et invocatus aliquando non exaudit, cum irruit super illos repentina calamitas, et interitus, quasi tempestas, ingruit. Nullum ergo Saül responsum dedit, neque per somnia, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas.

In his rerum angustiis negatum à Deo responsum per magicam, si posset, artem elicere conatus Rex furens et impius, depositis, quia agnosci nolebat, regiis insignibus, venit nocte duobus tantùm servis comitatus ad mulierem, quæ Pythonem, id est, divinandi spiritum habere ferebatur, petiitque, ut, *quem virum ipse nominasset, suscitaret è mortuis, et sisteret præsentem.* Repugnavit primò mulier, *Regis edicta* opponens, *quibus magos, et hariolos è regno suo abstulerat, eraseratque; ita ut certa sibi mortis pœna immineret, si interdictas ejusmodi artes tractari ab ipsa comperisset.* Juravit Saül nihil inde mali ad eam perventurum, et Samuelem evocari postulavit. Tunc verò

ejus precibus annuit mulier. Apparuit itaque augusta et veneranda specie senex, amictus pallio. Ad cujus aspectum attonita, et exclamante muliercula, Saül Samuelem eum esse intelligens, inclinato in terram vultu venerabundus adoravit; quærentique: *Cur se quietum sollicitasset?* dixit: *Se vehementer undique coarctari; gravem instare Philisthinorum exercitum: nihil humani superesse auxilii, nihil etiam divini; cum Deus à se recessisse videretur, neque ullum enixè oranti responsum dedisset. Cogente ergo ultima necessitate excitum esse illum et evocatum è sedibus suis, ut omnis consilii inopi succurreret, et quam vivus opem tulerat, eamdem ferret et mortuus.* Intempestivas et seras regis preces aversatus Samuel: *Quid*, inquit, *me interrogas, cum Dominus, ut ipse intelligis, recesserit à te, et transierit ad æmulum tuum? Quæ tibi, dum inter vivos numerarer, jubente Deo prædixi aliquando eventura, ea mox perficiet, ereptumque è manu tua et quasi abscissum regnum dabit illi, quem tam infesto animo persequeris, Davidi: quia non obedisti voci Domini, ut Amalecitas ad internecionem deleres, imperantis. Quin etiam illud scito et Israëlem,*

et castra traditum iri in manus Philisthinorum, teque et filios tuos cras mortem oppetituros. His vocibus quasi fulmine percussus Saül, corruit in terram, et quantus erat porrectus jacuit diu; donec tandem allevari se passus est; et aliquid cibi, à quo tota die abstinuerat, mulier et servi flagitando effecerunt ut caperet.

Reliquum noctis quod erat cum iter faciendo absumpsisset Saül; venit manè ad populum Israëliticum, quem acie ad pugnandum instructa duxit adversùs Philisthæos. Congressis exercitibus, initium fugiendi ab Israëlitis factum est; quorum plurimos, et in his tres regis filios, cùm cæcidissent Philisthæi, totum pondus prælii versum est in Saülem, quem consecuti sagittarii graviter vulnerarunt. Timuit Rex moriturus, ne sibi adhuc spiranti hostes crudeliùs illuderent; et armigerum, qui à pugnantis latere non discedebat, oravit: *Ut evaginato gladio percussum Dominum incircumcisorum ludibrio eriperet.* Horruit ille, et tam triste ministerium abominatus, non paruit. Arripuit itaque Saül gladium, et ipse sibi carnifex factus, incubuit in eum ac mortuus est. Puduit armigerum Domino su-

perstitem vivere, et pari exitu occubuit. Regis et filiorum ejus mortem omnium Israëlitarum fuga aut cædes secuta est, et eo die ingenti victoria potiti sunt Philisthæi.

Luctus Davidis de morte Saülis.

Audito Saülis exitu, haud secus quàm si parentis sui, non autem infensi inimici, mors nuntiata esset, lacrymas profudit David. Montibus Gelboe, in quibus cædes illa facta fuerat, maledixit. Amalecitam, qui à se Saülis (incertum verè an falsò) necem illatam dicebat, et detracta jacenti regia insignia quasi egregium munus attulerat, interfici jussit. Civibus urbis Jabes Galaad, quòd Saülis et filiorum ejus corporibus justa piè ac magnificè persolvissent, et verbis et factis gratiam retulit. Adeo verus et constans fuit ejus in mortuum pariter ac viventem inimicum amor.

David adulterio cum Bethsabee adjungit cædem Uriæ mariti ejus.

Cùm sæpe aliàs, tum præsertim Da-

vidis exemplo, intellectum est, eos homines, quos singularis morum innocentia commendaverat, in maxima flagitia ac facinora aliquando ruisse præcipites, si quando virtutem suam otio marcescere siverint, nec priùs è gravi casu assurrexisse quàm misericors Deus manum ipsis porrexit salutarem. Eo tempore quo solent reges ad bella procedere, David miserat Joabum cum numeroso exercitu ut vastaret agros Ammonitarum, et urbem Rabbath obsideret. Ipse interim remansit Jerosolimæ. Dum hæc agerentur, accidit fortè, ut David videret è tecto domus regiæ, in quo post meridiem deambulabat, mulierem nomine Bethsabee se lavantem ex adverso super solarium suum. Et ut forma erat supra modum venusta, captus ejus pulchritudine, quam non satis cautè inspexerat, missis nuntiis venire ad se mulierem jussit, atque è religioso viro factus repente divinæ legis violator turpi cum ea adulterio sese polluit. Quoniam verò sæpe fit, ut prima culpa, maximè si gravis est, alteram cito pariat; Uriæ marito illius mulieris, ex obsidione urbis Rabbath in urbem revocato persuadere pri-

mùm tentavit, ut domum iret pernoctatum cum uxore. At ille: *Arca Dei*, inquit, *et Israël, et Juda habitant in tentoriis, et dominus meus Joabus, et servi domini mei super faciem terræ cubant, et ego ingrediar domum meam, ut comedam et bibam, et dormiam cum uxore mea? Per salutem vitamque tuam non faciam.* Virum ergo bellica laude clarissimum à Joabo exercitus duce mitti certam in perniciem, et hostium telis obrui curavit; ut, quoniam nulla jam tegendi adulterii spes supererat, cum Bethsabee nuptiis jungi, conjuge interfecto, posset.

Mittitur à Deo Nathan ad Davidem.

Post admissum tam turpe flagitium, et tam sævum facinus, quod utrumque Deo plurimùm displicuerat; Davidem (ò humanæ mentis cœcitas!) nec pudere videbatur, nec pœnitere. Natum à Bethsabee filium in regia domo crescere lætus videbat: et victo nuper Ammonitarum rege, alta foris et intus pace fruebatur, si qua tamen ei esse pax potest, qui mentem gerit recentibus sceleribus inquinatam. Sed Deus, pro immensa mi-

sericordia sua, Davidis misertus; eum primò, ut ex psalmo XXXI. licet conjicere, gravi morbo percussum affixit lecto, et sævissimis confossum doloribus admonuit infirmitatis humanæ. Deinde misit Nathanem prophetam, qui in rectam viam evocaret errantem, et cœco, discussa mentis caligine, visum restitueret.

Parabola de ovicula pauperi erepta.

Noverat vir sanctus et prudens quàm difficile atque asperum factu sit, reges ac principes viros utilibus monitis instruere; et nullum ferè relictum esse ad eos severæ veritati aditum inter blandas collaudantium undique aulicorum adulationes. Itaque Davidem non aperta vi, sed quasi per cuniculos aggrediendum atque expugnandum ratus, ut in conspectu ejus stetit, his verbis exorsus est: *Erant in quadam civitate viri duo fortuna longè dispares: alter quippe omni opum genere abundabat, alter in summa rerum omnium inopia versabatur. Illi magna servorum turba, multa boum armenta, plurimi caprarum atque ovium greges: hic nihil habebat omnino præter ovem unam parvulum,*

quam, parta labore manuum pecunia, emptam, omni cura enutrierat. Creverat illa apud eum, adoleveratque cum liberis ejus simul, eumdem quem ille, panem comedens, in ejus calice bibens, et in sinu illius dormiens; eratque pauperi domino eo amore dilecta, quo patri filia solet. Cùm autem peregrinus quidam venisset ad divitem illum tot armentorum et gregum possessorem, et convivium esset hospiti parandum, ille bobus suis atque ovibus parcens, unicam illam viri pauperis oviculam, omnes ejus divitias atque delicias, vi ereptam mactavit, et peregrino hospiti epulandum apposuit.

Hærebant adhuc in animo regis aliquæ prioris justitiæ atque æquitatis reliquiæ; et ubi non officiebat victrix libido, recti pravique discrimen incorrupto judicio faciebat. Itaque medium Prophetæ sermonem abrumpens, quem, quò pertineret, non videbat, et justa adversus iniquum divitem ira commotus exclamavit: *Morte dignum esse qui talia ausus esset, et pro ablata per vim ovicula quadruplum redditurum.*

Objurgationes, et minæ Prophetæ Nathanis, et Davidis pœnitentia.

Tunc Nathan nulla jam circuitione utens, et ea, quæ nuntium Dei mandata afferentem decet, fiducia subnixus: *Tu es*, inquit, *ille vir*. Commemoravit deinde, *à quibus eum malis Deus liberasset, et quot ac quantis beneficiis cumulasset inter octo fratres minimum, vix dum puberem, et pascentem oves unctum fuisse Regem Israëlitarum: è manibus Saülis acerbo odio furentis divina ope ereptum, in mortui solium et potentiam successisse: regiam domum, regiam suppellectilem, regias etiam uxores illi traditas fuisse: quibus beneficiis, etsi magna erant, longè majora adjecturum fuisse Dominum: ipsum verò Davidem, conculcata lege divina, ex Uriæ Hethæi sinu uxorem rapuisse, et scelus scelere cumulantem, gladio hostium interfecisse maritum innocuum, fortissimum, pessimo consilio et exemplo.* Admonuit, *ne hæc flagitiosè, et crudeliter admissa speraret se impunè laturum: instare merenti longam seriem malorum, quæ ut acerbiora acciderent, originem et quasi fontem habitura essent ipsius domum; non recessurum*

ab ea gladium, et uxores illius viri, qui cum aliena adulterium commiserit, impudicè alterius libidini in ipsius solis oculis obnoxias fore.

Prophetæ objurgationes et minas adeo non impatienter tulit David, ut regiæ superbiæ oblitus, palam dixerit: *Cognoscere se tandem, quàm graviter adversus Dominum peccasset*, nec multiplices, quæ luendæ erant, pœnas, deprecatus sit. Tantus porrò fuit tam verus pœnitentis dolor, ut scrutator cordium Deus ei statim per Prophetam declarari voluerit: *Translatum esse*, hoc est, dimissum, *peccatum ejus, et remissam, quæ adultero et homicidæ debebatur, mortis pœnam.*

Absalon adversùs Davidem patrem conjurat.

Quæ à Deo justo scelerum vindice missum iri in Davidem mala prædixerat Nathan, ea ille omnia expertus est, et iis æquo animo ferendis fecit, ut, quæ peccatorum pœna erant, essent et remedium. Primùm omnium, filium ex furtivo cum Bethsabee concubitu editum, amisit, ut minatus erat Nathan, et amisso, vitæ necisque arbitrum Dominum adoravit. Deinde

incesto Amnonis filii sui in Thamarem sororem amore, et ejusdem Amnonis cæde ab altero filio Absalone in sororis vindictam facta, fœdatam regiam domum cum vidisset, ad extremum armatas adversùs patrem impias filii manus vix effugit.

Invaserat scilicet Absalonis animum insana regnandi cupido; nec modo quod concupierat assequeretur, quidquam pensi habebat, nefariæ spei aditum sibi struere salutando, prehensando, osculando etiam ignotos, venditare suam operam omnibus: obviam ire accedentibus ad regem, magnificè de se, de illo criminosè loqui: dolorem simulare, quòd nemo esset à patre constitutus, qui singulorum querelas audiret: dictitare: *Si quando ipse judex sederet, tunc lites omnes justè et citò adjudicaturum.* Accedebat ad hæc, quæ et ipsa quandoque conciliatrix animorum est, singularis totius corporis dignitas, et ea formæ elegantia, cui nulla par erat in omni Israële. Ubi his atque aliis artibus illectam hominum manum comparavit, patre, quod mirum videri possit, inscio, secessit in urbem Hebronem, voti, ut aiebat, persolvendi causa, revera ut cogitatum consilium perficeret.

Missis per universas tribus ad sollicitandam hominum fidem nuntiis, jusserat, statim atque auditus esset clangor buccinæ, se Regem appellari. Facta ergo conjuratione valida, Israël ferè universus Absalonis partes secutus est.

David egreditur cum suis ex urbe.

Tunc David de se actum ratus, si intra urbis Jerosolymæ mœnia clausus maneret, suam et suorum salutem fugæ commisit. Egresus est ergo Rex, et universa domus ejus, pedibus suis. Extulerat quidem sacerdos Sadocus arcam fœderis Domini, ut fugienti pio Regi ea comes esset et solatium. At ille sive timens, ne qua in re debita tam pretioso pignori reverentia inter fugæ trepidationem violaretur, sive se, denuntiatas peccatorum pœnas tunc maximè ferentem, tali honore indignum existimans: *Reporta*, inquit, *arcam Dei in urbem. Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, et ostendet mihi eam, et tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi, non places, præsto sum, faciat quod bonum est coram se.*

Transgressus torrentem Cedron David, ascendit clivum olivarum flens, nudis pedibus incedens, et operto capite. Omnis quoque populus qui erat cum eo, operto capite ascendebat plorans.

Semei maledicta patienter fert David.

Pervenerunt deinde prope oppidum Bahurim, unde egressus vir quidam è cognatione Saülis, nomine Semei, nulla regiæ dignitatis habita reverentia, et veluti translatum jam esset in parricidales Absalonis manus sceptrum, Davidem lapidibus pariter et maledictis cœpit incessere, nec injuriam abstinuit ab iis qui à dextero et sinistro latere regis incedebant, fidi fugientis comites. *Egredere,* inquiebat, *egredere ex urbe regia et regno, vir sanguinarie, et omnium, quos terra sustinet, sceleratissime. En tandem ingruit in te malorum procella, quam crudelitas tua excitavit. En ea te premunt omnia quorum exemplum fecisti in alios. Dominum tuum et Regem Saülem regno et vita expulisti: extincti regnum prædam sceleris tui fecisti: universam ejus domum cædibus vastasti: et nunc tot facinorum ultor*

Deus, erepta tibi viro sanguinum *et tyranno regiam potestatem transmittit in manus potioris filii tui Absalonis.*

Cùm hæc et alia probra procaciter ingereret, ingens ira mota est cùm ceteris Davidis comitibus, tum maximè Abisaï; quem ad amputandum maledico conviciatori caput properantem cohibens Rex patientissimus, expressa figura ejus: *Qui cum malediceretur ei, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: Sinite*, inquit, *ut Semei Davidi maledicat: Dominus enim ita præcepit ei, et quis est, qui audeat quærere quare sic fecerit? Ecce filius meus, quem genui, quærit animam meam: quanto magis hic filius Jemini adversùm me consurget? Permittite itaque ei, ut maledicat secundùm præceptum Domini, si fortè respiciat Dominus ea quæ perpetior, et reddat mihi bonum pro* maledictione *hac hodierna.* Incredibilem Regis patientiam mirati omnes, dicto ægrè paruerunt, et quod reliquum erat viæ ad oppidum Bahurim confecerunt, prosequente eos cum maledictis et lapidibus, et terram spargente improbo atque impudente calumniatore, quem impunitas audaciorem fecerat.

Absalon parentis uxoribus illudit.

Interea relictam à Davide urbem Jerosolymam ingressus Absalon, convocatos amentiæ proditionisque suæ socios consultare secum voluit, quid agere è re sua esset. Aliis alia proponentibus, Achitophel, cui fidei plurimùm habebatur, et cujus consilia ejusdem fermè auctoritatis adhuc fuerant, quàm missa è cœlo oracula, nefariè suasit Absaloni: *Ut cùm tabernaculum in regiæ domus solario tetendisset, parentis uxoribus turpiter illuderet, inspectante universo Israële: futurum enim, ut eorum, qui filii partes sequebantur, animi confirmarentur magis, cùm illata parenti ejusmodi injuria iis faceret fidem, quàm verè ab eo defecisset, omnemque reconciliandæ in posterum cum eo gratiæ spem esse præcisam.* Placuit perdito adolescenti scelestum consilium, et quæ patri in adulterii pœnam ante decem annos minatus erat Nathan, filius nesciens implevit.

Domini nutu consilium Achitophelis dissipatum.

Alterum Absaloni consilium dedit bellicarum rerum peritissimus Achitophel,

quod ad bellum uno die patrandum pertinere videbatur. Censuit quippe, *Davidem et socios ejus, qui lassi solutis manibus, et fracti animis erant, quamprimùm esse opprimendos*; et eam in rem ultro operam suam obtulit. Sed Domini nutu dissipatum est consilium Achitophelis utile, ut induceret Dominus super Absalonem malum, brevemque parricidæ lætitiam citò exciperet acerba mors. Et hac vice consilio Achitophelis melius visum est consilium Chusai, qui, Davidi clam favens dixerat Absaloni sententiam ejus exquirenti: *Non esse ei tentandum pugnæ discrimen, antequam quidquid virium habebat, ex cunctis regni partibus in unum collegisset.*

Absalon prælio victus transfoditur.

Chusai opera certior factus David, quæ esset conjuratorum mens, et consilium, Jordanem amnem transmisit. Atque ubi commeatu, rerumque aliarum, quæ bello usui esse solent, copia nonnihil recreatus est, et aliquanto majore, quam cùm ex urbe fugerat, numero militum instructus; statuit adversùs crescentes magis ac magis conjuratorum vires ferro decernere, quoniam nulla eos

placandi ratio esset. Recensitis ergo militibus Centuriones præfecit et Tribunos, et diviso trifariam exercitu: partem unam Joabo, alteram Abisaï, tertiam Ethai curandam tradidit. Ipse ante signa stare, licèt jam duos et sexaginta annos natus et communem belli aleam subire voluerat; sed tam charum caput pugnæ periculis offerri populus non sivit. Ceterùm, ut insitam à natura filiorum animis pietatem in parentes abjecerat Absalon, non ita paternam charitatem exuerat David, et cùm prælio adesse non posset, ut impii filii vitæ ipse præsens caveret; stans juxta portam urbis Mahanaim, milites per turmas exeuntes et præpositos iis duces obtestatus est: *Ne sævirent in Absalonem: sed patri incolumem servarent.* Aliter visum erat violatæ paternæ majestatis ultori Deo. Concurrere acies numero militum et bellandi causa dispares: quippe altera paucos numero milites complectens, jura patria et regia propugnabat; altera insanos proditoris et parricidæ conatus magnis opibus et copiis fovebat ac tuebatur. Acriter utrinque certatum est, et nihil omissum quod bellicæ virtutis esset aut artis.

Sed tandem Deo in eam partem, unde jus stabat, victoriam inclinante, terga dederunt Absalonis milites; et effusa fuga passim dispersos insequente hoste, ad viginti hominum millia cecidere. Ipse, qui superbos altosque spiritus gerebat, parem animo suo exitum sortitus est. Nam dum celso mulo sublimis subter condensam quercum præcipiti fuga rapitur, capilli, quos densos admodum et longos gestabat, ita ramis arboris unà cum capite impliciti cohæsere, ut ille cœlum inter et terram altè suspensus permanserit, mulo, cui insederat, post amissum sessorem, cursum prosequente.

Viderunt multi è Davidis militibus veluti divina manu prohibitum à fuga, et patibulo affixum juvenem impium; et ejus perfidiam execrari satis habentes, manus ab illo continuere, ne patris dolorem, filii, cui parcitum voluerat, cæde gravarent. At Joabus, cui dissoluta patris in filium benignitas videbatur, omnem Davidi locum præripere festinans mitiùs agendi cum immerente, tres lanceas in cor pendentis defixit. Et cùm adhuc palpitaret hærens in quercu, concurrentes decem juvenes armigeri Joabi,

repetitis ictibus confossum interemerunt. Tunc detractus è quercu, in grandem foveam projectus, et magno comportatorum lapidum acervo obrutus est, dignam factis suis mercedem consecutus.

David Absalonem filium luget.

Stabat interea Rex ad portam urbis, tum de pugnæ eventu, tum maximè de Absalone suo sollicitus. Cùmque ingenti cæde prostratos hostes, filium quoque interfectum audivisset, nihil ex insigni victoria, quæ de hostibus quidem, at civibus suis, relata erat, lætitiæ percepit; sed filium, in ipso parricidio mortuum, æternis plectendum esse pœnis animo reputans, tristem ejus exitum, quem sua ipsius morte redemptum optasset, piis lacrymis prosecutus est, et iterum atque iterum exclamavit: *Fili mi Absalon, Absalon fili mi, quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te, Absalon fili mi, fili mi Absalon*! Et cùm flendi, ac querendi nec modum nec finem faceret, sed operto capite domi inclusus filium mortuum nomine inclamaret; ingressus ad regem Joabus, tum precibus, tum minis pervicit tan-

dem, ut se conspiciendum præberet ac salutandum populo, qui ex hoste victor rediens, adeo non ausus erat in paterno mœrore urbem universus ingredi lætanti animo atque habitu, ut, versa in luctum victoria, furtim quisque ingressus esset, eodem fere pudore, quo solent qui victi, et è prælio fuga elapsi sunt.

David Semeï veniam precanti ignoscit.

Cùm David revocatus à Tribu Juda in urbem Jerosolymam rediret, singulæ civitates quasi suis excitæ sedibus in regis occursum properant. Tunc manare aliis præ gaudio lacrymæ, quod tam benignus in pace Rex, tamque fortis in bello imperator sibi restitutus esset, suam alii stultitiam increpare et fluxam fidem, quod adolescentem impia invadendæ paternæ potentiæ cupidine correptum justo, utpote divinitùs electo, Regi prætulissent; omnes studio in reducem et obsequio certare.

Adest et maledicus ille conviciator Semeï, qui suæ adversùs optimum regem petulantiæ sibi conscius, fracto nunc et abjecto animo procidit ad pedes ejus,

et humi prostratus rogat: *Ne meminerit insectationum et maledictorum suorum: se agnoscere quàm graviter peccaverit; sed ut sua insignis in regem procacitas fuit, sic jam reverentiam et fidem eminere.* Fictam aut tardiorem perfidi hominis pœnitentiam, et solo mortis metu expressam peccati confessionem non tulit Abisaï, et qui convicia confidenter et protervè fundenti cervicem abscindere antea voluerat, debitam pœnam etiam ad humiles preces descendenti tandem irrogari postulabat. Sed quàm patiens injuriæ in rebus adversis fuerat David, tam fuit clemens in secundis. Nam eamdem, quam priùs, in Semeï benignitatem animi retinens, et increpito Abisaï: *Quod eo ipso tempore quo sibi, adultero olim et homicidæ, regnum et vitam servasset Deus, se ad plectendam capitali supplicio verborum injuriam excitaret; nolle se,* ait, *præsentem lætitiam cujusquam funere corrumpi ac fœdari*, *et juravit non esse moriturum Semeï.*

Omnem populum Israëliticum recenseri jubet David.

Extinctis merita morte Absalone, et

Seba pessimis rerum novandarum auctoribus, redierant toto corde ad Davidem omnes Tribus Israëlis; et Philisthæos arma semper infeliciter adversùs Davidem tentata retractare ausos magna clades affecerat. Compressis ergo tam exteris quàm domesticis motibus, placida pace florebat regnum Israëliticum, et magnis tum virorum tum opum auctibus crescebat. Tunc, ut adversùs superbiæ venenum vix umquam satis cauta ulla pietas est, regem propter imperii incrementa sibi fortasse potius plaudentem, quàm bonorum omnium auctori Deo gratias agentem, mala cupido incessit recensendæ gentis Israëlitarum, et jussit exercitus sui principem Joabum, peragratis omnibus Tribubus à Dan usque Bersabee, numerare eos viros qui viginti annos et suprà haberent.

Vidit vir aliunde non admodum religiosus censum illum, cujus nulla probabilis causa occurrebat, ingratum fore Deo, Quem, respondit, *orandum potiùs esse ut adaugeret populum ac centies majorem efficeret. Regi verò omnino deponendam intempestivam illam, et quæ fortasse funesta quoque futura esset, numerum suorum in-*

eundi libidinem. Sed, ut vehementes plerumque sunt et obstinatæ regiæ voluntates, et id consilii Davidi in mentem venire permiserat Deus, ut Israëlitas, adversùs quos ob peccata iratus erat, puniret, nec principi militiæ nec aliis ducibus recta monentibus paruit. Per decem circiter menses lustrata est terra quæ sub Regis ditione erat: factaque à Joabo et oblata regi descriptione populi, inventa sunt in Israële undecies centena millia virorum fortium, qui educere gladium ad pugnandum possent, et in Juda circiter quingenta millia. Neque tamen Joabus numeravit Tribus Levi et Benjamini, eo quòd invitus exequeretur regis imperium.

Septuaginta hominum millia pestis absumit.

Vix id rescivit David, cujus cognoscendi cupidine tanta flagrabat, cùm eum talia optasse ac mandasse puduit pœnituitque; et percutiente eum corde suo, dixit Domino: *Peccavi valde in hoc facto; sed precor Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stultè egi nimis.*

Sequenti die accessit ad eum, ita jubente Deo, Gad Propheta, et dixit: *Trium tibi datur optio: quod ex his volueris, unum elige. Aut tribus annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, et illi te persequentur: aut certè tribus diebus gladius Domini et pestilentia versabitur in terra tua. Nunc ergo delibera, et vide quid me renuntiare velis ei à quo missus sum.* Ad tales angustias redactus David respondit: *Coarctor supra modum; sed melius est ut incidam in manus Domini, (multæ enim* misericordiæ *ejus sunt) quàm in manus hominum.* Et rejectis famis ac belli malis, à quibus Reges tutos præstare solent opes suæ; malum regnantibus æquè ac plebeculæ formidandum, pestilentiam elegit. Quæ cùm in omnes sine discrimine passim sæviret, ita ut septuaginta hominum millia absumpsisset; et videret David Angelum stantem inter cœlum ac terram gladio evaginato et verso contra Jerosolymam, humi prostratus inter majores natu ciliciis vestitos, se unum pro omnibus pœnæ offerebat, dicebatque: *Ego sum qui peccavi, ego iniquè egi. Iste grex quid commeruit? Domine Deus meus, vertatur,*

obsecro, manus tua in me et in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur. Tunc, erecto altari in area cujusdam Areunæ, sive Ornam Jebusæi, sicut Dei jussu eum monuerat Gad Propheta, Domino holocausta obtulit, quæ misso è cælo igne accepta habere visus est; misertusque pereuntis hominum turbæ, et placatus Davidi, dixit Angelo percutienti: *Sufficit: nunc contine manum tuam.* Convertit ille gladium suum in vaginam, et statim desiit grassari pestilentia, cohibitaque est plaga ab Israële.

Sita autem erat area illa Jebusæi in monte Moria, ubi Abrahamus filium Isaacum Domino in holocaustum offerre paraverat; et hunc ipsum locum ad ædificandum Deo templum deinde elegit David.

Ezechias à rerum sacrarum cura regnandi exordium ducit.

Ex viginti Regibus Judæ, qui à Salomonis morte annos circiter quadringentos imperium obtinuerunt, insignis paucorum in Deum pietas fuit, multorum verò impietas. Quemadmodum autem in-

ter impios præ ceteris numeratus est Achaz, sic inter pios excelluit filius ejus Ezechias: qui tali patre genitus exemplo suo comprobavit, pietatem, bonorum omnium præstantissimum, non à parentibus ingenerari filiis et tradi, sed desuper fluere ab eo, *à quo uno est omnis sapientia, et omne donum optimum.*

Regiam potestatem adeptus ea ætate, qua plerumque libidines sese profundunt universæ, non se inertiæ neque luxuriæ corrumpendum dedit. Verùm à rebus sacris regnandi initium ducendum ratus, ipso primo regni mense clausas dudum à patre valvas templi Domini aperuit instauravitque, et congregatos Sacerdotes ac Levitas blandè compellans, admonuit: *Multos jam annos omnipotentis Dei cultum neglectum jacere; nullam Tabernaculi reverentiam esse; nullam sacrificiorum curam. Concitatum fuisse propterea furorem Domini adversùm Judam, traditosque multos, et in sibilum, et in captivitatem, et in interitum. Precibus tandem et pio cultu placandam esse iram divini numinis, et novum cum eo fœdus ineundum. Eos porrò cetero populo præire exemplo oportere, quos sibi ministros ipse elegisset Deus.*

Eo, quo par erat, gaudio Regis verba excepta sunt, et omnibus facta spes illum in Davidis mores atque exempla abiturum. Statim domus Domini, et cuncta ejus supellex, et vasa quæ Achaz polluerat, ab omnibus sordibus per dies multos ritè purgata sunt et expiata. Tunc Ezechias medius inter omnes principes civitatis, quos propterea convocaverat, ascendit in templum, et tam suo quàm illorum nomine obtulit, et tauros, et arietes, et agnos, et hircos, quos mactaverunt Sacerdotes pro piaculo universi populi Israëlis. Cùmque finita esset *oblatio*, Rex et omnes qui aderant, incurvati adoraverunt. Obtulit quoque universa multitudo, et laudes, et hostias, et holocausta, mente devota; atque, ut victimarum sanguine imbui altare non desineret, providens boves sexcentos et tria ovium millia Domino consecravit. Cùm autem sacris operarentur Sacerdotes, stabant Levitæ, ex mandato Ezechiæ, cum cymbalis, et psalteriis, et citharis, et aliis organis, quibus clangebant et concrepabant, canentes laudes Domini, et cantantes psalmos Davidis et Asaph, omni turba interea prona ado-

rante. Magna porro lætitia perfussus est Ezechias, et omnis populus, quòd tam fausta repentè rerum mutatio facta esset, et hanc sibi mentem immisisset Dominus.

Celebrandi Paschatis consuetudo renovatur.

Haud multò post, inito cum principibus et civibus Jerosolymæ consilio, Ezechias diù intermissam celebrandi Paschatis consuetudinem revocare statuit. Et pro eo, quo ardebat, studio vera pietate imbuendi non eos solùm qui suo subjecti essent imperio, sed etiam dispersos per quaslibet Tribus, Israëlitas, nuntios alios aliò dimisit, cum epistolis, quibus hortabatur omnes: *Ut reverterentur quamprimùm ad Dominum Deum patrum suorum. Sic enim futurum*, affirmabat, *ut Deus, qui clemens esset et misericors non averteret faciem suam ab ipsis; sed et pressos duro servitii jugo reduceret in patriam, et reliquias, quæ effugerant manum Theglatphalasari Regis Assyriorum, præsenti auxilio adjuvaret.* Orabat ergo, *ne indurarent cervices suas, sed traderent potiùs manus Domino, ac servirent,*

et alacres properarent ad sacrarium ejus. Singulas civitates velociter peragravere cursores regii, multis illos irridentibus et impiè cavillantibus, dum alii Ezechiæ consilio obtemperantes ibant in urbem Jerosolymam. At verò qui hominum corda pro arbitrio flectit Deus, hanc cuncto populo Judæ mentem dedit, ut regi salutaria suadenti ultrò obsequeretur. Itaque ea hominum lætitia et frequentia, ea etiam victimarum copia, quanta numquam antea, Azymorum et Paschæ solemnitas celebrata est. Quippe duo millia taurorum, et ovium septemdecim millia multitudini præbita sunt à Rege et principibus. Benedixerunt populo Sacerdotes, atque Levitæ, et exaudita est vox eorum, perveneruntque preces ad domum sanctam Dei in cœlo.

Deorum simulachra, et serpens æneus confringuntur.

Cùm ritè et sanctè peractæ fuissent Paschales ceremoniæ, quibus præter morem additi fuerant dies septem in gratiam populi ita postulantis, omnes, conversis jam ad unam veram religionem ani-

mis, et falsorum Deorum cultum detestati per singulas urbes, non Judæ solùm et Benjamini, sed etiam quarumdam aliarum tribuum, diversi abiere; neque pia ira accensos prohibuit simulachrorum elegantia aut materia, ararum opulentia, amœnitas locorum, quominùs cuncta frangerentur, demolirentur, succiderentur.

Quod ut libentiùs et majore animo facerent, Ezechias, qui suos factis multò magis quàm verbis admonebat officii, ipse confregerat serpentem æneum, quem à Mose, jubente Deo, erectum in deserto, per ætates multas omni cura et reverentia servaverat Israël, pretiosum quidem depulsæ quondam ad ejus aspectum lethalis plagæ monimentum et clarum exaltandi aliquando in crucem Christi signum; sed cui declinantibus, ut ferè fit, à prisca veneratione in pravam religionem animis, jam dudum thus adoleri mos erat.

Sacrificiis et Sacrorum ministris providet Ezechias, vincitque Philisthæos.

Sua divino cultui restituta integritate, definitis etiam, quæ aut Sacerdotum

aut Levitarum ordini implenda erant secundùm Mosis legem, officiis, regiarum divitiarum usum nullum potiorem existimavit Ezechias, quàm si earum pars aliqua in divinæ majestatis honorem cederet. Voluit ut certus quotannis sumptus è re sua impenderetur in holocaustum Domino per singulos dies mane et vespere offerendum, Sabbatis quoque, et calendis, et solemnitatibus ceteris.

Providit etiam ut Sacerdotibus et Levitis, qui templi ministerio erant addicti, suppeterent quæ ad victum essent necessaria, quo omnes propter illa curæ expertes, suo quisque officio, sicut olim à Mose constitutum fuerat, toti vacarent. Præcepit ergo ut primitiæ iis darentur et decimæ. Quod mandatum Regis cùm percrebuisset, pervenissetque ad aures multitudinis; illico tantum frumenti, et vini, et olei, et mellis, et omnium quæ è terra gignuntur, obtulerunt, ut saturatis Sacerdotibus ac Levitis, et acervos eorum quæ remanserant exhibentibus, horrea in domo Domini aut vetera refici, aut nova ædificari Rex jusserit, ad condendas, quarum magna copia erat, reliquias.

In his, et aliis quæ ad revocandam augendamque rerum divinarum curam ac reverentiam præstitit Ezechias, requirens Deum toto corde suo, operatus est quod erat bonum et rectum et verum coram eo. Et ut adhæsit Domino, fecitque mandata ejus, fuit quoque Dominus cum illo, ita ut in cunctis quæ aggrederetur, sapienter ac fortiter se gereret.

Speraverant Philisthæi Regem, qui totus in Dei sui cultum versus videretur, nihil animi ad bellum aut inferendum aut propulsandum habiturum. At magna clade ab Ezechia affecti intellexerunt, illam animi fortitudinem, quæ in subeundis armorum periculis posita est, pietate in Deum, si cui ea contigit, mirum in modum augeri, non verò frangi aut debilitari. Noluit quoque Ezechias servire Assyriis, et impositum sibi jugum tributi excussit.

Sennacheribus multas Judæ urbes capit.

Ubi potentissimus Assyriorum Rex Sennacheribus audivit Ezechiam à pendendo tributo immunem regnare velle, cum armorum vi cogere, ejusque reg-

num omni clade vastare statuit. Itaque coacta innumerabili peditum, equitum, et quadrigarum multitudine, in Judæ fines irrupit, privatam tantùm injuriam, ut putabat, ulturus. At virga erat et baculus furoris Domini. Ipse sibilo, immensa illa agmina, quasi apum examina, evocaverat. Ipse exundantes illas rapidi fluminis aquas in terram Judæ adduxerat. Ad famam adventantis hostilis exercitus, fuga passim ex agris in loca munita fieri; concurrere ad arma qui militaris ætatis essent; urbium munimenta collapsa refici, nova extrui; frumenta, missilia, et alia quæ ferendæ obsidioni usui esse poterant, undique comportari. Sed irrita omnis illa trepidatio, irritus labor fuit. Ubi longè ac latè vacuos campos obtinuit Sennacheribus, huc et illuc arma circumferens, civitates natura aut opere munitas, alias intra paucos dies expugnavit, alias solo nominis sui terrore reseratis portis victorem exercitum accipere coëgit, ita ut una fere superesset urbs Jerosolyma, quæ incendii cuncta corripientis vim potiùs nondum experta, quàm latura, videretur.

Ezechias populum hortatur ad spem reponendam in Domino.

In regiam urbem omnem impetum ac molem verti intelligebat Ezechias, simulque quàm parum præsidii aut in murorum munitionibus, aut in civium fortitudine reponendum esset. Nihil expectabat auxilli ab Æthiopibus et Ægyptiis, ad quos ut legati et munera mitterentur, nonnulli Principum, ipso frustra adversante, pervicerant. Totam in Domino exercituum spem ponebat, ab eo uno salutem expectandam putabat ac prædicabat. Habito tamen cum Principibus et viris rerum bellicarum peritis consilio, ex communi omnium sententia, industriè agens, ea fecit quæ hostibus incommodo, civibus verò saluti esse possent. Fontium, qui extra urbem fluerent, capita obturari, et rivos omnes, qui campos interfluebant, averti, quò infinita illa hominum ac jumentorum multitudo siti conficeretur, curavit. Eversum murum restituit, alterum forinsecùs addidit, et turres superextruxit. Tunc gladios, et hastas, et clypeos, et alia omnis generis

arma telaque excudi jussit, et in exercitu suo multos duces ac præfectos constituit.

Postquàm nihil non parasse ac molitus esse visus est, quod ad hostem humanis viribus propulsandum à muris valere posse populis judicaret, eam, quam pectore fovebat, divini auxilii spem non dubiam in suorum quoque animos tentans transfundere, iis in platea congregatis dixit: *Viriliter agite, et confortamini. Ne paveatis, et nolite timere Regem Assyriorum, atque universam multitudinem quæ cum eo est. Multò enim plures nobiscum sunt, quàm cum illo. Est quippe cum illo brachium carneum, nobiscum verò Dominus Deus qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis.* Nonnihil ad cœlestis opis spem erectus est animus multitudinis cùm his Ezechiæ verbis, tum Isaïæ Prophetæ monitis ac vaticiniis, qui jam antea venturum Assyrium prædixerat, ejusque itinera, castrorum metationes singulas, victorias, sacrilegas minas et cogitationes quasi videns audiensque prænuntiaret: et tum, ferocissimum hostem quasi laguneulam confringendum esse et conterendum et conculcandum, salva urbe Jerosolyma, affirmare non desistebat.

Ezechias à morte imminente liberatus.

Dum in urbe omnia belli apparatu strepunt, et alii, pro cujusque ingenio, mœrore confecti jacent, alii varia obsidionis mala fortiter laturi videntur, Ezechias subito morbo correptus est. Qui cùm quotidiè magis ingravesceret, accessit ad ægrum Isaïas Propheta, et nihil regiam majestatem reveritus, ubi imperanti Deo parendum esset, dixit ei: *Hæc dicit Dominus: Rebus tuis provide, quia morieris tu et non vives.* Regis dolorem vehementer augebat pius timor, ne et morbus quo conflictabatur et denuntiata proxima mors gravioris delicti, in quo fortasse incidisset imprudens, pœna essent; maximè cùm necdum ei ulla stirps virilis esset, quam tamen Davidis posteris usque ad Messiæ tempora non defuturam pollicitus fuerat Deus. Itaque averso à luce vultu, conversusque ad parietem, magno fletu oravit Dominum, ut misereretur sui. Precibus ejus ac lacrymis motus Deus, mutata statim sententia: *Eum intra dies tres, depulso morbo, valentem ascensurum esse in Templum,*

quindecim annos ejus vitæ additum iri; et urbem Jerosolymam à Regis Assyriorum assaltibus liberam fore pollicitus est. Quæ Dei promissa ut præsenti signo confirmaret idem, qui ea ferebat, Propheta Isaïas, solis umbram ipsumque solem per decem retro lineas in Horologio reverti, Rege ita postulante, jussit.

Ezechias thesauros suos Babyloniis ostentat.

Ubi primùm ex morbo convaluit Ezechias, gratias egit ei, qui pro sua potentia et sapientia mortales *deducit ad inferos, et reducit*; ediditque canticum quod in libris Isaïæ Prophetæ extat. Neque tamen (quæ est humanæ mentis infirmitas semper in præceps ruentis, nisi præsens adsit auxilium Dei) retribuit ille Domino, secundùm beneficia quæ acceperat, sed elevatum est atque exaltatum cor ejus. Venerant cum muneribus et litteris missi à Rege Babyloniorum Legati, qui Ezechiæ restitutam valetudinem gratularentur, et, ut syderum motus sedulò contemplari solebat Babyloniorum gens, interrogarent de portento quod nuper

acciderat. Tunc Deus, cujus *judicia abyssus multa, et viæ investigabiles*, dereliquit eum, ut tentaretur, et nota fierent omnia quæ erant in corde ejus. Thesauros ille sibi plurimos congregaverat argenti, et auri, et lapidum pretiosorum, et aromatum, et unguentorum, pigmentorumque, et vasorum, et armorum. Apothecas quoque habebat frumenti, vini, et olei, et præsepia jumentorum, et caulas pecorum, et greges ovium, atque armentorum innumerabiles. Hæc ille universa et singula, quibus ab ipso Domino inclitus fuerat factus, Legatis Babyloniicis ostendit plus æquo lætus, et quod unus cordium scrutator Deus cernebat, sibi ipse plaudens, ac tacitè superbiens. Hanc in pio Rege mentis elationem non impunitam voluit *qui quos amat, arguit et castigat*: et ad eum misit Isaïam, qui denuntiaret: *Omnes illos, quos Babyloniis ostentasset, thesauros, esse aliquando in eorum manus transferendos: et filios ejus in aula Regum Babyloniorum servilibus ministeriis functuros.* Agnovit ille et culpæ gravitatem, et æquitatem pœnæ. Et quia *humiliatus* est tam ipse quàm habitatores Jerosolymæ, idcirco non venit super

eos ira Domini tempore regis Ezechiæ.

Ezechiam adversùs Rabsacis impia ac superba dicta consolatur Isaïas.

Interea urbem Lachis cum universo exercitu obsidebat Sennacheribus. Ad quem cum Ezechias trecenta talenta argenti et triginta talenta auri misisset, ut pacem redimeret, et ab urbe regia tempestatem magis in dies imminentem averteret; ille accepta pecunia, quam Regi *à se peccatum fuisse* dicenti, et pacem oranti impetraverat, promissis non stetit: et non modò belli consilium non abjecit; sed etiam tres exercitus sui duces cum parte copiarum ire Jerosolymam ad Ezechiam jussit. Qui cùm Regem ad colloquium frustra evocare tentassent, unus inter eos, nomine Rabsaces, dixit iis quos ad cognoscenda Legatorum postulata miserat Ezechias, stante supra murum atque audiente populo: *Ezechiam inani fiducia nitentem defecisse à magno Rege Sennacheribo. Nullam ei spem reponendam esse neque in Rege Ægypti, neque in Deo suo, quorum alter, baculus esset arundineus, cui si quis innixus fuerit, com-*

minutus ingrediatur et perforet manum ejus, alter non magis populum Judæ ab Assyriorum armis tutum præstiturus esset, quàm gentes plurimas sui Dii præstitissent. Plebem monuit, *ut caveret, ne in apertam perniciem præceps rueret: et se vana persuasione deludi pateretur à Rege suo, qui certum auxilium pollicebatur ejus Dei, cujus voluntate ipse egressus esset ex Asia Rex Sennacheribus, ad disperdendam gentem quæ rebelli Regi pareret.* Denique *nihil à civibus Jerosolymæ fieri melius posse* contendit, *quàm si eum Regem, quem nulla locorum asperitas, nulla militum copia, nulla humana divinaque vis retardaret, intra portas ultrò reciperent, sub illius deinde auxilii umbra comesturi unusquisque in patrio solo de vinea sua et de ficu sua, et bibituri aquas de cisternis suis, aut transferendi in terram, quæ similis esset terræ eorum, terram fructiferam et fertilem, terram et panis, et vini, et olei et mellis feracem.*

Cùm hæc aliaque multa et adversùm se et contra Dominum Deum superbè atque impiè dicta ad sollicitandam populi fidem accepisset Ezechias, scidit vestimenta sua, operuit se sacco, et ingres-

sus Templum ut divinam opem imploraret, primos regiæ domus ministros, et seniores Sacerdotum, saccis pariter opertos ad Isaïam misit, qui referrent: *Quàm sacrilegas in Deum voces effudisset nomine Regis sui Rabsaces. Jacere in domo Domini humi prostratum Ezechiam, iisdem excruciatum doloribus, quibus soleret mulier parturiens: et quoniam timeret ne preces suas iratus Dominus aversaretur, postulare à Propheta, ut ipse oraret pro miseris populi reliquiis.* Respondit Isaïas: *Assyriorum minis terreri Ezechiam non oportere: omnes superbi et impii Regis conatus inanes futuros, reversurum enim illum in eas, unde profectus esset, terras, et ibi cruenta morte interiturum.*

Ezechiæ divinum auxilium iterum pollicetur Isaïas.

Quæ habenda esset Isaïæ verbis fides, statim compertum est. Nam cùm Sennacheribo urbem Lobnam obsidenti nuntiatum esset, Tharacam Æthiopiæ atque Ægypti Regem è finibus suis egressum esse, ut urbi Jerosolymæ veniret subsidio; relicta obsidione properavit in oc-

cursum ejus, missis priùs ad Ezechiam alteris legatis cum litteris, quarum summa hæc erat: *Non debere eum decipi inani spe ac fiducia in Deum suum, cujus potentia, quantacunque illa prædicaretur, neque ipse neque urbs Jerosolyma eripi possent è manibus Assyriorum, sicut Deorum suorum ope erepti non fuissent ceteri Reges ac populi, quos bello vicerat.* Ezechias acceptis lectisque litteris, ascendit in Templum, et expandit illas coram Domino, ejus oculis quasi legendas subjiciens: Dixitque: *Domine exercituum, Deus Israëlis, qui sedes super Cherubim, tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fecisti cœlum et terram. Aperi, Domine, oculos tuos, et vide; inclina aurem tuam, et audi omnia verba, quibus Sennacheribus exprobravit tibi Deo viventi. Verè, Domine, desertas fecerunt gentium terras Reges Assyriorum, et dederunt igni ac comminuerunt Deos earum. Non enim erant Dii, sed opera manuum hominum, lignum, et lapis. Et nunc: Domine Deus noster, salva nos è manu ejus; et cognoscant omnia regna terræ te esse Dominum Deum solum.*

Dum has ad Deum preces fundit Eze-

chias, quibus justam ejus adversùs Sennacheribum iram, quæ quasi sopita videbatur, excitat; adsunt missi à Propheta qui Regem, bonæ quidem spei plenum, sed, ut in tali tempore, gravibus anxium curis, consolentur, doceantque: *Exauditum fuisse à Domino: Superbum Sennacheribum, qui et vocem et oculos exaltaverit contra Dominatorem universæ terræ, Sanctum Israëlis, qui se et succidisse sublimes cedros, et agros vastasse, et amnes exsiccasse glorietur; qui templo Excelsi et urbi Jerosolymæ ferrum et ignem minetur; ultricem Dei manum tandem experturum. Equum illum impatientem fræni et ferociter exultantem, jam jam potenti virga domitum, perforatis circulo naribus, et constrictis camo labiis, reducendum esse in viam per quam venerit. Victorem tot gentium, qui curru sublimis incedere solitus sit, per ea loca quæ vincendo peragrasset, et infinitis propè agminibus complesset, vix paucis suorum comitatum turpiter fugiturum. Urbem Jerosolymam, quæ ex infensi hostis faucibus eripi non posse videatur, adeo non expugnandam esse ac diripiendam, ut ne ullo quidem aggere ab eo circumdanda sit, et oppugnanda; sed pro-*

tecturus sit eam ac servaturus Dominus propter se, et propter servum suum Davidem. Inani superbia tumentem Regem Assyriorum, quæ prosperè gessisset, suo ipsius consilio, suæ fortitudini tribuere: sed Dei, cui tam protervè illudat, æterno decreto ac nutu cuncta patrata, qui ipse eum adduxerit ad punienda peccata populi.

Ob advocata externa auxilia sibi plaudunt Principes Judæ.

Cùm primum in regnum Judæ irruperat Sennacheribus, futuri præscius Isaïas monuerat, ut jam dictum est, populum Jerosolymæ, ut *quiesceret, nihil ab irato Principe metuendum esse: omnem spem collocandam in Domino, cujus potentiæ ac voluntati nulla humana vis valeret resistere; neque externa accersenda auxilia, quæ nihil profutura essent, imò plurimùm nocitura: Ægyptium ad cujus opes confugi oportere dicebant nonulli, hominem esse, non Deum; et equos ejus carnem, non spiritum, Domino manum suam inclinante, corrupturum auxiliatorem, et magnam ex Ægypto et Æthiopia juvenum ac senum turbam discalceatam et corpore turpiter*

discooperto, captivam abductum iri à Rege Assyriorum. Quod vaticinium ut non mentem solùm, sed etiam oculos multitudinis afficeret, ipse discalceatus, et seminudus, Deo sic jubente, urbem perambulaverat. Sed Prophetæ rectè monenti et vera prædicenti nullam fidem habuerat Principum Judæ major pars, et magnum se operæ pretium existimaverant facturos, si et legationibus et muneribus Ægypti atque Æthiopiæ Regem perpellere possent ad arma adversùs Assyrios movenda. Quod cùm, Ezechia prohibere non valente, præstitissent, et res ex animi sententia cessisse videretur, quia Tharacam universas regni vires secum trahentem accelerare ad decertandum cum Sennacheribo nuntiabatur, sibi plurimùm placebant, quòd Prophetæ et Regis pia potiùs quàm tuta suadentium posthabitis consiliis, ad humanum auxilium respexissent; et cùm certam Ægyptiorum atque Æthiopum de Sennacheribo victoriam prædicarent, proximam omnis molestiæ liberationem suæ, in tractandis quæ bellum et pacem spectarent, solertiæ tribuendam esse jactitabant.

Victis Æthiopiæ et Ægypti exercitibus, accedit ad urbem Jerosolymam Sennacheribus.

Sed *quod Dominus decrevit, quis poterit infirmare? Et ubi manus ejus extenta est, quis avertet eam?* Quæ Propheta à Deo monitus ventura prædixerat, ea eventus comprobavit; idemque arguit, quàm inania sæpe sint hominum consilia, quàm fallaces spes. Conjunctos Æthiopiæ et Ægypti exercitus fudit cæditque Sennacheribus: et cùm castris omni opulentia refertis potitus esset, eos qui cædi superfuerant, effusa fuga recedentes, in Ægyptum usque persecutus, multam inde prædam, multos captivos abduxit.

Tam insignis victoriæ gloriam suæ ipsius fortitudini tribuebat dementer superbus Rex, securim aut serram imitatus, quæ quidquid laudis debetur robori aut peritiæ artificis, à quo movetur, sibi vindicaret. Factus itaque multò quàm ante ferocior, et novis viribus instructus, magnis itineribus contendit Jerosolymam, ad obterendum hostem, quem omni jam spe atque ope destitutum putabat; et ipsi omnipotenti Deo minitans,

unicam ejus in terris sedem, unicum sacrarium, tam facilè se funditus eversurum prædicabat, quàm multiplices aliorum Deorum aras, statuas, templa sustulerat. Hos animos gerens, propiùs muros accessit, et castris positis, quæ ad obsidendas expugnandasque urbes opus sunt, erat jam apparaturus.

Vocavit tum Dominus universum populum Judæ ad fletum et ad planctum, ad calvitium, et cingulum sacci: at pro his apud nonnullos, (quæ est humanæ mentis perversitas, gaudium et lætitia!) occidere vitulos et jugulare arietes, comedere carnes et bibere vinum, una cura erat. *Comedamus*, inquiebant, *et bibamus*, *cras* enim *moriemur*. Alii contra inter miserabiles conjugum et liberorum ejulationes dolore penè enecti, et domi inclusi, mortem sævissimam, aut duram servitutem expectabant. Omnes, si quos fortè excipias, spes tota deseruerat: et eorum judicio temeraria atque insana Regem suum habebat fiducia, qui in tam afflictis ac perditis rebus Prophetæ adhuc fausta vaticinanti crederet, et de promissa ope divina adeo non desperaret, ut etiam certam de fortissimo hoste mœnia

circumsidente victoriam cum civium ferè omnium irrisione polliceretur.

Deletus exercitus Sennacheribi; ipse à filiis deinde occisus.

Verum *qui habitat in cœlo irridet impios, et tamquam vas figuli confringit eos: scutum autem est omnium sperantium in se.* Illa ipsa nocte, quæ regis Sennacheribi reditum ex Ægypto, et ejusdem de oppugnanda urbe Jerosolyma consilium secuta est, micuere repente è cœlo fulgura super castra Assyriorum, auditus horrendus tonitruum fragor, et visa passim cadere fulmina, inter grandinem ventorum turbine incussam, et imbrem torrentis modo effusum: percussitque Angelus Domini centum et octoginta quinque hominum millia; intacto, ut apertiùs et crudeliùs periret, ipsorum Rege: qui cum diluculo surrexisset, et cadavera suorum passim jacere sparsa conspexisset, intellexit tandem quanto intervallo distat terra à cœlo, tanto humanas vires à veri Dei potentia distare. Fracti sunt spiritus illi feroces, et quasi victricem formidandamque Omnipotentis manum tergo suo inhærentem senti-

ret, trepida et turpi fuga cum paucis suorum reversus est in Assyriam, suæ cladis ipse nuntius futurus, et nefariis filiorum gladiis confodiendus. Nam cum in regia urbe Ninive staret ante aras Dei sui Nesroch, eum filii duo Aramelech, et Sarasar infando quidem parricidio, sed morte merita, contrucidarunt: ita regente omnia divina sapientia et justitia, ut qui adversus vitæ et omnis regiæ potestatis auctorem impiè insurrexisset, ipse et vitam et regnum sibi per vim eripi à filiis, sanctas naturæ leges impio facinore conculcantibus, videret.

Ezechiæ pietas, et mors.

É tam præsenti periculo præter omnium circa populorum opinionem divinitùs liberatus Ezechias, eos in tantum Dei Israëlitarum timorem, et tantam pietatis suæ reverentiam adduxit; ut alii eum deinde bello lacessere nefas esse et periculosum ducerent; alii magna quoque munera ei, tamquam communi ab impotenti Assyriorum dominatu liberatori, et hostias Domino in urbe Jerosolyma immolandas mitterent. Itaque per

reliquam vitam placida pace frui ei licuit; deditque illi Dominus filium regni successorem futurum, et amplas omnis generis divitias. Ipse autem fecit quod erat bonum coram Domino, sicut David pater ejus. In Domino Deo Israëlis tum maximè speravit, cùm nullus superesse videretur spei locus. Neque ante, neque post eum fuit similis ei in cunctis Regibus Judæ. Adhæsit Domino, nec deflexit ab eo, fecitque quæ ab illo fuerant præcepta Mosi. Unde et erat Dominus cum illo, et quoniam in omnibus, quæ aggrediebatur, sapienter agebat, ea illi feliciter cadebant. Porrò viginti et novem annos regnavit. Mortui exequias celebravit universus Juda, et inter sepulchra avorum Regum loco insigniore conditus est.

Quoniam *omnia in figura contingebant* populo Israëlitico, satis constat ex multis sacrorum librorum locis, urbem Jerosolymam, quæ ab omnibus superbi Sennacheribi conatibus illæsa permansit, expressam esse imaginem Ecclesiæ Christianæ, quam nec Diabolus, nec conjurata *hæreticorum* et improborum hominum vis valeant convellere.

FINIS.

SYNOPSIS VITÆ

DOMINI NOSTRI JESU-CHRISTI,

Beatæ Mariæ Virg., ac SS. Apostolorum.

De Christi Genealogia, Nativitate et Baptismo.

Christi genus ac stirpem Sancti Matthæus, et Lucas Evangelistæ variè descripserunt. Eos inter se dissentire objecerunt jam olim adversarii Religionis christianæ, verùm eos conciliant antiqui Patres.

Christus Jesus, æternus Deus, æternique Patris Filius, in Bethlehem Judæ natus est in diebus Herodis Regis, cùm descriptio Imperii fieret ex edicto Augusti, et Cyrinus in Syria et Judæa provinciam illam census universalis obiret. Natus est Consulibus Augusto Cæsare XI seu XII, et L. Cornelio Sulla II. Partum sacratissimum enixa est Deipara in spe-

lunca Bethlehemo vicina.

Octavo die circumcisus est Christus, et Jesu nomen suscepit. Deinde adoratus fuit à Magis, qui stella duce ab Oriente venerunt, et munera ei obtulerunt, aurum, thus, et myrrham. Post Magorum discessum, Angelo monente, Joseph cum Maria et Puero Jesu in Ægyptum fugit, ut Herodis persecutioni illum eriperent.

Interea cædem infantium imperavit Herodes *in Bethlehem et in omnibus finibus ejus, à bimatu et infra, secundùm tempus quod exquisierat à Magis.* Celebre est Augusti dictum de Herodis sævitia in Judæorum infantes, ipsumque ejus filium, quod refertur à Macrobio: *Cùm audisset,* inquit, *inter pueros, quos in Syria Herodes Rex Judæorum intra bimatum jussit interfici filium quoque ejus occisum, ait: Melius est Herodis porcum esse, quàm filium.*

Baptizatus est Christus anno Imperii Tiberii 16, ætatis suæ 30 ineunte, anno uno postquam S. Joannes Baptista ministerium suum inchoasset. Hæc miracula subsecuta sunt Christi Baptismum; videlicet: Cœli aperti sunt, Spiritus Sanctus in

columbæ specie descendit, vox æterni Patris de cœlo audita est, dicentis: *Jesum esse dilectum filium suum, in quo sibi valde placeret*. Miracula autem hæc idcircò edita sunt, teste Chrysostomo, *ne apud plurimos opinio firmaretur illorum, qui arbitrabantur, Christum esse unum è vulgo.*

Christus post susceptum à Joanne Baptismum Sancto afflatus Spiritu secessit in desertum, atque ibi dies quadraginta ab omni prorsus cibo abstinens jejunavit, iisque transactis esuriit. Quam occasionem arripiens diabolus, obtulit ei lapides in panem vertendos. Triplex fuit Christi tentatio, prima ad gulam pertinens, secunda ad superbiam, tertia ad avaritiam.

De Miraculis Christi, ac de ejus Prædicatione.

Primum Christi miraculum fuit conversio aquæ in vinum ab eo facta, dum interesset nuptiis in Cana Galilææ oppido celebratis. *Hoc fecit initium signorum Jesus.* Maximum miraculorum Christi, juxta S. Hieronymum fuit ejectio vendentium, et ementium, itemque num-

mulariorum è Templo. Omnia Christi miracula, quæ recensent quatuor Evangelistæ collegit S. Gregorius Nazianzenus versibus elegiacis, nec non heroicis.

Christus Dominus prædicare cœpit publicè doctrinam suam anno ætatis 31, postquam Joannes Baptista jussu Herodis Antipæ conjectus est in carcerem: siquidem paulò ante docuerat Discipulos qui ipsum secuti fuerant, et eos quos per Discipulos baptizaverat in Judæa. Prædicavit *per universam Judæam, incipiens à Galilæa*, ubi educatus fuerat in urbe Nazareth: sed cum Nazareni doctrinam ejus aspernarentur, ac respuerent, *descendit in Capharnaum Civitatem Galilææ, ibique docebat illos Sabbatis. Exinde*, ut inquit D. Matth. *circumibat totam Galilæum*. Porrò ex Judæa non excessit Christus docendo, nec prædicavit gentibus Evangelium, ut significant ejus verba apud Matthæum: *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israël*. Concessit quidem Christus in partes Tyri et Sidonis, non tamen ut ibi prædicaret: nihilominùs venientes ad se Gentiles in Galilæa, et Judæa docens admisit.

Sabbatis sæpissimè prædicavit *in Tem-*

plo, quò omnes Judæi conveniebant; et in Synagogis quæ erant in urbibus et vicis frequentioribus. Anno prædicationis secundo, ætatis suæ 32, post fusas per noctem totam ad Deum preces, manè ex multis discipulis sibi adjutores elegit duodecim Apostolos, qui duodecim fundamenta Ecclesiæ in sacris litteris appellantur, et anno insequente duos et septuaginta Discipulos, quos binos ad prædicandum misit, Apostolos verò retinuit apud se, tum ut testes essent vitæ suæ, et sibi præsto essent, tum ut ab sese discerent rationem Evangelii prædicandi, et orbem totum tali modo subigendi.

Rogatus ab uno ex Discipulis: *Domine, doce nos orare, sicut docuit et Joannes discipulos suos*, præscripsit illi Divinam illam orandi formulam, quæ *Oratio Dominica*, vulgò dicitur, quæ à Tertuliano *Breviarium totius Evangelii*, et à S. Cypriano *Cælestis doctrinæ compendium nuncupatur*. Nec solùm orandi formulam Discipulis tradidit, sed ipse ad precandum documento fuit et exemplo; quandoquidem in oratione ita frequenter versabatur, ut in ea etiam pernoctaret.

Præter Discipulos, etiam feminæ se-

cutæ sunt Christum prædicantem, quæ *ministrabant ei de facultatibus suis.* In earum numero fuerunt Maria Magdalene, ex qua Christus septem dœmonia ejecerat, Maria mater Jacobi et Joseph, mater filiorum Zebedæi, et aliæ.

Anno prædicationis primo, quem *acceptabilem* prædixerat Isaïas, prædicavit Christus Jesus approbantibus universis, nemine Judæorum aut Gentilium repugnante, imò omnibus prædicantem audientibus perlibenter. At secundo prædicationis anno quamplurimos habuit obtrectatores; et anno tertio quos, et quàm graves adversarios passus sit nemo ignorat; nam Judæi Pontium Pilatum ad mortem illi inferendam calumniis, minis, et clamoribus vel invitum adegerunt.

De triumphali Christi ingressu in urbem Jerosolymam.

Anno vitæ ejus postremo, die ante mortem ejus quinto, primo hebdomadæ, qui nobis nunc Dominicus est, Christus Jerosolymam ingressus est. Nam summo manè Bethania descendens cùm ad

Bethphage venisset, eò misit duos Discipulos, qui indè asinam et pullum ad se adducerent, jussos dicere eorum Dominis, si prohiberent, Domino his opus esse. Asino palliis Discipulorum exornato Christus insedit, vectusque per vias vestibus ac ramis palmarum et olivarum stratis, à populo gratulante et clamante *Hosanna filio David*, tamquam Messias in urbem deductus est.

De Paschate à Christo celebrato, et Eucharistia ab ipso instituta.

Christus Dominus, quemadmodùm narrat Joannes, prima ac legitima cœna jam peracta, inter cœnam secundam ac communem, solus aliis recumbentibus surrexit, vestimenta sua deposuit, et ministerium admodùm servile fungens aquam in pelvim fudit, ac pedes Discipulorum, initio facto à Petro, qui id priùs vehementer abnuerat, lavit, lotosque abstersit linteo, ac demum mensæ, à qua surrexerat, iterum accubuit, *et humanæ humilitatis utilitatem*, ut loquitur S. Augustinus, *suo exemplo commendavit.*

Postquam legitimam cœnam fecit, et

pedes Discipulorum lavit, cùm recubuisset iterum, pane et calice accepto ac benedicto, corpus suum et sanguinem Discipulis distribuit, ac jussit ut ipsi quoque id facerent in sui commemorationem. Quo Sacrificio et Sacramento instituto, divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, atque reipsa eos *in finem dilexit.*

De Passione Christi.

A Judæ proditione cœpit Christi passio. Judas enim unus ex Discipulis, quos assumpserat ad Apostolatum, biduò antè Pascha, abiit ad Sacerdotum Principes in aula Caiphæ Pontificis consultantes quomodo Jesum dolo comprehensum interficerent, pactusque est cum ipsis mercede triginta argenteorum se Magistrum suum proditurum.

Christus cœna tum legitima, tum Eucharistica *cum duodecim Discipulis suis*, atque ideo etiam cum Juda proditore, vespere celebrata, egressus ex urbe, ac transiens torrentem Cedron, in montem Olivarum se contulit, et in hortum Gethsemani Patrem oraturus secessit. Tunc Judas eò, ubi erat Christus, venit cum

militibus Præsidis et ministris Pontificum, eumque osculatus, prout inter ipsos convenerat, signum dedit injiciendi manus in illum. Christus inimicis suis obviam procedens non modò non restitit, sed prostratos erexit, turbatos confirmavit, trepidos provocavit, se ultrò satellitibus vinciendum obtulit, et Petrum ad sui defensionem districto gladio decertantem cohibuit.

In horto ter eumdem sermonem repetiit, dicens; *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* In ea oratione passus est tristitiam illam ingentem, quæ eum ita affecit, ut etiam post adhibitam ab Angelo consolationem, fieret *sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Causa verò tristitiæ fuit non solùm objecta animo species suppliciorum; sed præsertim Judæ proditio, Petri negatio, Discipulorum fuga, obstinata Judæorum improbitas, excidium Jerusalem, omnium hominum et maximê Christianorum errata, uno verbo, peccati gravitas, et turpitudo.

Comprehensum Jesum et vinctum adduxerunt satellites primùm ad Annam so-

cerum Caiphæ, deinde ad Caipham ipsum ejus anni Pontificem. Caiphas Jesum tamquam nefarium et impium hominem interrogavit, subornatis testibus eum accusantibus, et aliis omni contumeliarum genere tota nocte reliqua afficientibus. Manè diei insequentis, cùm Sacerdotes, Seniores populi, et Scribæ eum ad mortem dare habito consilio decrevissent, vinculis constrictum in Prætorium ad Pilatum, postea jussu Pilati ad Herodem, et rursus ab Herode ad Pilatum perduxeruut.

Apud Pilatum triplicis criminis reus factus est; scilicet quòd perversa doctrina populum in errorem induceret; quòd Romanis tributa solvere prohiberet; demùm quòd Regnum affectaret. Post hæc Pilatus, cùm cognovisset Jesum esse Galilæum, ut à negotio tam molesto se expediret, eum ad Herodem misit. Sed cùm Herodes illum de multis interrogasset, nec ullum ab eo responsum tulisset, veluti fatuum ac stolidum hominem, illusum et indutum veste alba ad Pilatum remisit.

Tunc Pilatus id maximè curavit, ut Judæis persuaderet, satis esse si Jesus

flagellis castigaretur. *Traditus est itaque Jesus militibus verberandus*, ut scribit S. Hieronymus, *et illud Sacratissimum Corpus pectusque Dei capax flagella secuerunt.*

Flagellatus est omnino nudus ad columnam ligatus; et non virgis instar hominis liberi, sed flagellis tamquam servus cæsus est.

Post verbera milites nudatum Christum pristinis vestibus induunt clamydem coccineam, et pro diademate ponunt ei coronam spineam; pro sceptro regali dant calamum, et adorant quasi Regem, ludibrii et crudelitatis spectaculum exhibentes. Christum tam fœdè laceratum conspicientes Judæi, non desierunt eum ad mortem postulare: hinc clamare cœperunt, non Jesum sibi à Pilato dimitti velle per Pascha, sed Barabbam latronem, non Salvatorem, sed interfectorem, non datorem vitæ, sed ademptorem; atque illud etiam furore abrepti optarunt, ut pœna mortis ejus in se et filios suos recideret. Tunc Pilatus *nomine Cæsaris territus*, et illorum clamoribus furentibus concessit, et Jesum crucifigendum tradidit.

Traditus Dominus Jesus Christus sæ-

vientium voluntati, crucem in humeros suos efferre cogitur (qui mos erat Romanorum) à Prætorio Pilati ad montem Calvariæ deportandam. Sed cùm ille jejuniis, vigiliis, verberationibus confectus ac penè exanimis oneri succumberet, obvium quemdam hominem Cyrineum nomine Simonem arripuerunt, qui *tolleret crucem ejus*, eamque solus deferret.

De Morte Christi.

Ubi ventum est ad Calvarium, *dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum*, et sub meridiem in crucem sublatus est: et septies è cruce pendens locutus est. Prima vox illa fuit, qua petiit à Patre, ut iis ignosceret, qui pœnarum omnium, quas pertulit, auctores et ministri fuerant: *Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.* Secunda illa, quam dixit latroni homini pœnaliter pendenti, et salubriter confitenti: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Tertia illa, qua Matrem suam, et Joannem Apostolum affatus jussit, ut altera alteri Mater, et alter alteri filius esset: *Mulier, ecce filius tuus*; et ad discipulum conversus: *Ecce mater tua.*

Quarta est ingens illa vox: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Quæ vox ostendit Christo inter summos dolores nullum animi solatium divinitus datum, et humanam ejus naturam sensisse tormenta omnia, perinde ac si Personæ Divinæ conjuncta non fuisset. Quinta: *Sitio.* Sexta: *Consummatum est.* Septima et postrema, divinæ ejus naturæ index, est vox illa quam emittens expiravit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Qua precatione monuit suos, et constituit ut in extremo vitæ momento, quanta maxima possent animi contentione se Deo commendarent.

Mortem Christi hæc consecuta sunt prodigia; videlicet: Velum Templi scissum est in duas partes, terra mota, petræ disruptæ, reserata sepulchra, erecta plurima jacentia corpora Sanctorum, qui deinde post resurrectionem ejus exeuntes è sepulchris, profectique Jerosolymam, se in conspectum multis dederunt.

De Christi sepultura.

Postquam Christus Dominus feria sexta, hora diei nona in cruce spiritum

emisit, eodem die vespere Josephus ab Arimathæa, et Nicodemus, viri illustres ac nobiles, corpus ejus de cruce acceptum diligenter atque honorificè tegendum ac sepeliendum curarunt. Corpus permissu Pilati Præsidis è cruce depositum laverunt primùm, lotum unxerunt; cùm unxissent, nova mundaque sindome cum aromatibus involutum à pedibus ad collum usque colligarunt, et sudario capiti superposito intulerunt in propinqui horti monumentum novum, quod deinde saxo ingenti ad ostium apposito occluserunt. Postero die magno Sabbati saxum à Principibus Sacerdotum concessu Pilati obsignatum est, et milites sepulchri custodes positi; ita volente Deo, ut quò magis cavit perfida gens, ne Apostoli Corpore Christi per fraudem sublato, resurrectionem ejus spargerent in vulgus, eò minùs id causari posset, ex quo Christus ad vitam rediisset.

De Christi Resurrectione, et Ascensu ejus in Cœlum.

Tertio à mortis die, qui fuit Dominicus, summo manè Christus, qui triduum

mortuus fuerat, egressus è sepulchro clauso et obsignato, custodibus, quos attonitos obstupefecerat pavor, nihil videntibus, ad vitam virtute sua primus omnium rediit et surrexit.

Feminæ omnium primæ resurrexisse Dominum ab Angelis audiverunt, et resurrectionem nuntiarunt Christi Discipulis, et nominatim Petro, prout ab Angelo jussæ fuerant.

Christus Dominus ipso Resurrectionis suæ die quinquies apparuit. Primùm dedit se in conspectum Mariæ Magdalenæ ad sepulchrum ejus ploranti, sub olitoris specie, ideoque ab ea habitus est cultor horti, sed postmodum agnitus est tamquam Magister. Postea occurrit eidem Magdalenæ aliisque mulieribus revertentibus à sepulchro Jerosolymam, quæ cum singula Apostolis narrassent, vana narrare visæ sunt. Tertiò apparuit Petro. Eodem die *in effigie viatoris* se itineris socium adjunxit duobus Discipulis proficiscentibus Jerosolymâ Emmaünem, estque ab iis cognitus in fractione panis. Tandem eodem die in noctis exordio januis clausis ingressus est ad Discipulos, absente Thoma, in unum

locum congregatos, eisque data priùs pace concessit potestatem remittendi peccata, et Pœnitentiæ Sacramentum instituit.

Octavo à Resurrectione die eosdem Discipulos foribus pariter occlusis Christus adivit, ac Thomæ, qui tunc præsens aderat, vulnera tractanda obtulit. Rursùs ostendit se ad mare Tiberiadis quatuor Apostolis Petro, Thomæ, Jacobo, et Joanni; item Nathanaëli, itemque duobus Discipulis à Joanne non memoratis. Postea eumdem in monte Galilææ, qui *Thabor* dicitur, Discipuli undecim viderunt: *Novissimè*, id est, ipso quadragesimo die, *recumbentibus illis undecim apparuit: et convescens præcepit eis ab Jerosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris*, videlicet, Spiritum Sanctum. Peracto convivio deduxit eos in Bethaniam ad montem Olivarum, unde cùm priùs eis *elevatis manibus benedixisset*, eisdem videntibus in cœlum sublatus est.

In prædictis apparitionibus Christus cum Discipulis suis egit potissimùm *de Regno Dei*; non de cœlesti solùm ac æterna gloria, qua post exantlatos in

evulganda ejus doctrina labores donandi erant; sed etiam de Ecclesia, quam fundare jam cœperat, rebusque ad ipsam pertinentibus.

DE BEATA MARIA VIRGINE.

De genere et Parentibus Beatæ Mariæ Virginis.

Matthæus et Lucas genus Mariæ Virginis repetunt à Rege Davide. Idem Lucas eam fuisse tradit Sacerdotalis Aaronis Familiæ affinitate conjunctam. Mariæ Parentes fuerunt Joachim et Anna. Joachim *præparationem Domini*, Anna *gratiam significat*. Anna sterilitate divinitùs depulsa Mariam concepit modo prorsus naturali atque communi, quæ tam immunis fuit semper à labe originali.

De Mariæ Virginis Præsentatione in Templo, ejusque Desponsatione cum S. Josepho.

Maria Virgo adhuc tenella Templum deducta fuit, Deo consecrata, et à Sacerdotibus ad Samuelis similitudinem in sanc-

tis ædibus educata; ibique perpetuam Virginitatem Deo vovit.

Mariam, etiamsi Virginitatis voto teneretur, Josepho viro justo nubere non recusasse, docent Sacræ Litteræ; sed hujus rei misterium non docent, nec ullo modo indicant, utrum Maria suum cum Josepho consilium priùs communicaverit, atque effecerit ut Josephus in id consentiret; an verò ipsa ultrò se offerens Deo, seque ejus providentiæ committens Matrimonium deinde contraxerit; quòd aliter facere Israelitarum mores adhuc non permitterent.

Vitam et mores Beatæ Mariæ Virginis describit S. Ambrosius hisce verbis: „Sit „vobis tamquam imagine descripta Vir„ginitas vitaque Beatæ Mariæ, de qua „velut speculo refulgeat species castita„tis, et forma virtutis. . . . . Virgo erat „non solùm corpore, sed etiam mente, „quæ nullo doli ambitu sincerum adul„teraret affectum. Corde humilis, ver„bis gravis, animi prudens, loquendi „parcior, legendi studiosior, non in in„certo divitiarum, sed in prece paupe„ris spem reponens: intenta operi, ve„recunda sermone, arbitrum mentis solita

„non hominem, sed Deum quærere:
„nullum lædere, benè velle omnibus, as-
„surgere majoribus natu, æqualibus non
„invidere, fugere jactantiam, rationem
„sequi, amare virtutem. Quando ista vel
„vultu læsit parentes? Quando dissensit
„à propinquis? Quando fastidivit humi-
„lem? Quando derisit debilem? Quando
„vitavit inopem? Eos solos solita cœtus
„virorum invisere, quos misericordia non
„erubesceret, neque præteriret verecun-
„dia. Nihil torvum in oculis, nihil in
„verbis procax, nihil in actu inverecun-
„dum, non gestus fractior, non incessus
„solutior, non vox petulantior, ut ipsa
„corporis species simulacrum fuerit mentis,
„figura probitatis. Quid exequar ciborum
„parsimoniam, officiorum redundantiam,
„alterum ultra naturam superfuisse, alte-
„rum penè ipsi naturæ defuisse? Illic
„nulla intermissa tempora, hìc conge-
„minatos jejunio dies? Et si quando re-
„ficiendi successisset voluntas, cibus ple-
„rumque obvius, qui mortem arceret,
„non delicias ministraret. Dormire non
„priùs cupiditas, quàm necessitas fuit:
„et tamen, cum quiesceret corpus, vi-
„gilaret animus, qui frequenter in somnis

„ aut lecta repetit, aut somno interrupta „ continuat, aut disposita gerit, aut ge„ renda prænuntiat. Prodire domo nescia, „ nisi cum ad Ecclesiam conveniret; et „ hoc ipsum cum parentibus, aut pro„ pinquis. Sic Maria intendebat omnibus, „ quasi à pluribus moneretur, sic im„ plebat omnia virtutis officia, ut non tam „ disceret, quam doceret. Talem hanc „ Evangelista monstravit, talem Angelus „ reperit, talem Spiritus Sanctus elegit."

De Annuntiatione, et Visitatione Beatæ Mariæ Virginis.

Gabriel Angelus ingressus ad Virginem, solam reperit, et orantem in suo cubiculo; salutavit appellans *gratia plenam*, quali salutatione nemo ante dignus habitus fuerat. Hanc ob rem, et quòd existimabat se virum videre, quem postea Angelum esse intellexit, turbata est, et sacro quodam horrore perfusa. Ubi didicit ab Angelo, futurum ut conciperet et pareret magnam sobolem, filium Altissimi, rogavit qua id ratione fieri posset; non quòd de Angeli fide dubitaret, sed ut modum intelligeret, quòd Deus id fa-

cere decrevisset, atque divinæ se voluntati submitteret. Tunc Angelus inquit: *Spiritus S. superveniet in te, et virtus Altissimi obumbravit tibi, et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei.* Cùm Virgo Angeli dictis credens se *Ancillam Domini esse* professa fuisset, fidem concepit.

Digresso Angelo Maria humilior facta, ubi se cognovit electam, statim ad Cognatam suam Elisabetham in montana processit, ut Cognatæ gaudium suum ob conceptum ab illa filium testaretur, suamque prægnanti ac seni navaret operam et studium. Tercentum circiter millia passuum confecit, ut Hebronem Urbem in montibus positam, in qua degebat Elisabeth, Nazaretho discedens, (et Hierosolymam pertransiens, Deum ibi in Templo adoratura) perveniret. *Quasi tribus mensibus* Maria mansit apud Elisabetham, et probabile est mansisse usque ad ortum Joannis Baptistæ.

De Partu, et Purificatione B. Mariæ Virginis.

Quemadmodum Christum conceperat Virgo Maria, ita etiam peperit sine ulla

prorsùs Virginitatis diminutione. Quem sine gravamine tulerat, eundem sine dolore, atque adeò magna cum voluptate in lucem emisit.

Etsi Beatæ Virginis partus (concepto sine viri opera Christo Domino, et in lucem edito sine maternæ Virginitatis detrimento) non purissimus esse non potuit; illa tamen, tamquam una è multis, voluit per dies quadraginta Legis præcepto obtemperare, tum *ut humilitati filii conformaretur*, *tum ut calumniæ occasionem Judæis tolleret*. Post illos dies, cùm venisset in Templum, filium suum obtulit, et sacrificium more pauperum, *par turturum*, *aut duos pullos columbarum*, non propter necessitatem, sed magis propter consuetudinem Legis. Magna cum admiratione audiit quæ de filio suo à Simeone et Anna prædicata sunt; ac didicit, futurum, ut tantum animo dolorem caperet, quantus esse solet dolor ejus, qui gladio transverberetur. Quod ei contigit, quando filium suum despectum ab omnibus, flagellis cæssum, spinis perfossum, crucifixumque conspexit.

De Maria Virgine à Purificatione usque ad mortem.

Maria Virgo ut ab imminenti puerorum cæde, quam Herodes indixerat, filium suum Jesum subtraheret, cum ipso et Josepho Sponso secessit in Ægyptum; deinde reversa in terram Israël habitavit in urbe Nazareth; inde Hierosolymam cum Josepho quotannis conferre se consuevit ad Pascha celebrandum; puerum Jesum annos jam duodecim natum secum duxit; amissum ac triduo post inventum in Templo cum Doctoribus disputantem allocuta est verbis istis: *Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, et ego dolentes quærebamus te.*

Josephum *fabrum* fuisse dicit S. Matthæus; at cui operi Maria vacaret, nullus significavit Evangelistarum: dicendum tamen, quòd et ipsa honesto aliquo artificio, quemadmodum et Joseph, et sibi et filio necessaria ad victum comparare studuit.

Maria unà cum Christo interfuit nuptiis in Cana Galilææ celebratis; cùmque vino deficiente ei dixisset: *Vinum non*

habent, hoc ab eo tulit responsum: *Quid mihi, et tibi mulier? Nondum venit hora mea.* Postea cum eodem filio suo, fratribus et discipulis ejus profecta est Capharnaüm, ibique mansit paucos dies. Insuper cum iisdem fratribus venit ad Christum in domo nescio qua concionantem, et cum illi non possent ipsum adire præ turba, misit qui nuntiarent, se foris esse cupientes loqui cum eo.

A Christo moriente Joanni Apostolo commendata fuit: ipsa non secùs ac Maria Cleophæ, et Maria Magdalene, stetit juxta Crucem Jesu.

Post Ascensionem Christi fuit cum Apostolis, aliisque tum viris, tum mulieribus, qui fundendis ad Deum precibus concorditer intenti, Spiritum Sanctum à Christo promissum expectabant.

De Morte et Assumptione B. Mariæ Virginis.

Deipara Virgo mortem obiit simillimam sopori illi placidissimo ac suavissimo, quo Deus Adamum sopivit, ut ex latere ejus sine ullo dolore ac sensu costam educeret, ex qua Evam formaret.

Post mortem verò unà cum corpore assumpta est in Cœlum.

DE APOSTOLIS.

Apostoli sunt duodecim illi Viri, quos Servator ac Dominus noster Jesus-Christus haud multò post Evangelicæ prædicationis initium sibi adjunxit, et præ reliquis Discipulis suis solo Apostolorum nomine, quasi præcipuo quodam honoris titulo, insignivit, mandans ut pro se legatione fungentes, in universum Orbem irent, et omni Creaturæ Evangelium prædicarent, et credentibus æternum in Cœlis Regnum pollicerentur: facta insuper eisdem potestate ægros sanandi, mortuos ad vitam revocandi, et dœmones ejiciendi, *ut magnitudo signorum probaret magnitudinem promissorum.*

Duodecim Apostolorum nomina ita recenset S. Matthæus: *Primus Simon qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus, Jacobus Zebedæi, et Joannes frater ejus, Philippus, et Bartholomæus, Thomas, et Matthæus Publicanus, Jacobus Alphæi, et Thaddæus, Simon Cananæus, et Judas Iscariotes.* Omnes Evangelistæ Petrum pri-

mo loco ponunt, Judam postremo.

Apostoli è cæterorum Discipulorum numero non fuerunt electi ob aliquam ingenii dotem; quia Christus *idiotas elegit, ut confunderet Mundum.* Præter duodecim Apostolos à Christo electos, alii tres sunt, scilicet, S. Mathias in locum Judæ proditoris ab Apostolis suffectus, Paulus ac Barnabas instinctu Spiritus Sancti Apostolatu deinde initiati.

Sacerdotes creati ab ipsomet Christo fuerunt, et quidem eo tempore, quo celebrata cum ipsis Agni Paschalis cœna, et Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento instituto, eisdem præcepit, ut tali modo sui memoriam celebrarent, et confecta sub utraque specie Eucharistia, Sacrificium offerrent.

Die Pentecostes, seu Quinquagesimo post Christi Resurrectionem, Apostoli Spiritu Sancto afflati fuerunt; et quidem Hierosolymis; nam mandaverat illis Christus, *ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris.* Susceperunt postmodum *imbuendum Evangelio mundum, distributis sibi terrarum partibus.* Antequàm tamen dividerentur, eodem Divino Spiritu afflati convenientes Hiero-

solymam Christianæ Fidei formulam componendam censuerunt, ut eamdem per omnes gentes æqualiter prædicarent; eamque *Symbolum* appellarunt, ut ea veluti nota et tessera quadam Christianos internoscerent.

De S. Petro Apostolorum Principe.

Petrus antea Simon, Jonæ seu Joannis filius, Bethsaidæ ad lacum Genesareth natus est. Fratrem habuit Andream, piscatu vixit, et domum habuit Capharnaüm. Ejus uxor Martyrii gloria nobilis traditur apud Clementem Alexandrinum, et apud Eusebium, filiosque ex ea Petro susceptos scribunt Patres aliqui. Ad Christum ab Andrea, qui primus illum viderat, deductus, *Cephas*, hoc est, *Petrus* appellari jussus est. Ambulans Christus propè mare Galilææ, cum piscantes vidisset atque vocasset, relictis continuò rebus omnibus, se ejus sectatores esse professi sunt.

Petrus Apostolorum omnium primus, et rebus omnibus nuntium remisit, et in Christo Divinitatem agnovit. Quid egerit ille singulare ad Christi defensionem,

notum est ex Evangelio. Cùm enim vidissent Apostoli accedere milites ut Christo manus injicerent, eum rogarunt, liceret ne vim vi repellere? At Petrus, non expectato Christi responso, ense educto, Malcho in Jesum audacissimè irruenti dexteram auriculam abscidit; quam illicò Jesus-Christus, qui Petrum cohibuit, Malcho restituit.

Cùm ab ancilla et Judæis Petrus interrogatus fuisset, num Christi esset discipulus, non semel aut iterum, sed tertiò negavit, jurejurando etiam affirmans *se non novisse hominem*, quem antea Christum Filium Dei vivi confessus fuerat. Agnovit Petrus, postquam Christus eum aspexit, peccatum suum, et quantum mali Christum negando commiserit, plorando monstravit.

Post resurrectionem suam Christus Petrum ter interrogavit: *Simon Joannis, diligis me plus his?* Cui interrogationi cùm ipse dedisset triplex hoc responsum: *Domine, tu scis, quia amo te*, ac trina voce amoris solvisset trinam vocem negationis; totidem vicibus Christus subjunxit: *Pasce agnos meos*, *pasce oves meas*, et tunc illum sui Vicarium, Pontificem

Summum, totiusque Ecclesiæ et ipsorum Apostolorum Caput constituit.

Petrus Apostolorum *Princeps* constitutus datam sibi à Christo provinciam administrare aggressus, dum adventum Spiritus Sancti unà cum Apostolis et aliis fratribus expectaret, de duodenario Apostolorum numero explendo cum ipsis egit, et D. Mathiam, in quem sors ceciderat, in Collegium Apostolorum cooptavit. Deinde Divini Spiritus lumine illustratus tanta vi primus inter Apostolos Christum prædicavit, ut una et altera Concione octo hominum millia ad Christianæ Fidei veritatem traduxerit. Eum postea sanavit, qui in *speciosa* porta ex matris utero ab annis quadraginta claudus erat. *Ananiam*, et uxorem ejus *Saphiram* mentientes, increpando morti tradidit. Ægrotantium ingentem numerum pristinæ sanitati sola corporis umbra restituit. *Simonem* Magum, qui existimabat potestatem dandi Spiritum Sanctum emi posse pecunia, objurgatum gravissimis verbis repulit. *Æneam* paralysi annos jam octo laborantem, sanum fecit; ac *Tabitham*, bonorum operum effectricem à mortuis excitavit. Tandem à *Cornelio* Centurione

jussu Angeli arcessitus, ad eum se contulit, ipsumque et alios complures Spiritu Sancto visibilem in modum repletos baptizari jussit.

Jussu Herodis Agrippæ Regis Judæorum conjectus fuit in carcerem; cùmque noctu suavissimè dormiret, *inter duos milites, vinctus catenis duabus*, ab Angelo excitatus fuit, et simul ex vinculis ac carcere liberatus.

Duas in primis Ecclesias fundavit, Antiochenam, et Romanam. Antiochenæ Ecclesiæ ferè septem annis præfuit. Romæ cùm advenisset, Evangelium prædicavit, et omnia egit, ut Urbs vanas aspernata superstitiones, ad solidam cœlestis doctrinæ cognitionem perveniret. Ob Edictum Claudii Imperatoris inde emigravit, et Hierosolymam veniens, primum tenuit locum in Concilio, quod ea in urbe celebratum est. Post annos ferè quinque, Claudio vita jam defuncto, Romam reversus, ibi ad obitum usque mansit.

Sæviente prima Ecclesiæ persecutione à Nerone excitata, capite in terram converso, pedibusque sursum elevatis crucifixus est. Ejus Corpus in Catacumbas

primùm, secundo ab Urbe lapide, illatum est, atque inde postea translatum in Vaticanum, ubi etiamnum quiescit.

Duas scripsit Epistolas; quarum secundam scripsit sub vitæ finem: et in hac hortatur Fideles, ut etiam se mortuo, firmiter teneant doctrinam ab Apostolis acceptam, caveantque sibi ab errorum Magistris, quorum mores et studia describit.

De S. Paulo.

Paulus duobus ab ortu Christi annis, Tarsi in Cilicia natus est patre secta Pharisæo, ex Tribu Benjamin. Hierosolymis apud Gamalielem educatus est, atque omni cura *juxta veritatem paternæ legis* eruditus. Secutus est sectam Pharisæorum, omnium severissimam, ita maximè omnium Christo contrariam.

Anno Christi 35 seu 36 cùm ætatis suæ annum 33 ageret, amplexus est Christi fidem hoc modo. Dum Christianorum cædes anhelans Damascum pergeret, luce ingenti sub meridiem cœlo demissa repentè circumfusus, et Christi voce perculsus, prostratus est, et erectus, et instructus, ac demutatus de per-

secutore in prædicatorem. Cùm Damascum enim Christi jussu postea venisset, ab Anania baptizatus, statim cœpit, omnibus admirantibus, ejusdem Divinitatem magno animi ardore in Synagogis prædicare, et acerrimè tueri.

Damasco digressus, Hierosolymam profectus est, ut Petrum videret, ut ejus conspectu frueretur, et fraternam charitatem etiam corporali præsentia cumularet, et dies quindecim apud Petrum mansit.

Anno Christi 44 aut 45 Apostolus creatus est, aiente Spiritu Sancto: *Segregate mihi Paulum, et Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.* Eodem anno raptus est usque ad tertium cœlum, ubi arcana vidit, quæ non licet homini loqui. Jerusalem *per circuitum usque ad Illyricum* fidem prædicavit. Hic Christianæ doctrinæ luce illustravit Phœniciam, et Syriam, et Ciliciam, et Cappadociam, et Sarracenos, et Persas, et Armenios, reliquosque Barbaros; insuper Parthicas Regiones, atque Asiam, præterea et Thraciam. Antiochiæ in Pisidia, Iconii, Lystris, Thessalonicæ, Corinthi, Athenis, Ephesi eodem munere functus est;

sicut etiam Cypriis, Galatis, Macedonibus, Philippensibus, Cretensibus, ac demum Romanis acceptam à Christo doctrinam tradidit; ita ut dici possit, *ante eum terram defecisse, quàm studium prædicandi.*

Anno Christi 47 cùm in Lycaonia Evangelium prædicaret, ad fidem convertit, ut fertur, Theclam Iconiensem Virginem nobilissimam; et cùm prædicaret Philippis, ad Christum adduxit baptismoque initiavit *Lydiam purpurariam*: et *spiritum pithonem*, seu dœmonem auctorem divinationis in quadam puella, quam obsidebat, ejecit. Hanc ob eausam, quia videlicet domini illius puellæ sibi ademptam viderunt omnem spem quæstus, quem ex ejus divinationibus faciebant, seditionem in Paulum concitarunt, quasi cientem turbas, et Majestatis læsæ reum. Hinc virgis ad sanguinem cæsus est unà cum Sila comite, et in carcerem interiorem conjectus pedibus ligno insertis. Media nocte illis orantibus terræ motus factus est, fundamenta carceris concussa sunt, ostia aperta, vincula divinitùs soluta, et custos carceris ad eorum pedes provolutus Deo

credidit. Die insequenti à Magistratibus dimissi fuerunt, et eorum innocentiam Magistratus ipsi ritè promulgarunt.

Cùm esset Athenis, raptus est in Areopagum, ut de nova, quam tradebat doctrina, coram Judicibus diceret, et eorum aliquibus suasit ut verum Deum colerent, inter quos fuerunt Dionysius Areopagites, el mulier quædam nobilis nomine *Damasis*, et alii. Ephesi tumultum contra eum excitavit Demetrius quidam Argentarius, quo sedato, Paulus in Macedoniam profectus est.

Ad Melitam maris Adriatici insulam vi tempestatis appulsus, cùm, sarmentis in ignem conjectis, viperæ inter ea latentis morsu appetitus esset, excussam projecit, nihilque mali passus est; mirantibus qui aderant, quia mox putaverant moriturum.

Paulo pedestri itinere Romam venienti Christiani occurrerunt. Per biennium quo in vinculis Romæ fuit, non solùm verbis, sed etiam scriptis Ecclesiam instituit atque erudivit. Cùm enim Romam venisset, non cum ceteris in carcerem conjicitur, verùm ei conducta in domo habitare permittitur, simul cum milite qui

ipsum custodiret. Ibi Christianam fidem liberè tradidit ingredientibus ad se tam Judæis, quàm Ethnicis, ita ut ipsam Cæsaris aulam ejus doctrina pervaderet. Biennio expleto, vinculis solutus Roma emigravit, et utrum in Asiam an potiùs in Hispaniam Roma decedens profectus fuerit, certò non liquet.

Quanta passus sit tempore Apostolatus ipse narrat inquiens: *Usque in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis cædimur, et instabiles sumus, et laboramus operantes manibus nostris; maledicimur, et benedicimus; persecutionem patimur, et sustinemus; blasphemamur, et obsecramus: tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus omnium peripsema usque adhuc. Omni hora periclitamur: quotidie morior. Secundùm hominem, ad bestias pugnavi Ephesi. In laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas* (plagas) *una minus accepi: ter virgis* (ab Ethnicis) *cæsus sum: semel* (Lystris) *lapidatus sum: ter naufragium feci: nocte et die in profundo maris fui.* Addit, se ubique pericula subiisse à latronibus, à Judæis, à Genti-

libus, à falsis fratribus; ac demum profitetur se vitam egisse *in labore et ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti: in jejuniis multis, in frigore et nuditate; præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum.* In hac narratione non modò nihil per exaggerationem speciosam dictum est, sed etiam *plura fuerunt prætermissa, quàm enumerata.*

Orientis Regionibus per biennium et ampliùs peragratis, in Urbem anno Christi 65 revertitur; et in carcerem detrusus arctissima custodia detinetur. Tunc scripsit secundam epistolam ad Timotheum, in qua eum admonet, finem vitæ suæ appropinquare, et citò se mortem pro Christo subiturum. Revera, id quod vehementi studio optarat, ut corporis quasi carcere liberatus esset cum Christo, Romæ obtinuit, capite jussu Neronis abscisso, eodem die quo S. Petrus in Crucem actus est, etsi non eodem anno, quia Petrus eum præcessit.

Quatuordecim Epistolas in Sacro Scripturarum Canone recensitas, scripsit: ex his decem ad octo Ecclesias; quatuor ad Discipulos suos. Sermone omnes græco

exaratæ fuerunt, præter epistolam ad Hebræos, quam hebraicè scripsit.

De S. Andrea.

Andreas Simonis Petri frater fuit: is cælibem vitam ducens, Præcursoris Domini factus est Discipulus. Audita Christi voce relictis retibus unà cum fratre totum se ad ejus voluntatem nutumque convertit.

Evangelium prædicavit Scythis, Sogdianis, Saceis et Sabastuli, quæ erat Colchidis urbs. Imo Græciam etiam, Epirum, et Achaiam prædicando peragravit. Cruci affixus fuit: et acta Martyrii ejus conscripta fuerunt à Presbyteris et Diaconis Ecclesiarum Achaiæ.

De S. Jacobo Majori.

Jacobus, qui cognomine *Major* dicitur, ut distinguatur à Jacobo *minore*, Bethsaidæ in Galilæa, Patre Zebedæo, matre Salome natus est: fratrem habuit S. Joannem Evangelistam. Uterque cælebs, uterque piscator. Hi cùm intenti componendis in cymba retibus à Christo

Domino vocarentur, statim relicto patre, rete, navicula, eum secuti sunt, affectum sanguinis, et vincula sæculi, et curam domus pariter relinquentes. Apostoli constituti, *Boanerges*, hoc est, tonitrui filii *ex firmitate et magnitudine fidei*, nominati sunt. Unà cum Petro in monte transfiguratum Dominum conspexerunt, et ad Archisynagogi filiam à mortuis excitandum ire cum Domino, ac tristitiæ ejus in horto testes esse meruerunt.

Cùm Samaritani Christum hospitio recipere noluissent, Jacobus et Joannes maxima fiducia petierunt, velletne è cœlo deducerent ignem, qui illos inhumanos absumeret? Sed nimium eorum zelum Christus repressit. Per matrem Salomem, quæ Dominum unà cum aliis feminis sequebatur, petierunt ut alter ad dexteram, et alter ad sinistram in Regno ejus collocarentur; quorum preces Christus rejecit ea voce: *Nescitis quid petatis.*

Duodecim Tribubus in dispersionem prædicavit Jacobus Evangelium Jesu-Christi. Eundem Apostolum in Hispanias esse profectum, et ibi Evangelium prædicasse, ferunt.

Jussu Herodis Agrippæ Regis Judæo-

rum Hierosolymis gladio cæsus est. Primus Apostolorum martyrium subiit, ac proinde quem inter martyres Stephanus, eundem inter Apostolos locum martyrii gloria obtinet. Ferunt, ejus corpus in Hispaniam eodem anno translatum fuisse, quo idem Apostolus obtruncatus fuit.

De S. Joanne Apostolo et Evangelista.

Joannes Zebedæi et Salome filius, adolescens desertis parentibus, abjecto omni instrumento artis, qua usque ad eam diem victitarat, Christum vocantem nulla interposita mora secutus totum se ei addixit. Itaque tanta illum sibi charitate devinxit, ut ab eo eximiè et singulariter præ ceteris omnibus sectatoribus ac Discipulis amaretur. Inenarrabilis hujus benevolentiæ testimonia duo habemus: Nam in cœna illa misteriorum plenissima, qua cum suis celebrata, et Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento instituto, omnem in omnes amorem suum effudit, unus ex omnibus Joannes dignus habitus est, qui in sinu ejus recumberet, et cui soli Judam proditorem præmonstraret. Majorem in Joannem amorem Christus postea ostendit, cùm id, quod

charissimum habebat in terris, matrem scilicet suam, ei commendavit, et illam huic matrem, hunc illi filium esse jussit. Ipse pariter Joannes magnoperè Christum amavit; nam Christum à militibus captum comitatus est, et ab eo confitendo numquam deterritus est, *et stetit solus Apostolorum ante Crucem, Matremque Salvatoris in suam recepit.*

Ad Christi sepulchrum tanta celeritate properavit, ut Petri adventum præcurreret. Christum redivivum, dum unà cum aliis Discipulis in mari Tiberiadis piscaretur, stantem in littore omnium primus agnovit, et ostendit Petro. Post ejus Ascensionem in Cœlum, Concilio Hierosolymitano de ceremoniis Legis veteris celebrato interfuit. Ad Parthos deinde se contulit. Complures in minore Asia Ecclesias instituit, et præceptis ac doctrinis constabilivit. Ephesi præsertim commoratus est.

Sæviente altera à Domitiano excitata persecutione, Epheso Romam vinctus mittitur, ubi in ferventis olei dolium injectus, non solùm illæso corpore exivit, sed etiam tamquam Christi athleta vegetior. In Patmos Egæi maris insulam pos-

tea relegatus, ubi Divinum Apocalypseos libellum conscripsit. Domitiano interfecto restitutisque ab ejus successore Nerva exulibus, rogatu Discipulorum ac omnium penè Episcoporum Asiæ, Ephesi degens, Evangelium litteris consignavit, ad retundendam Cerinthi et Ebionis insaniam, qui Christum ante Mariam non fuisse, et hominem tantùm esse effutiebant; atque ideo ea præsertim persecutus est, quæ Christum etiam Deum esse comprobarent, expromens altissimi mysterii cognitionem, quam ex pectore Christi Salvatoris hauserat. Præter Evangelium et Apocalypsim, très Epistolas ab Ecclesia receptas scripsit. Cùm præ senectute ad plura verba non sufficeret, præclaram illam vocem: *Filioli, diligite alterutrum*, sæpè in Ecclesia iterare consuevit; ajebat enim hoc præcepto omnia contineri.

Denique cùm Ephesi in summa tranquilitate usque ad ampliùs nonaginta ætatis annos vixisset, excessu placidi soporis simillimo, omnium Apostolorum postremus ad Dominum evolavit, virgineo nitore, Apostolica dignitate, Evangelistæ gloria, Martyrii citra violentam mor-

tem laurea, et Prophetiæ spiritu insignis.

De S. Philippo.

Philippus ex Urbe Bethsaida fuit. Vix dum à Christo in Galilæam proficiscente vocatus, ut sibi comes esset, statim mandato obtemperavit. Visso mox Nathanaële, testatus se reperiisse quem Moyses et Prophetæ venturum prædixerant *Jesum Filium Joseph à Nazareth*, facilè eum ad Christum perduxit. Exinde Apostolica dignitate auctus est. Cùm petiisset à Christo, ut sibi et reliquis Discipulis Patrem ostenderet, id tulit responsum: *Philippe, qui videt me, videt et Patrem meum.* Dum Evangelium apud Hierapolim Asiæ Civitatem populo nuntiaret, Cruci affixus lapidibus opprimitur.

De S. Bartholomæo.

Bartholomæus, perinde ac ceteri Apostoli, Galilæus fuit. Ad Indos usque penetravit, et Evangelium S. Matthiæ hebraicè scriptum secum tulit. Ex Martyrologio Romano habemus, Bartholomæo tormentis lacerato, et pelle vivo detrac-

ta, caput fuisse abscissum. Ejus corpus Liparam primùm translatum dicitur, inde Beneventum, ac tandem Romam in Insulam Tiberinam, ob id S. Bartholomæi hodie cognominatam.

De S. Thoma.

Thomas, qui etiam dicitur Didymus, in Galilæa ortum habuit. Cùm Jesus paulò ante mortem suam in Bethaniam ad excitandum à mortuis Lazarum ire decrevisset, Thomas condiscipulis, ut sequerentur, animos addidit imperterrita illa voce: *Eamus et nos, ut moriamur cum eo.* Demum Thomæ, quærenti à Christo in ultima cœna, quò pergeret, respondit Christus: *Ego sum via, veritas, et vita.*

Christus redivivus Apostolis, absente Thoma, se in conspectum dedit; iis postea rem totam narrantibus Thomas credere recusavit, donec vulnera ejus videret, atque contrectaret. Post dies octo Jesus se Apostolis iterum obtulit; et manus suas clavis terebratas, ac latus lancea transfixum Thomæ videndum ac tangendum præbuit. Tunc Thomas minimè

dubitanter exclamavit: *Dominus meus, et Deus meus.* Jesus verò respondit: *Quia vidisti me, Thoma, credidisti. Beati qui non viderunt, et crediderunt.*

Thomas potestatem accepit remittendi peccata, quamvis abesset cùm Dominus illam ceteris Apostolis impertivit. Parthia ipsi ad prædicandum obtigit. Aliqui tradunt, Ethiopes, Medos, Persas, Brachmanas, Indos, aliasque Nationes finitimas Parthorum imperio, Evangelica luce ab eodem fuisse illustratas. Ex Martyrologio Romano, Calaminæ quæ Urbs Indiæ est, Martyrii palmam adeptus est.

De S. Matthæo Apostolo, et Evangelista.

Matthæus *Levi* itidem dictus est. Galilæus fuit, et professione Publicanus. Morabatur Capharnaüm, et Mensam ad mare Tiberiadis urbi proximum habebat. Judæus erat, non Ethnicus. Vocatus à Christo, statim sequutus est eum. Confestim ita obtemperavit, ut nec domum quidem ad communicandam rem cum suis profectus sit; verùm sicut piscatores priùs

retibus unà cum navigio atque patre relictis, sic iste publico officio, quæstu relicto, Christum sequutus est.

Eodem anno, quo Christo nomen dedit, primo videlicet prædicationis Christi, Apostolatu initiatus est. Omnium primus Evangelium scribere aggressus est. Nam cum Hebræis primùm Fidem prædicasset, inde ad alias quoque gentes profecturus, Evangelium suum patrio sermone conscribens, id quod præsentiæ suæ adhuc superesse videbatur, scripto illis, quos relinquebat, supplevit.

Matthæus non aliam ob causam Evangelium scripsit, quàm ut nos compotes faceret originis carnalis Jesu-Christi. Cum enim propter eos, qui ex circumcisione crediderant, Christum expectantes scriberet, necesse fuit, ut humanam ejus generationem enarraret, et ex stirpe Abraham Davidisque semine natum ostenderet.

Matthæo ad prædicandum obtigit Æthiopia. Antequam tamen in Provinciam discederet, Hebræis primùm fidem prædicavit. Ex Martyrologio Romano extremum vitæ diem violenta morte confecit.

De S. Jacobo Minore.

Jacobus, qui *minor* appellatur, ad distinctionem *majoris*, qui erat filius Zebedæi, tres habuit fratres, Josephum, Judam, et Simonem; et consobrini, vel patrueles fuerunt Christi, cùm aliqui Alphæum, alii Cleopham patrem eos habuisse velint. Hinc Jacobus aliique fratres Domini appellantur pro more et usu Divinarum Scripturarum, ubi fratres, aut sorores dicuntur qui proxima cognatione aut etiam affinitate inter se conjuncti sunt.

Fuit Jacobus Episcopus Hierosolymorum. Paulus scribens ad Corinthios significat, Jacobo etiam separatim à reliquis Apostolis, Christum post resurrectionem apparuisse; et alibi Jacobum numerat inter Apostolos *qui videbantur columnæ esse Ecclesiæ*; et erant tres, videlicet, Jacobus, Petrus, et Joannes. In Concilio Hierosolymitano post Petrum verba fecit, ejusque sententiam probavit, scilicet, Veteris Legis ceremonias imponendas non esse Ethnicis ad Christi fidem conversis. Triginta annos Hiero-

solymitanam rexit Ecclesiam; et morti datus est Neronis septimo.

Unam tantum scripsit Epistolam, quæ de septem Catholicis est. Scripta est duodecim Tribubus, quæ erant in dispersione, hoc est, Judæis omnibus, qui in diversis Orbis Regionibus habitarent. In id præsertim incumbit, ut doceat, tentationem utilem esse ac fructuosam, ostendatque contra Simonianos, Christi fidem sine operibus nihil ad æternam beatitudinem prodesse. Promulgat etiam institutionem Sacramenti Extremæ-Unctionis à Christo Domino profectam.

De S. Thaddæo, seu Juda.

Thaddæus, qui et Judas appellatus est, frater fuit Jacobi minoris, ut initio epistolæ suæ Catholicæ se ipsum appellat. Causam à Christo rogavit Taddæus, cur Apostolis tantùm, non Orbi Universo se manifestaturus esset. Edessam, omnemque Mesopotamiam ab eo divinis præceptis imbutam volunt nonnulli; Judæam, Galilæam, Samariam, Idumæam, Siryamque universam eum perlustrasse prædicando tradunt alii. Apostolum Armenii

esse dicunt suum, et in Armenia majore obiisse credunt. De tempore et genere mortis ejus nihil certi affirmare licet. *Baronius* post annum Christi 66, alii post 71 ex hac vita decessisse existimant.

Extat una ejus epistola, quæ de septem Catholicis est, atque postremum inter eas locum obtinet. *Catholicæ* ideo dicuntur, quia generatim omnibus Christi fidelibus non peculiari alicui Ecclesiæ inscriptæ sint; etsi hæc scripta videatur Judæis ad Christi fidem conversis. Non sententiis tantùm, sed etiam verbis similis est Epistolæ secundæ Divi Petri. Nicolaïtas fortassè, Gnosticos, Simonianos, et alios ejusdem generis insectatur, *Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam*, sola in Christum fide operibus vacua contentos. Scriptam plerique volunt post obitum omnium Apostolorum, uno Joanne excepto: versus enim decimus septimus innuere videtur, plerosque Apostolos è vivis jam excessisse.

De S. Simone Cananæo.

Simon *Cananæus* appellatus, quia de vico Cana Galilææ, ubi aquam Dominus

vertit in vinum, ex Tribu Zabulon aut Nephtali fuit. Quibus prædicaverit, et ubi extremum vitæ diem confecerit, non liquet. Ægyptum, Cyrenem, et Africam, deinde Mauritaniam et Lybiam omnem, Insulasque Britanicas Christi præceptis à Simone imbutas, scribit Nicephorus. Eadem fermè narrant Græci (in Manæis) addentes eum in Britania sepultum.

De Juda Iscariote.

Judas Simonis filius, ut proditor magis, quàm ut Apostolus Christi notus: *Iscariotes* dictus est, vel ab *Iscarioth*, vico Tribus Ephraïm, ubi natus creditur, vel à Tribu *Issachar*, voce *Issachariotes* in *Iscariotés* contracta. Accepit et ipse Eucharistiam in ultima cœna, quando Christus instituto Augustissimo Sacramento, singulis ministravit: verùm non credidit in accepta Eucharistia contineri corpus Christi; siquidem fuit unus ex illis Discipulis, qui Hæreseos omnium primæ auctores, Christo tantum mysterium apud Joannem explicanti non crediderunt, *sed abierunt retro* cum Capharnaïtis.

Impius Discipulus vendidit Christum triginta argenteis, qui nunc libellas venetas circiter centum quinquaginta pretio æquant.

Electus fuerat à Christo ad accipiendas stipes et pecunias, quæ ipsi et Apostolis dabantur, ut iis compararet quæ ad corpus, et hanc vitam tuendam pertinerent, quidquid verò superesset, in pauperes erogaret. Verùm Apostolicæ vitæ ratione non admodum contentus, Apostolicis institutis diligentissimè parere desiit. Emere cœpit, quibus ipse unus ad privata commoda victus atque vestitus uteretur. Appetitio opinati boni sensim augeri cœpta ita crevit, ut aliquid collectitiæ stipis et pecuniæ pauperibus debitæ seponeret. Eam ob rem cùm Lazari soror Maria pedes Christi unguento magni pretii unxisset, id non solùm ægrè tulit, sed etiam improbavit, curam et defensionem egenorum simulans verbis istis: *Quare hoc unguentum non veniit tercentis denariis, et datum est pauperibus?*

A Christo admonitus, de malitia nihil remisit: Satanæ potiùs aures præbuit suadenti, ut Magistro divendito, pecuniam sibi pararet. Exinde semel atque iterum Satanas in eum intrasse dicitur: primùm quidem postquam memoratæ Diaboli suasioni consensit, ut quam animo conceperat Christi venditionem, pacto firmaret: deinde verò postquàm *buccellam* suscepit, ut quod pac-

to firmaverat, reipsa impleret. Atque ex his satis intelligitur, Judam tanta demùm avaritia arsisse, ut à tota mente et recta ratione deficiens, Christum magistrum suum vendere, atque adeò ad mortem tradere non duvitaverit.

Ubi Christum, se prodente, morte damnatum vidit, tum conscientiæ ictus crimen horruit. Triginta argenteos *Principibus Sacerdotum et senioribus* restituit, fassus, se ad supplicium insontem tradidisse. *Sed Dei misericordiam desperando, exitialiter pœnitens, sceleratæ illius traditionis auxit potius quàm expiavit commissum.* Graviùs enim in eo peccavit, quòd veniam à Christo se impetraturum diffidit, quàm in eo quòd Christum Judæis prodidit, siquidem proditione in Christum hominem, desperatione in Christum Deum injuriosus et contumeliosus fuit.

Laqueo vitam finivit Judas, eo nempe mortis genere, quo solent homines desperationi remedium quærere, et quidem die veneris majoris Hebdomadæ se suspendit, antequam Christus moreretur.

De Sancto Mathia.

Mathias, post Christi in Cœlum Ascensionem, in locum Judæ ordinatus, numero

Apostolorum duodecimus adjunctus est tali modo. Cùm Apostoli unà cum Maria Matre Jesu, et fratribus ejus, hoc est, cognatis tam Mariæ quam Jesu, et cum mulieribus quæ Apostolos sequi consueverant, aliisque numero fere 120 (quibus annumerandi videntur etiam 72 Discipuli) in Cœnaculum convenissent, et precibus ad Deum fundendis unanimiter intenti promissum Spiritum Sanctum præstolarentur; Petrus Apostolorum Princeps, ut Ecclesiæ Judæ scelere afflictæ consuleret, de alio in locum ejus subrogando sermonem habuit. Subrogandum universi censuerunt; et omnibus priùs in Deum functi officiis, duos esse dignos existimarunt, qui locum Proditoris tenerent, Joseph Barsabam, cui *Justo* cognomen, et Mathiam. Cùm autem non appareret, uter ad id muneris magis idoneus esset, sortiri placuit; et sors Mathiæ Apostolatum dedit.

Eum à suscepto Joannis Baptismate semper cum Jesu et Apostolis usque ad Ascensionem ejusdem in cœlum fuisse, certum omnino est. Tradunt nonnulli, eum post Pentecosten cùm Provincia illi evenisset Palæstina, multa patrasse miracula, et quamplurimos ad Christi veritatem traduxisse; ac tribus circiter et triginta annis post Chris-

ti mortem, jussu Anani junioris, qui Sanctum Jacobum Hierosolymis morti dederat, lapidibus percussum, et deinde obtruncatum fuisse.

De S. Barnaba.

Barnabas agro suo divendito, pretium ante pedes Apostolorum posuit. Divum Paulum, cum quo à condiscipulatu vivebat conjunctissimè, adduxit ad Apostolos, Petrum videlicet et Jacobum *minorem*, ut non in Christianos solùm, sed etiam in eorum Collegium referretur. Profectus jussu Ecclesiæ Hierosolymitanæ Antiochiam, hortatus est novos fideles, ut in proposito permanerent, et quia *erat vir bonus, plenus Spiritu Sancto et fide*, idcirco ejus adhortationibus incitati Christianam Religionem plures susceperunt. Inde Tarsum se contulit, ut quæreret Saulum; et inventum Antiochiam secum deduxit. Illic per annum integrum commorati sunt; et per eos quamplurimi divinam Legem et Christianæ vitæ præcepta edocti fuerunt: *ita ut cognominarentur primùm Antiochiæ Discipuli Christiani.* Antiochia venerunt in Judæam cum eleemosynis, quas Ecclesiæ Antiochenæ Fideles Hierosolymorum pauperibus mittebant. Quo munere functi Antiochiam redière, socio si-

bi adjuncto Joanne, cui *Marco* cognomen. Antiochiæ degentes Spiritus Sancti instinctu per impositionem manuum consecrati sunt. Inde ad propagandum Christi Doctrinam abierunt, comitante Joanne *Marco* administro. Profecti sunt Salaminam, Paphum, Pergen Pamphyliæ, unde Joannes *Marcus* iis relictis Hierosolymam repetiit. Illi verò iter prosecuti initiandis Christo, et in ejus disciplina instituendis hominibus operam navarunt Antiochiæ in Pisidia, et Iconii, atque illinc lapidationis metu Lystram et Derben Lycaoniæ urbes confugerunt, ubi *cùm à Lycaonibus Jupiter et Mercurius dii putarentur, et eis vellent hostias immolare, sciderunt vestimenta sua, et se homines esse dixerunt.* Derbe regressi sunt Lystram, Iconium, Antiochiam Pisidiæ, et Pergen. Inde processere Ataliam, unde Antiochiam Syriæ remigrarunt, ibique per haud modicum tempus manserunt.

Antiochia missi Hierosolymam solvendæ causa controversiæ, Moysis ne Lege tenerentur Ethnici ad veri Dei cultum à vitæ pravitate conversi, interfuerunt Concilio Apostolorum, in quo eadem quæstio dirempta est, et ipsi Gentium Apostoli sunt renuntiati, habitique *pro hominibus, qui tra-*

diderunt animas suas, ut honori Christi inservirent. Postea reversi sunt Antiochiam; qua in urbe cum paucis post diebus Paulo studium incessisset revisendi Civitates, quas ad Christianæ pietatis rationem instituerat; velletque Barnabas Joannem *Marcum* itineris socium habere, id non consensit Paulus, quòd ille antea ab se ipsis in Pamphyla degentibus abiisset. Ob id orta inter Paulum et Barnabam dissensione, non tamen *inimicitiæ*, alter ab altero discessit, ut uterque datum sibi munus expleret. Paulus Asiam iterum petiit, et Barnabas unà cum Marco in Cyprum navigavit.

In Cypro suum pro Christo sanguinem fudisse narrant aliqui: alii verò à Judæis Salamine lapidibus obrutum referunt. Corpus ejus certè in Cypro repertum est imperante Zenone anno 488 gerens *in pectore sacrum et divinum Evangelium Matthæi Evangelistæ ipsius Barnabæ manibus scriptum.*

FINIS.

INDEX

SELECTARUM É VETERI Testamento Historiarum.

PARS PRIMA.

PARS SECUNDA.

SINOPSIS VITÆ DOMINI NOSTRI JESU-Christi, Beatæ Mariæ Virginis, ac Sanctorum Apostolorum.

DE BEATA MARIA VIRGINE.

DE APOSTOLIS.

INDEX NOMINUM.

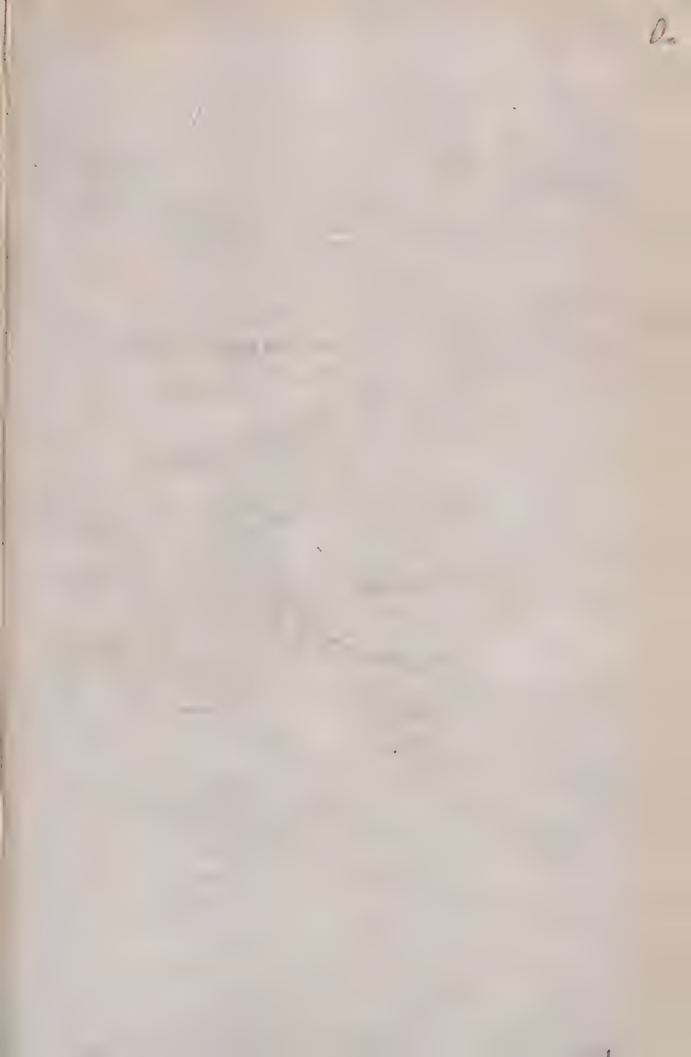
Abel.	Abel, elis.
Abigaïl.	Abigaïl, ilis.
Abner,	Abner, eris.
Abraham.	Abrahamus.
Adam.	Adamus.
Amalec.	Amalecus.
Amram.	Amramus.
Asseneth.	Assenetha, œ.
Benjamin.	Benjaminus.
Bethlehem.	Bethlehemus.
Caïn.	Caïnus.
Cham.	Chamus.
Eliezer.	Eliezer, eris.
Ephraïm.	Ephraïmus.
Gabaa.	Gabaa, aæ.
Goliat.	Goliathus.
Hebron.	Hebro.
Horeb.	Horebus.
Isaac.	Isaacus.
Israël.	Israël, ëlis.
Jacob.	Jacobus.
Japheth.	Japhetus.
Jericho.	Jerichus, chuntis.
Jeroboam.	Jeroboamus.
Jerusalem.	Hierosolyma, mæ. et Jerosolyma, orum.
Jetro.	Jetro, onis.
Jezrael.	Jezrael, elis.
Joab.	Joabus.
Job.	Jobus.
Jocabed.	Jocabed, edis.
Joseph.	Josephus.
Josue.	Josua, æ.

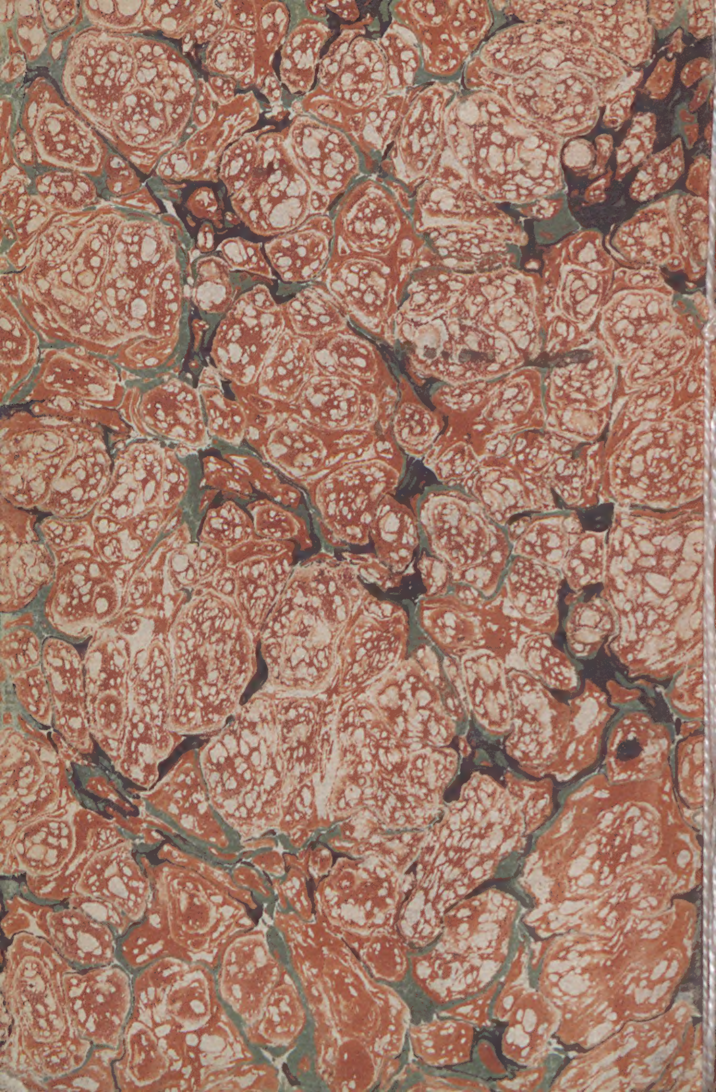
Juda.	Judas, æ.
Laban.	Labanus.
Loth.	Lothus.
Madian.	Madianus.
Manasses.	Manasses, sæ.
Merob.	Merobe, bes.
Michol.	Michol, olis.
Nathan.	Nathan, anis.
Ninive.	Ninive, ves.
Noë.	Noacus.
Osee.	Osea, eæ.
Philisthiim.	Philisthæi.
Phinees.	Phinees, eæ.
Rachel.	Rachel, elis.
Rahab.	Rahab, abis.
Roboam.	Roboamus.
Sadoc.	Sadocus.
Sara.	Sara, æ.
Salmanassar.	Salmanassarus.
Sem.	Semus.
Sennacherib.	Sennacheribus.
Seron.	Seron, onis.
Sinaï.	Sina, næ.
Thamar.	Thamar.
Theglathphalassar.	Theglathphalassarus.

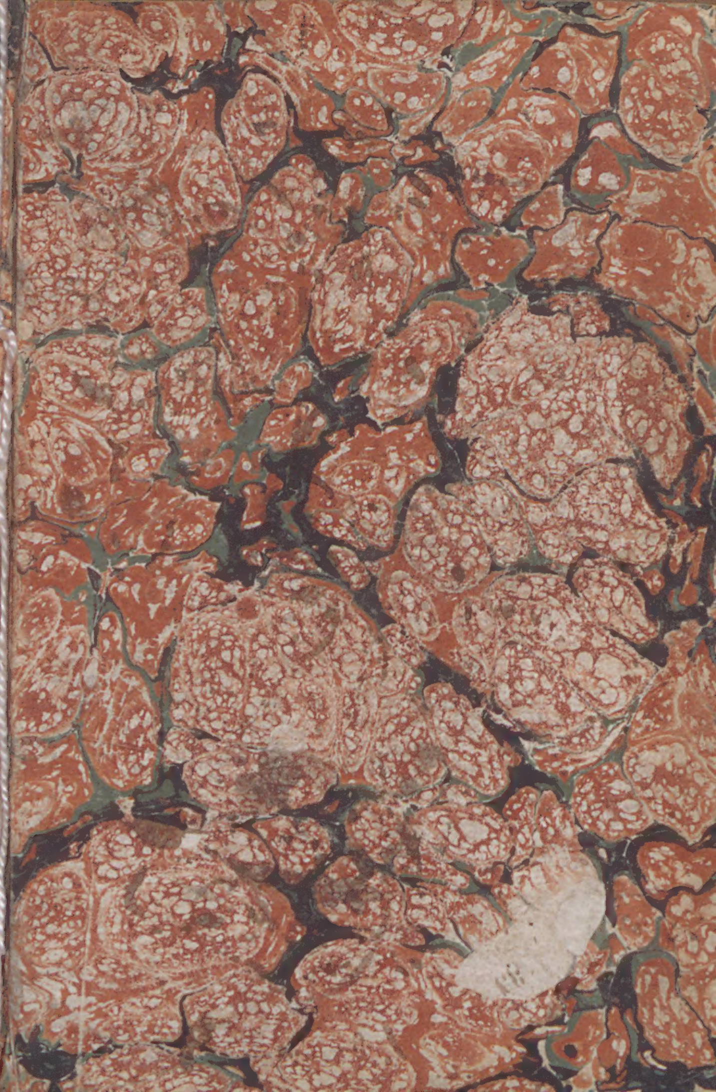
Fini [illegible]

[illegible]

[illegible]

74

calibrite

colorchecker CLASSIC

mm